

Standardforside til projekter og specialer

Til obligatorisk brug på alle projekter og specialer på:

- Internationale udviklingsstudier
- Global Studies
- Erasmus Mundus, Global Studies – A European Perspective
- Politik og Administration
- Socialvidenskab
- EU-studies
- Forvaltning (scient.adm)

Udfyldningsvejledning på næste side.

Projekt- eller specialetitel:		
Unge mænd om ligestilling og køn – En undersøgelse af unge mænds holdninger til ligestilling og deres konstruktion af kønsidentiteter		
Projektseminar/værkstedseminar:		
Udarbejdet af (Navn(e) og studienr.):	Projektets art:	Modul:
Bodil Lundsgaard Josephsen, 42470	Speciale	SV-K2-S
Morten Mølgaard Vanderkrog, 42656	Speciale	SV-K2-S
Vejleders navn:		
Kenneth Reinicke		
Afleveringsdato:		
26. juli 2015		
Antal anslag inkl. mellemrum:		
234.199		
Tilladte antal anslag inkl. mellemrum:		
192.000 – 240.000		

OBS!

Hvis du overskrider det tilladte antal anslag inkl. mellemrum vil dit projekt blive afvist indtil en uge efter aflevering af censor og/eller vejleder.

INDIVIDUALISERING AF SPECIALET

I henhold til De udfyldende bestemmelser, forårssemesteret 2015 på Institut for Samfund og Globalisering, skal gruppespecialer individualiseres. For at anskueliggøre nærværende speciales individualisering er nedenstående oversigt udarbejdet.

AFSNIT	NAVN
Abstract	Fælles
Indholdsfortegnelse	Fælles
1. Intro	Fælles
1.1 Problemfelt	Fælles
1.2 Problemformulering	Fælles
1.2.1 Uddybning af problemformulering	Fælles
2. Videnskabsteori og Metode	Fælles
2.1 Videnskabsteoretiske grundantagelser	Fælles
2.1.1 Socialkonstruktivismens epistemologiske og metodologiske konsekvenser	Fælles
2.2 Metodiske refleksioner	Fælles
2.2.1 Undersøgelsesdesign	Fælles
2.2.2 Anvendelse af fokusgruppeinterview	Bodil
2.2.3 Strukturering af fokusgruppeinterviewene	Morten
2.2.4 Anvendelse af enkeltmandsinterview	Morten
2.2.5 Strukturering af enkeltmandsinterviewene	Bodil
2.2.6 Udvalgelse af informanter	Bodil
2.2.7 Præsentation af informanterne	Bodil
2.2.8 Vores rolle i empiriproduktionen	Morten
2.2.9 Interviewguides	Morten
2.2.10 Praktisk og etiske overvejelser	Morten
2.2.11 Transskribering	Fælles
2.2.12 Kodning og fortolkning af empiri	Fælles
3. Teori	Fælles
3.1 Ligestillingsretorik	Bodil
3.1.1 Ligestillingsforståelser og -argumenter	Morten
3.1.2 Vigepligt og på-vej-metaforen	Bodil
3.1.3 Kritisk af Skjeie og Teigen	Morten
3.2. Køn som performativt	Morten
3.2.1 Kønnets strukturerende magt	Morten
3.2.2 Maskuliniteternes relationelle forhold	Bodil
3.2.3 Kroppen som kønsmarkør	Bodil
3.3 Ungdomsliv og identitetsmønstre	Bodil
3.3.1 Ungdom	Bodil
3.3.2 Kulturel frisættelse	Morten
3.3.3 Identitetsmønstre	Bodil
3.4 Operationalisering af teoriapparatet	Fælles
4. Analyse	Fælles

4.1 Forskellene mellem kønnene	Morten
4.1.1 Opsummering	Fælles
4.2 Maskulinitet	Fælles
4.2.1 Forhandlinger om hvordan man performer kategorien mand	Bodil
4.2.2 Kroppen som kønsmarkør	Morten
4.2.3 Underordningen af det feminine	Morten
4.2.4 Opsummering	Fælles
4.3 Relationen mellem kønnene	Bodil
4.3.1 Promiskuøse piger	Bodil
4.3.2 Opsummering	Fælles
4.4 Det frie valg	Fælles
4.4.1 Ligestilling som lige rettigheder og muligheder	Bodil
4.4.2 Det frie valg på arbejdsmarkedet	Morten
4.4.3 Det frie valg i hjemmet	Bodil
4.4.4 Opsummering	Fælles
4.5 Overhalet indenom	Bodil
4.5.1 Opsummering	Fælles
4.6 Diskrimination eller uretfærdighed	Morten
4.6.1 Opsummering	Fælles
5. Diskussion	Fælles
5.1 Fremtidig ligestillingskamp	Fælles
5.2 Udvikling af holdning til ligestilling	Fælles
5.3 Køn som orienteringspunkt	Fælles
6. Konklusion	Fælles
6.1 De unge mænd om ligestilling og køn	Fælles
7. Bibliografi	Fælles

UNGE MÆND OM LIGESTILLING OG KØN

En undersøgelse af unge mænds holdninger til ligestilling og deres konstruktion af kønsidentiteter

UNGE MÆND OG LIGESTILLING OG KØN

En undersøgelse af unge mænds holdninger til ligestilling og deres konstruktion af kønsidentiteter

Af Bodil Lundsgaard Josephsen og Morten Mølgaard Vanderskrog

Kandidatafhandling, Socialvidenskab

Roskilde Universitet, juni 2015

Veileder: Kenneth Reinicke

I. ABSTRACT

In recent years an increasing focus on men in the gender equality debate has emerged, where key topics have been men's health, their role in family life and education. Several experts have begun to argue that men need an equality agenda of their own. This master thesis seeks to examine if this increased focus on men's issues in the gender equality debates have had an impact on the young men of today. What are their thoughts on gender and gender equality? How do they see themselves in relation to the young women?

The basis for this thesis' findings is three focus group interviews and five single interviews with 26 young Danish men in their last year of high school. With a constructivist approach as well as a theoretical framework about gender, masculinities and equality rhetoric the thesis first analyzes how the young men understand and perform their gender identities and their relation to the young women. Next the thesis analyzes the young men's attitude towards gender equality. The key findings are that the young men have a somewhat clear interpretation of what constitutes the categories *boy/man* and *girl/woman*, and hereby how masculinity, femininity and the relationship between the genders should be. Furthermore the analytical evidence points out how the young men recognize gender equality as equal rights and opportunities for both genders. They do not believe in affirmative action, instead they believe gender equality should come from free choice for both genders.

II. INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INTRO	5
1.1 Problemfelt	6
1.2 Problemformulering	9
1.2.1 Uddybning af problemformulering	9
2. VIDENSKABSTEORI OG METODE	11
2.1 Videnskabsteoretiske grundantagelser	12
2.1.1 Socialkonstruktivismens epistemologiske og metodologiske konsekvenser	13
2.2 Metodiske refleksioner	15
2.2.1 Undersøgellesdesign	15
2.2.2 Anvendelse af fokusgruppeinterview	16
2.2.3 Strukturering af fokusgruppeinterviewene	18
2.2.4 Anvendelse af enkeltmandsinterview	19
2.2.5 Strukturering af enkeltmandsinterviewene	20
2.2.6 Udvalgelses af informanter	21
2.2.7 Præsentation af informanterne	24
2.2.8 Vores rolle i empiriproduktionen	25
2.2.9 Interviewguides	28
2.2.10 Praktiske og etiske overvejelser	29
2.2.11 Transskribering	30
2.2.12 Kodning og fortolkning af empiri	32
3. TEORI	33
3.1 Ligestillingsretorik	34
3.1.1 Ligestillingsforståelser og -argumenter	34
3.1.2 Vigepligt og på-vej-metaforen	36
3.1.3 Kritik af Skjeie og Teigen	37
3.2 Køn som performativt	37
3.2.1 Kønnets strukturerende magt	41
3.2.2 Maskuliniteternes relationelle forhold	43
3.2.3 Kroppen som kønsmarkør	46
3.3 Ungdomsliv og identitetsmønstre	47
3.3.1 Ungdom	47
3.3.2 Kulturel frisættelse	48

3.3.3 Identitetsmønstre	49
3.4 Operationalisering af teoriapparatet.....	51
4. ANALYSE.....	53
4.1 Forskellene mellem kønnene	54
4.1.1 Opsummering	58
4.2 Maskulinitet.....	59
4.2.1 Forhandling om hvordan man performer kategorien mand.....	59
4.2.2 Kroppen som kønsmarkør	62
4.2.3 Underordningen af det feminine	65
4.2.4 Opsummering	65
4.3 Relationen mellem kønnene	66
4.3.1 Promiskuøse piger.....	66
4.3.2 Opsummering	70
4.4 Det frie valg	71
4.4.1 Ligestilling som lige rettigheder og muligheder.....	71
4.4.2 Det frie valg på arbejdsmarkedet.....	74
4.4.3 Det frie valg i hjemmet.....	79
4.4.4 Opsummering	83
4.5 Overhalet indenom.....	83
4.5.1 Opsummering	87
4.6 Diskrimination eller uretfærdighed.....	88
4.6.1 Opsummering	91
5. DISKUSSION	92
5.1 Fremtidig ligestillingskamp	93
5.2 Udvikling i holdningen til ligestilling.....	94
5.3 Køn som orienteringspunkt	97
6. KONKLUSION	99
6.1 De unge mænd om ligestilling og køn	100
7. BIBLIOGRAFI.....	102

1. INTRO

I dette kapitel vil den undren der ledet til nærværende speciales forskningsinteresse blive præsenteret. Efterfølgende vil specialets problemformulering blive præsenteret og uddybet.

1.1 Problemfelt

Ligestillings- og kønsdebatter har i et overordnet historisk perspektiv altid handlet om kvinders undertrykkelse bl.a. i form af manglende rettigheder og ringere livsvilkår (Reinicke, 2012, p. 10) Kvindernes kamp for ligestilling startede for mere end 100 år siden, hvor den første store landvinding var kvindernes stemmeret (Christensen, 2008, pp. 183,186–187; Kvininfo, 2015). Når der snakkes ligestilling og kvindekamp i dag, forbindes det oftest med Rødstrømpebevægelsen, der havde sit indtog i de skandinaviske lande i 1970'erne, hvor de banede vejen for en massiv kønspolitisk offentlig bevidsthed (Christensen, 2008, pp. 183, 186). I en dansk kontekst er denne bevidsthed dog blevet mere afdæmpet i dag. Køns- og ligestillingsdebatten er i dag på et lavt kollektivt niveau i Danmark, og bliver primært ført an af et relativt begrænset antal aktører, bestående af intellektuelle kvinder i byområderne. Derfor er det svært at tale om en social bevægelse på samme måde som Rødstrømpebevægelsen (Christensen, 2008, pp. 186–187).

At den danske ligestillings- og kønsdebat er på et relativt lavt blus, kan også ses, når Danmark sammenlignes med Sverige. Her har Drude Dahlerup (2002) vist, at selvom lovgivningen i Danmark og Sverige i store træk er ens, så er der en markant forskel i debatten omkring ligestilling i de to nabolande. I Sverige er den dominerende holdning, at ligestilling endnu langt fra er opnået, og størstedelen af de politiske partier i Sverige erklærer sig for feminister i deres partiprogrammer. I Danmark er den dominerende holdning, at ligestilling allerede er opnået. Ligestilling tages derfor for givet, og af den grund fylder ligestilling heller ikke meget i den politiske debat (Christensen, 2008; Dahlerup, 2002). Dog antyder en rundspørge blandt ca. 1.000 danskere, som analysebureauet Wilke har lavet for Morgenavisen Jyllands-Posten, at der er forskel blandt mænd og kvinders holdning til hvorvidt ligestilling er opnået. Når det gælder arbejdsmarked mener hele 74,6 % af kvinderne, at der ikke er opnået ligestilling i Danmark, mens dette kun er tilfældet for 42,8 % af mændene. I forhold til hjemmet er tallet for kvinder 51,4 % og for mænd 28,9 % (Morgenavisen Jyllands Posten, 2015). Hvordan kan det være, at der er så stor forskel hos mænd og kvinders opfattelse af ligestilling?

Mandeforsker Kenneth Reinicke (2012) forklarer bl.a., hvordan mange mænd ikke finder det naturligt at interessere sig for ligestilling, da ligestilling ofte forbindes med mandens afgivelse af magt og prestige til kvinden. Dette skyldes, at ligestilling

opfattes som et nulsumsspil, hvor mændene skal afgive magt til kvinder, for at kvinder kan opnå ligestilling. I mændenes optik kan det derfor være svært at se ligestilling som et frigørelsesprojekt, de også kan drage fordel af. I stedet virker det mere oplagt, at anskue ligestilling som et projekt fyldt med ulemper for mændene (Reinicke, 2012, pp. 35–36). Mandebevægelsen, der opstod i forbindelse med kønsbevidstheden i 70'erne, døde også hurtigt ud, og er i dag kun repræsenteret ved Foreningen Far, der kæmper for mænds ret til forældremyndigheden over deres børn efter endt ægteskab (Reinicke, 2013, pp. 67–68, 74).

Mænd er, hvad psykolog Svend Aage Madsen kalder, det ekstreme køn (Morgenavisen Jyllands Posten, 2012). Mændene er nemlig overrepræsenteret både i toppen og i bunden af samfundet (Christensen & Larsen, 2008, p. 70). Når fokus i pressen falder på manden, har det ofte været manden i bunden af samfundet, den såkaldte 'tabermand', der er beskrevet. Når tabermanden beskrives eller debatteres, er det ofte inden for emnerne: uddannelse, helbred, kriminalitet og familie. I forhold til uddannelse, viser undersøgelser, at der er flere piger end drenge, der tager en gymnasial uddannelse (Beck & Madsen, 2011, p. 24). Blandt de drenge, der tager en gymnasial uddannelse, ses der hertil en tendens til, at de har en mere afslappet tilgang til skolen end pigerne. Dette selvom de unge i dag oplever et stort pres i forbindelse med gymnasiet, specielt når det kommer til karaktere, social status og fremtidsmuligheder (Hutters, Nielsen, & Görlich, 2013, pp. 13–15).

Med hensyn til fysisk og psykisk sygdom, ser det heller ikke for godt ud for manden. Mænd lever i gennemsnit fire til fem år kortere end kvinder, og kun halvdelen af de mænd, der lider af en depression, er i behandling for det (Beck & Madsen, 2011, p. 18). Denne tendens ses også hos de unge mænd. Her har unge mænd mellem 15 – 25 år tre gange større dødelighed end piger i samme alder. Dette skyldes blandt andet, at flere unge mænd end kvinder dør i trafikulykker. Men mænds overdødelighed skyldes også dødelige sygdomme som hjertesygdomme og kræft, hvor der er en markant større dødelighed hos de unge mænd end hos de unge kvinder (Madsen, 2015, p. 1,4). Psykisk er denne aldersgruppe også udsat, da de unge mænd begår selvmord tre til fem gange oftere end de unge kvinder (Madsen, 2015, pp. 3, 5).

I kriminalitetsstatistikkerne er mænd ligeledes overrepræsenteret (Sørensen, Nielsen, & Osmec, 2010, p. 200). Dog ses der en tendens til, at der er sket en 'ligestilling' på dette område, en tendens som er særlig tydelig hos de helt unge under 18 år. I dag

bliver der, for hver pige, dømt to drenge for kriminalitet, hvor det for 30 år siden var fem dømte drenge for hver dømt pige. Dette skyldes dog ikke, at pigerne er blevet mere tilbøjelige til at begå kriminalitet. Det er i stedet drengene, der er blevet markant mindre tilbøjelige til at begå kriminalitet. Drenges kriminalitet faldt fra 2006 til 2012 med hele 48 % (Justitsministeriet, n.d.).

Når det kommer til ligestilling i hjemmet, synes der også at kunne spores en forbedring i mænds ligestilling på familieområdet, da fædrenes involvering i familien er blevet større, blandt andet hjulpet på vej af kvindernes mere intense deltagelse på arbejdsmarked. Der er dog lidt malurt i bærgeret, da mændene i forbindelse med skilsmisser ofte står svagere end kvinderne, med hensyn til forældremyndigheden over fælles børn (Beck & Madsen, 2011, pp. 31–32). Danske mænd tager endvidere langt mindre barsel end kvinder. Øremærkning af barsel til fædre var en del af den socialdemokratisk ledede regerings regeringsgrundlag fra 2011, men lovforslaget blev droppet med begrundelsen, at der kunne opstå en risiko for, at familierne samlet ville tage mindre orlov, hvilket blev betragtet som en forringelse af eksisterende rettigheder (Institut for Menneskerettigheder, 2014, p. 6). Det lader således til, at der er rigeligt med ligestillingsproblematikker, der fra mændenes perspektiv kunne være fordelagtige at få forbedret og få fokus på.

Måske er det netop dette, der har medført, at der de seneste år er sket en udvikling i interessen for mænd som socialt køn, bl.a. gennem udgivelsen af flere teoretiske studier om mænd og maskulinitet (Reinicke, 2012, pp. 40–41). Også på det politisk niveau ses i disse år et øget fokus på mænds rettigheder, f.eks. i form af ret til barsel og ret til børnene efter en skilsmisse. Flere forskere er også begyndt at argumentere for nødvendigheden af, at mænd får deres egen ligestillingsdagsorden (Beck & Madsen, 2011; Christensen & Larsen, 2003; Reinicke, 2012). Men har det øgede offentlige fokus på mænds ligestilling, levevilkår og rettigheder haft indvirkning de unge mænds interesse for ligestilling og forståelser af deres kønsidentitet?

Noget af svaret kan måske findes i antydningen af en udvikling i holdningen til den traditionelle kønsrollefordeling, med manden som primære forsørger og kvinden som den primære omsorgsgiver. En undersøgelse udarbejdet af Megafon i samarbejde med Alt for Damerne viser, at mænd i højere grad end tidligere ikke har noget mod, at kvinderne tjener mere end dem. Dog peger undersøgelsen paradoksalt nok også på, at kvinder finder det maskulint, når manden tjener mest (Alt for damerne, 2014;

Megafon, 2013). Tal fra Danmark Statistik viser yderligere, at kvinder i flere og flere tilfælde er blevet den primær forsørger i familien. I 1985 var det kun i 14 % af alle parforhold i alderen 20 – 64 år, hvor kvinden tjente mest, hvorimod det i 2012 er steget til hele 31 % af alle parforhold (Danmarks Statistik, 2012, p. 17). Men hvad siger de unge, når de direkte bliver adspurgt om deres holdning til ligestilling? En rundspørge blandt 1241 danskere, udarbejdet af analyse- og rådgivningsvirksomheden Epinion, viser at 64 % af de 15 – 29 årige svarer, at de i høj eller nogen grad mener, at ligestilling er opnået i Danmark, hvorimod kun 31 % svarer, at ligestilling er opnået i ringe grad eller slet ikke (LO, 2015).

Der tegner sig altså et noget diffust billede af, hvordan de unge forholder sig til ligestilling og kønspolitiske emner. På den ene side synes der at være tendenser, der tegner et opgør med traditionelle kønsforståelser, på den anden side ses det, at over 60 % af de unge mener, at vi næsten er i mål med ligestillingen i Danmark. Men hvad mener de unge mænd helt præcist om ligestilling og køn? Som beskrevet ovenfor, halter de unge mænd efter de unge kvinder på mange parametre. Der vil være en del at vinde for de unge mænd, hvis de begyndte at deltage i og kæmpe for ligestilling. Men er ligestilling overhovedet et emne, der fylder noget i de unge mænds bevidsthed? Hvad tænker de om ligestilling og køn? Er vi på vej mod en ny maskulinitetsforståelse? Og kan de se, at ligestillingskampen også kan være til fordel for dem? Det er med afsæt i denne undren, at vi med nærværende speciale ønsker at undersøge unge mænds holdning til ligestilling mellem kønnene, og i forlængelse heraf at identificere de unge mænds køns- og maskulinitetsforståelser igennem deres italesættelse af ligestillingsemner.

1.2 Problemformulering

Med udgangspunkt i ovenstående er specialets problemformulering følgende:

Hvilke opfattelser har unge, danske mænd af ligestilling mellem kønnene i Danmark, og hvilke forståelser af ligestilling og køn bygger disse opfattelser på?

1.2.1 Uddybning af problemformulering

Specialet vil, med et kvalitativt empirisk afsæt, undersøge, hvordan unge mænd forstår og italesætter ligestilling mellem kønnene. Det vil blive undersøgt, hvilke

argumenter og personlige holdninger unge mænd trækker på i deres opfattelser af ligestilling, samt hvad ligestilling indebærer for dem.

Specialet behandler unge mænds forståelser af ligestilling i deres nuværende situation, men igennem deres forestillinger om og visioner for fremtiden vil specialet også behandle, hvordan de unge mænd italesætter ligestilling mellem kønnene på arbejdsmarkedet og i familielivet.

Gennem specialets fokus på ligestilling mellem kønnene vil det ligeledes blive behandlet, hvilke vurderinger af kategorierne *dreng/mand* og *pige/kvinde*, der fremtræder af det empiriske materiale. Et fokus på unge mænds kønsforståelser fordrer også, at specialet omhandler de unge mænds italesættelse af relationen mellem kønnene i forskellige kontekster. Specialet vil derfor undersøge, hvordan de unge mænd italesætter relationen mellem kønnene, samt hvilke forventninger de har til kønnenes indbyrdes forhold.

2. VIDENSKABSTEORI OG METODE

I dette kapitel vil det videnskabssteoretiske og metodiske grundlag for nærværende speciale blive gennemgået og diskuteret. I starten af kapitlet vil de videnskabssteoretiske præmisser og ontologiske forståelser, samt deres metodiske konsekvenser, blive gennemgået og diskuteret. Dernæst vil de metodiske overvejelser og diskussioner, der er blevet gjort i forbindelse med nærværende speciale blive gennemgået og diskuteret.

2.1 Videnskabsteoretiske grundantagelser

Nærværende speciale placerer sig i en socialkonstruktivistisk ontologisk optik, hvor verden anskues som konstrueret gennem individernes sociale interaktion. Med dette forstås, at individerne i deres sociale interaktion strukturerer og skaber forståelser, logikker, institutionaliseringer og strukturer, der alle sætter grænserne for individernes forståelses- og handlemuligheder (Burr, 2008, pp. 4–6). I den forbindelse er det dog vigtigt at pointere, at selvom individerne er medskabere af deres egen forståelses- og handlemuligheder, så fremstår disse ikke som konstruerede for individerne. I stedet fremstår disse socialt skabte konstruktioner som objektive sandheder, der byder individerne at forstå og handle i verden på en bestemt måde. Der eksisterer altså et dialektisk forhold mellem producenten (individet) og produktet (de objektiviserede konstruktioner), hvor disse hele tiden påvirker hinanden (Berger & Luckmann, 2004, p. 93).

Om der findes en objektiv virkelighed, bliver derfor i den socialkonstruktivistiske optik ikke relevant at debattere, fordi det ikke er mulig at erfare en sådan uden de erkendelser og forståelser, individer konstant bliver socialiseret og re-socialiseret i. Vores observationer og viden om verden er ikke objektive eller direkte oplevelser af virkeligheden. Al viden er udledt af at kigge på verden ud fra et specifikt perspektiv, og alle måder at forstå på er historisk og kulturelt betinget (Burr, 2008, pp. 1–9). Da verden konstant konstrueres og rekonstrueres gennem individernes interaktion, er denne virkelighed, der ellers fremstår objektiv, ikke statisk, men i evig omstrukturering og konstant forandring (Berger & Luckmann, 2004, p. 120). Dermed er logikker fra én tidsepoke og ét bestemt geografisk sted ikke nødvendigvis gyldige i en anden tidsepoke et andet geografisk sted. Kvinders stemmeret er et eksempel herpå. For 100 år siden blev det diskuteret, om det var klogt at give kvinder stemmeret (jf. afsnit 1.1 *Problemfelt*). I dag er der næppe nogen, der - uden at joke - ville stille spørgsmålstegn ved fornuften i, at kvinder kan stemme ved et valg.

Antiessentialisme

For di konstruktivismen, gennem sit fokus på verdens konstruerede beskaffenhed, gør op med en essentialistisk forståelse af verden, ligger der et enormt kritisk potentiale i konstruktivismen, da det i forlængelse af den konstruktivistiske tankegang ligger lige for at forestille sig, at ting kunne se anderledes ud eller konstrueres på en anden vis.

Ingen antagelser i samfundet forstås som eviggyldige, men i stedet som mere eller mindre stabile konstruktioner (Mik-Meyer & Justesen, 2012, pp. 29–31). Denne antiessentialistiske grundantagelse giver mulighed for at stille spørgsmål ved og forholde sig kritisk til de udtalelser, de unge mænd kommer med om ligestilling og køn.

I den antiessentialistiske tilgang ligger der også en kritisk stillingtagen til, hvordan vi gennem kategorier og klassifikationsprocesser skaber konstruktionerne. Derfor er netop disse kategoriseringer og klassifikationsprocesser ofte i fokus for en konstruktivistisk analyse (Mik-Meyer & Justesen, 2012, pp. 29–31). I nærværende speciale vil det især være de klassifikations- og kategoriseringsprocesser, der finder sted og konstrueres i forbindelse med køn og maskulinitet i dagens Danmark, der vil være fokus for det kritiske øje. Vi bliver nemlig født ind i en verden, hvor det konceptuelle rammeværk og kategorier (som f.eks. *mand* og *kvinde*) allerede eksisterer og bliver brugt af mennesker i vores kultur. Koncepter og kategorier bliver erhvervet af hver person, når de udvikler og bruger sproget. Kategorierne og koncepterne bliver derfor reproduceret hver dag af alle, der deler en kultur og et sprog.

Sproget

På grund af den sociale interaktions determinerende effekt på individernes opfattelse af deres egen og verdens beskaffenhed, er sproget grundlæggende for forståelsen af verden og de konstruktioner og strukturerer, den består af. Det er med sproget som redskab, at den sociale interaktion sker og tilskrives mening. Ydermere er det også med sproget, individet tænker, og derfor er sproget også konstituerende for grænsen for individets forståelser og fortolkninger. Sproget er altså konstituerende for hvorfor og på hvilken måde, individet går til verden. Sproget bliver gennem individernes sociale interageren den primære faktor for, hvordan der tillægges mening til forskellige begivenheder, handlinger og egenskaber (Burr, 2008, pp. 7–8).

2.1.1 Socialkonstruktivismens epistemologiske og metodologiske konsekvenser

Nærværende speciales forskningsinteresse er som beskrevet at undersøge, hvilken opfattelser af ligestilling der kan spores blandt unge mænd, og hvilket udtryk for kønsidentiteter der ligger heri. I denne forskningsinteresse ligger der, en forståelse af,

at holdninger, identitet, maskulinitet og kønsnormer generelt er flydende, flertydige og ustabile størrelser uden essens. Analyseobjekterne er med andre ord ikke en afgrænsede og faste størrelser (Mik-Meyer & Järvinen, 2005, p. 13).

Da individernes forståelses- og handlemuligheder er determineret af de sociale konstruktioner, er det netop det sociale, der er i fokus for nærværende speciale (Burr, 2008, p. 149). Dette fordi, verden ikke kan tilgås objektivt, hverken af forsker eller lægmand, men kun erfares gennem de sociale konstruktioner, der er indlejret i individet (Burr, 2008, p. 23). Derfor bliver kontekst og subjektivitet en essentiel del af videnskabelsesprocessen, og ikke et aspekt som forskeren hverken kan eller skal forsøge at minimere eller modvirke (Burr, 2008, p. 152; Mik-Meyer & Justesen, 2012, p. 15). Dermed bliver forskernes kontekst også en del af videnskabelsesprocessen. For nærværende speciale har det bl.a. haft betydning ved, at ligestilling overhovedet opfattes som en relevant forskningsemne. Begge forfattere opfatter ligestilling som et vigtig aspekt af et velfungerende samfund og mener i forlængelse heraf, at der stadig ligger et stort arbejde i at opnå fuld ligestilling mellem kønnene i Danmark.

Fokus i en socialkonstruktivistisk undersøgelse, og i nærværende speciale, er på, hvordan individerne i det sociale møde skaber betydning og meningstilskriver (Järvinen, 2005, p. 11). Her er det dog vigtigt at pointere, at det ikke kun er, *hvad* der bliver sagt, der har betydning, men også *hvordan* det bliver sagt (Järvinen, 2005, pp. 39–40; Staunæs & Søndergaard, 2005, p. 57). I den sociale interaktion er det altså ikke kun indholdet af individernes udtalelser, der er i fokus, men også hvordan det siges. Hvordan empirien bliver skabt vil derfor løbende blevet taget op i analysen, når dette findes meningsfuldt. Der fokuseres på meningstilskrivningen i en bredere kontekst, der indbefatter indhold, form, funktion og kontekst (Järvinen, 2005, p. 39). Den viden, der skabes gennem nærværdende speciales empiri, er altså ikke kun afhængig af, hvilke meninger og forståelser informanterne giver udtryk for, men også hvordan der gives udtryk for dem og i hvilken sammenhæng. For betydningen af et udsagn, som f.eks. ”kvinden skal selvfølgelig være i køkkenet!”, er det ikke helt ligegyldigt, om udsagnet bliver sagt med en indforstået ironi eller ej, da dette giver udsagnet to vidt forskellige betydninger. Ved at fokusere på udsagnets form, funktion og kontekst fås der en forståelse af, hvordan individet ser verden (Staunæs & Søndergaard, 2005, p. 57).

Da enhver social interaktion, som beskrevet, er situeret og kontekstafhængig, vil individet også trække på de forståelser, der er meningsgivende i denne kontekst. Dette selvom de måske kan stå i modsætning til udtalelser fra individet i en anden situation. Det betyder, at individet vil forsøge at fremstille sig selv i et godt lys. Derfor er social identitet og sociale strategier også vigtige at have for øje, når de unge mænds forståelser af ligestilling, og deres egen maskulinitet skal forstås (Järvinen, 2005, pp. 30–31). Dermed er det heller ikke ligegyldigt, om empirien er skabt i et enkeltmandsinterview eller fokusgruppeinterview, idet nogle udtalelser eller positioner kan være legitime i et intimt enkeltmandsinterview, mens de ikke er legitime blandt andre informanter i en fokusgruppe og visa versa.

Fordi konteksten for et interview er så vigtig for betydningsdannelsen, er den viden og de konstruktioner, der bliver skabt, situerede og kontekstuelle. Derfor kan den viden, der bliver produceret i nærværende speciale, ikke sige noget om, hvordan *alle* unge mænd opfatter ligestilling og kønsforståelser til *alle* tider. (Järvinen, 2005, p. 28; Mik-Meyer & Järvinen, 2005, p. 10). Heri ligger der dog ikke en forståelse af, at den viden, der bliver produceret i nærværende speciales fokusgruppe- eller enkeltmandsinterviews, kun kan forstås i deres egen kontekst. Da informanterne er sociale væsner, der bevæger sig rundt i samfundet, må de forståelser, positioner og konstruktioner, de bringer med ind i interviewsituationen, også til en hvis grad afspejle de forståelser, positioner og konstruktioner, som hersker i det samfund de lever i (Mik-Meyer & Justesen, 2012, p. 91).

2.2 Metodiske refleksioner

I dette afsnit vil vi kort præsentere specialets metodiske fremgangsmåde. I de efterfølgende afsnit vil vi præcisere forståelsen og anvendelsen af metoderne.

2.2.1 Undersøgellesdesign

Specialets forskningsinteresse er unge, danske mænds opfattelser af ligestilling og deres konstruktion af kønsidentiteter. Vi har valgt at undersøge dette gennem fokusgruppe- og enkeltmandsinterview, fordi i interviewsituationen konstrueres og rekonstrueres betydningerne gennem individernes italesættelse af dem. Dette sker, når individet fortæller om en begivenhed eller logik, da individet på én og samme tid både beskriver begivenheden og logikken, men også forstår og fortolker begivenheden eller

logikken, når den genfortælles (Burr, 2008, p. 156). Hermed får vi mulighed for at undersøge og forstå hvilke selvfølgeligheder og diskurser, der ligger til grund for de unge mænds forståelse af ligestilling, og hvordan deres forståelse af egen maskulinitet og køn generelt kan ses i disse forståelser. Med afsæt i dette har det været meningsgivende at gå kvalitativt til værks gennem både fokusgruppeinterviews og semistruktureret enkeltmandsinterviews for at belyse specialets genstandsfelt. Fokusgrupper som metode er velegnet til at give en bred indsigt i de virkelighedsforståelser, som informanterne deler, og som bliver betragtet som selvfølgelig viden. De semistruktureret enkeltmandsinterviews giver mulighed for at få uddybet den enkelte informants perspektiver, da vedkommende ikke skal dele 'rampelyset' med andre, hvorved vi ser metoderne som komplimenterende hinanden.

Formålet med at afholde flere fokusgruppe- og enkeltmandsinterview har ikke været at lave en komparative undersøgelse af forskellige sociale gruppers opfattelser af ligestilling, derfor vil det ikke være alle samfundslag og -grupper, der er repræsenteret. Vi har derimod ønsket at få den "almene" unge mand i tale, og har derfor bestræbt os på at finde informanterne, som mere eller mindre tilhører samme samfundslag og -gruppe. Baggrunden for at gennemføre både fokusgruppe- og enkeltmandsinterviews har været at få flere perspektiver på og forståelser af de kompleksiteter, der hersker i unge mænds opfattelse af ligestilling samt kønsidentiteter. Kombinationen af disse metoder bidrager til en bred og mere nuanceret indsigt, der danner grundlag for spændende analytiske refleksioner, hvorved de hver især bidrager til at belyse genstandsfeltet på forskellige vis.

2.2.2 Anvendelse af fokusgruppeinterview

I det følgende vil fokusgruppeinterview som metode blive diskuteret, derudover vil der blive argumenteret for, hvorfor denne metode er meningsgivende for specialets forskningsinteresse.

Helt grundlæggende er fokusgruppeinterviews en metode, der producerer viden gennem forskerens og deltagernes interaktion med hinanden omkring et specifikt emne fastlagt af forskeren (Halkier, 2009, pp. 10–11,27; Morgan, 1996, p. 130). Essentielt for denne definition af fokusgrupper er, at 1) fokusgrupper er en undersøgelsesteknik, der har til formål at producere empiri, 2) interaktion i gruppediskussionen er kilden til empiri og 3) forskeren har en aktive rolle som

medskaber af empirien (Morgan, 1996, p. 130). Dermed kan fokusgruppeinterviews give indsigt i gruppeinteraktioner og dynamikker. Gennem informanternes udveksling af erfaringer i gruppeprocessen kan fokusgrupper producere viden om kompleksiteterne i betydningsdannelser. Heri ligger en af fokusgruppeinterviewets styrker, da dette kan give indsigt i de usagte virkelighedsforståelser, som informanterne deler, fordi informanterne gennem fokusgruppeinterviewet kommenterer på hinandens udtalelser ud fra en kontekstuel forforståelse, der ikke umiddelbart er tilgængelig for en udenforstående forsker. Virkelighedsdannelser vil med større sandsynlighed blive stimuleret og udtrykt i dybden, når de deles i en gruppe (Frey & Fontana, 1993, p. 32).

Vi har afholdt tre fokusgruppeinterviews på tre forskellige gymnasier. Dette betyder, at vi gennem de unge mænds interaktion og udveksling af erfaringer omkring ligestilling mellem kønnene har fået indsigt i de unge mænds selvfølgegjorte praksisser i forhold til ligestilling og kønsforståelser. Det er dog ikke kun i forhold til interne gruppedynamik og specifik kontekst, at fokusgrupper kan bidrage med viden; *"The nonverbal actions of the respondents plus the substance of the relations of group members can tell the field researcher a great deal about social relations that exist beyond the group."* (Frey & Fontana, 1993, p. 32). Informanterne indtræder altså ikke i fokusgruppen som tomme lærreder, men bringer de forståelser, konstruktioner, selvfølgeligheder etc. fra det samfund de lever i med ind i fokusgruppeinterviewet (Mik-Meyer & Justesen, 2012, p. 91).

Fokusgrupper er blevet kritiseret for at producere konformitet blandt deltagerne (Halkier, 2009, p. 14; Morgan & A. Krueger, 1993, pp. 7–8; Morgan, 1996, p. 140). Dette oplevede vi dog ikke var tilfældet. I stedet oplevede vi en af fokusgruppens forcer, nemlig at deltagerne forhandlede og udfordrede hinandens holdninger, hvorved der i høj grad var plads til uenigheder. Fokusgruppen som metode pressede altså ikke informanterne til at opnå konsensus.

Når deltagerne udtrykker deres følelser og oplevelser, kan moderatoren og de andre deltagere i gruppen spørge ind til disse oplevelser og erfaringer, hvilket kan stimulere en bevidsthed omkring emnet, som ikke eksisterede hos deltagerne før. Yderligere kan deltagerne, gennem sammenligning af lighed og kontraster, blive mere eksplicitte omkring deres egne meninger. Især i rum med ligesindede kan deltagerne føle sig frie til at åbne op og røbe ting (Morgan & A. Krueger, 1993, pp. 15–19). F.eks. røbede en

af vores informanter, at han havde anvendt make-up, hvilket tydeligvis var en nyhed for de andre informanter i fokusgruppen (Bilag 3, p. 34). Fokusgrupper giver derfor modsat dybdegående interviews med en enkelt informant, mulighed for at meninger kan 'hoppe' frem og tilbage mellem deltagere og blive modificeret af gruppen, frem for at være et endegyldigt udsagn fra en enkelt informant (Frey & Fontana, 1993, p. 24). Fokusgruppeinterviewet giver altså de unge mænd mulighed for at uddybe og moderere deres holdninger til ligestilling, og giver herigennem os som forskere et større indblik i de forståelser og selvfølgeligheder, der er forbundet med dette emne. Når vi fortolker den information, der er blevet produceret i fokusgrupperne, må vi dog have hele sessionen in mente, da den kommunikative adfærd i en fokusgruppe er gennemsyret af mønstre, der ikke kan skilles fra den specifikke kontekst. Alle informanternes besvarelser er influeret af den sociale interaktion i gruppen (Albrecht, Johnson, & Walther, 1993, p. 61).

Fokusgrupper er blevet kritiseret for ikke at være velegnede til sensitive emner, som f.eks. ligestilling og kønsidentitet (Farquhar, 1999, p. 51). I Farquhars (1999) optik kan fokusgrupper dog være særdeles velegnet til sensitive emner, hvor et af argumenterne er, at mennesker kan føle sig mere mægtiggjort i fokusgrupper, da de er omgivet af andre ligesindede. De kan også have større tendens til at dele deres oplevelser i nærvær med andre, som de opfatter som ligesindede (Farquhar, 1999, pp. 47–48). Ovenstående er sandsynligvis en stor del af forklaringen på, at der i de afholdte fokusgruppeinterviews var en god dynamik blandt deltagerne, og at en informant som beskrevet indrømmede brugen af make-up.

2.2.3 Strukturering af fokusgruppeinterviewene

I henhold til specialets forskningsinteresser fandt vi det meningsfuldt at strukturere fokusgrupperne ud fra Morgans forståelse af *the funnel approach*, oversat af Halkier til *den blandende tragt-model* (Halkier, 2009, p. 40; Morgan, 1997, p. 41). Strukturering henviser til to faktorer, 1) antallet af spørgsmål hvor flere spørgsmål betyder en strammere styringen, og 2) moderatorens involvering i gruppedynamikken (Morgan, 1996, p. 145). Morgan beskriver, at; *“In a funnel-based interview, each group begins with a less structured approach that emphasizes free discussion and then moves toward a more structured discussion of specific questions.”* (Morgan, 1997, p. 41). Tragt-modellen indeholder derfor både elementer af den stramme og den

åbne strukturering, hvorved den tillader informanterne at forfølge deres egne perspektiver samtidig med, at vi sikre, at vi får belyst vore forskningsinteresser (Morgan, 1996, p. 145).

Fordelen ved de åbne spørgsmål er, at moderatoren kan stimulere tanketråde hos informanterne som ikke var forventet (Halkier, 2009, p. 39). Risikoen er dog, at informanterne bevæger sig for langt væk fra forskernes interesser. Vi er derfor løbende kommet med opfølgende spørgsmål, der ligger uden for spørgeguiden for at sikre, at vi har fået afdækket vores specifikke forskningsinteresse. Dette skaber et mere naturligt flow i diskussionen (Knodel, 1993, pp. 36–37). For uddybning af interviewguide se afsnit 2.2.9 *Interviewguides*.

2.2.4 Anvendelse af enkeltmandsinterview

Nærværende speciales forståelse af interview som metode er inspireret af James A. Holstein og Jaber F. Gubriums konstruktivistiske forståelse af interviewet som beskrevet i *The Active Interview* (1995). Holstein og Gubrium anskuer interviewet som en situation, hvor det empiriske materiale bliver skabt i interaktionen mellem interviewer og interviewpersonen, hvorved begge parter er aktivt i meningsskabelsesprocessen (Gubrium & Holstein, 1995, p. 4). Alle interviews er interaktionistiske begivenheder, der bliver konstrueret på stedet i en samtale mellem de deltagende parter (Holstein & Gubrium, 1995, p. 2). Interviewet kan beskrives som ”...et socialt møde, en samtale imellem dialogpartnere, der sammen producerer tekstede fortællinger om den interviewedes virkelighed og om de måder, vedkommende betydningsætter dem på.” (Staunæs & Søndergaard, 2005, p. 54). Der er altså tale om, at interviewet adskiller sig fra den almindelige samtale ved, at interviewet har et prædefineret mål, der er en mere eller mindre struktureret interviewguide, og der er en bestemt rollefordeling mellem interviewer og den interviewede (Mik-Meyer & Justesen, 2012, pp. 56–57).

Viden skal endvidere ikke forstås som indlejret i mennesket som en substans, der kan fremkaldes eller udvindes gennem interviewerens velegnede spørgsmål eller spørgeteknikker (Holstein & Gubrium, 1995, p. 4; Mik-Meyer & Justesen, 2012, pp. 66–67). Vi har afholdt fem interview på tre forskellige gymnasier. Hermed får vi indblik i de fakta og detaljer om oplevelser og erfaringer som subjektet rummer, fordi nå disse tilbydes som svar på vores spørgsmål, bliver de i processen transformeret. I

den forbindelse er det dog vigtigt at pointere, at selvom der sker en meningsproduktion mellem interviewer og den interviewede under interviewet, så er den viden der skabes ikke *kun* udtryk for mening i interviewsituationen, den spiller nemlig også sammen med meningsproduktionen i samfundet, interviewer og den interviewede lever i (Gubrium & Holstein, 1995, p. 16). Den viden vi får skabt under interviewet med en ung mand, er altså et udtryk for vores interaktion med den unge mand, men det er også et udtryk for de konstruktioner, meninger og selvfølgeligheder den unge mand oplever i sin hverdag. Derfor er det vigtigt at have de samfundsmæssige og institutionelle magtforhold for øje, når interviewet skal analyseres (Mik-Meyer & Justesen, 2012, p. 58). De samfundsmæssige forholds betydning kom bl.a. frem, da en informant automatisk knyttede ligestilling op på sygeplejerskernes kamp for ligestilling (Bilag 6, p. 3).

2.2.5 Strukturering af enkeltmandsinterviewene

Som konstruktivister er vi interesseret i at undersøge de kompleksiteter, der kendetegner den sociale verden. Vi er ikke på en søg-og-find mission for at opdage den viden, der allerede er indlejret i informanterne. Vi er snarere interesseret i at tilskynde informantens svar ved at aktivere den narrative produktion (Holstein & Gubrium, 1995, p. 40). At dyrke informantens narrative aktivitet er et afgørende mål. Derfor har informantens meningshorisont fortrinsret frem for de meningshorisonter, vi på forhånd har udpeget som interessante. Informantens svar determinerer dermed hvilke spørgsmål, der er passende og relevante for interviewets referenceramme (Holstein & Gubrium, 1995, pp. 76–77). Informanten kan selektivt udnytte en bred vifte af narrative ressourcer, men det er vores job som aktive interviewere at dirigere og tøjle informantens konstruktive historiefortælling til forskningsemnet. Derfor er det aktive interview ikke helt uden struktur (Holstein & Gubrium, 1995, pp. 40, 76). Vi ser, at Holstein og Gubrium med deres forståelse af det aktive interview taler for en semistruktureret tilgang til interviewsituationen. Her bruges interviewguiden, der er struktureret ud fra specialets forskningsinteresse, som rådgivende for samtalen mellem interviewer og den unge mand, men tilgangen vægter den improviserede kobling mellem meningshorisonter hos informanten. Det er derfor vigtigt, at vi er sensitive overfor de nye og måske uventede perspektiver, som træder frem i interviewet, samtidig med at vi sikrer, at interviewet producerer viden, som er relevant for specialets forskningsinteresse (Holstein & Gubrium, 1995, pp. 76–77).

2.2.6 Udvælgelses af informanter

I dette afsnit vil der blive redegjort for hvilke overvejelser der er gjort i forbindelse med udvælgelsen af informanter. Derfor vil udvælgelseskriterierne for informanterne blive præsenteret og diskuteret.

Først og fremmest skal det pointeres, at vi har søgt at finde informanter med relativ homogen socioøkonomisk baggrund, da vi finder det vigtigt, at informanterne har nogle fællestræk (Knodel, 1993, pp. 39–40). At informanterne deler nogle fællestræk betyder, at informanterne på tværs af fokusgrupperne og enkeltmandsinterviewene deler karakteristika; som bl.a. de unge mænds socioøkonomiske baggrund. Vi har valgt at beskæftige os med unge mænd, der går i 3.G på STX. Begrundelse herfor diskuteres senere i dette afsnit. Vi er opmærksomme på, at informanterne kan have vidt forskellige baggrund, men vi finder, at gymnasiet som dannelsesinstitution kan være med til at udligne nogle af de socioøkonomiske forskelle, der eventuelt måtte have været, da de startede på gymnasiet.

Den relative homogenitet i informanternes socioøkonomiske baggrund giver en fordel i fokusgrupperne, da homogene grupper vil have nemmere ved at identificere sig med hinandens erfaringer. Knodel argumenterer for, at hvis der i gruppen er en stor spredning af socioøkonomisk status hos informanterne, vil de informanter, der betragter sig selv som underlegende føle sig forhindrede i at tale frit (Knodel, 1993, p. 40).

Specialets interesse er unge mænds holdning til ligestilling mellem kønnene. Derfor var første skridt at vælge en aldersgruppe. Vi fandt, at unge mænd i aldersgruppen 18–20 år var en relevant gruppe, da disse unge mænd er så unge, at de tilhører en generation, som vi kun har begrænset viden om, da de først nu er ved at markere deres tilstedeværelse i den offentlige debat. Dette er interessant, fordi undersøgelsen af de unge mænds kønsidentiteter kan pege på nogle nye maskulinitetsforståelser i forhold til dem, der tidligere har været dominerende hos de unge mænd, som f.eks. den patriarkalske (Connell, 2005, pp. 77–78).

Eftersom ligestilling er et politisk emne, fandt vi det endvidere vigtigt, at de unge mænd er myndige, så de har stemmeret. Udover at få flere juridiske rettigheder, når et ungt menneske fylder 18 år, ligger der i alderen også nogle klare symbolske signaler, som f.eks. at nu man er 'voksen'.

Vi har valgt informanter fra gymnasiet, fordi vi er interesseret i at undersøge den ”almene unge mands” holdning til ligestilling mellem kønnene. Knap 70 % af en ungdomsgeneration vælger en gymnasial uddannelse, efter de er færdige med grundskolen (Gymnasieskolen, 2013). Da vi ønsker, at informanterne er myndige, har vi valgt at beskæftige os med unge mænd i alderen 18 – 20, hvilket primært er repræsenteret i 3.G. Derfor fandt vi det relevant at snævre vores udvælgelseskriterier ind til unge mænd i 3.G på gymnasiet. Gymnasiet er ydermere en institution, der er med til at udvikle elevernes refleksive evner. Eleverne bliver undervist i forskellige aspekter af samfundet, og gymnasier giver derfor også eleverne en generel dannelse (Uddannelsesministeriet, 2014), hvilket vi antager må give en større refleksivitet om samfundsforhold som f.eks. ligestilling. Derudover er gymnasiet en uddannelsesinstitution, hvor der er en tilstrækkelig jævn fordeling mellem kønnene (Hutters et al., 2013, p. 24). Andre ungdomsuddannelser, som f.eks. tekniske skoler er, modsat gymnasiet, meget mandsdomineret uddannelsesinstitutioner, hvor eleverne ikke i samme grad som på gymnasiet bliver konfronteret med det modsatte køn i hverdagen. Interaktion med det modsatte køn er derfor ikke lige så present i deres hverdag. Dette kan have betydning for elevernes refleksioner omkring ligestilling, da eleverne ikke i samme grad bliver konfronteret med ligestillingsaspekter i hverdagen. Derfor har vi valgt at beskæftige os med en uddannelsesinstitution, hvor kønnene møder hinanden dagligt, og hvor kønsforståelser bliver sat i spil i den daglige interaktion kønnene imellem.

Det er ud fra ovenstående argumenterer, at vi mener, at kunne finde ’helt almindelige’ unge mænd netop her. Det er dog vigtigt at understøtte, at qua vores videnskabsteoretiske optik ser vi ikke informanterne i denne undersøgelse som repræsentative for alle de unge mænd i denne ungdomsårgang.

Udover socioøkonomisk status fandt vi endvidere geografisk placering som et relevant fællestræk. Derfor har vi valgt at bruge Københavns forstadsområder som rekrutteringsgrundlag for at finde informanter. Vi ønskede ikke at finde informanter fra hverken helt urbaniserede eller meget landlelige områder, da det typisk ikke er her, vi finder den ”almene unge mand”.

I udvælgelsen af informanter har vi yderligere lagt vægt på, at de skulle have et godt kendskab til hinanden, da der under fokusgrupper vil blive præsenteret følsomme emner. Halkier skriver dog, at:

[...] fokusgruppen som hovedregel må hverken være alt for homogen, så kan man risikere, at der ikke kommer nok social udveksling, eller alt for heterogene, så kan man risikere at der opstår for mange konflikter eller at nogle forståelser ikke bliver udtrykt (Halkier, 2009:27-28).

Vi vurderede derfor, at en gymnasieklasse med en blanding af unge mænd med forskellige interesser ville sikre en god balance for den sociale udveksling.

Fordelen, ved at informanterne har kendskab til hinanden på forhånd, er først og fremmest, at det er let at deltage i samtalen, fordi de ikke først skal se hinanden an; de sociale roller er allerede fordelt, og diskussionen kan derfor hurtigere blive mere livlig. Endvidere trækker informanterne på fælles referencerammer, som kan gøre, at de kan uddybe hinandens erfaringer, og dermed diskutere de selvfølgeligheder, der trækkes på i interviewsituationen. Dog kan det modsatte også være tilfældet, da informanternes fælles referenceramme ikke tvinger dem til være eksplicite i deres fortællinger. Det bliver derfor også vores opgave at udfordre de selvfølgeligheder, som der udtales.

Kendskabet til hinanden kan dog også betyde, at der opstår en stærk form for social kontrol. Her kan udsagn fra en informant blive draget i tvivl af de andre informanter, hvis de føler, at dette udsagn ikke stemmer overens med, hvordan informanten normalt opfører sig. Eksempelvis blev der stillet spørgsmålstegn ved en informants udsagn om, at han havde høje forventninger til de piger, han kyssede med, da de andre informanter ikke var af den opfattelse (Bilag 2, pp. 28-29).

En problematik, ved at informanterne kender hinanden i forvejen, kan være, at de sociale roller mellem informanterne allerede er fordelt. Derfor kan det være svært for en udefrakommende at se hvilke sociale mekanismer og magtrelationer, der er på spil i interaktionen (Halkier, 2009, pp. 29–30). Ydermere vil en gruppe af informanter, der trækker på en fælles forståelsesramme, heller ikke give indsigt i et bredt spænd af holdninger til og forståelser af ligestilling mellem kønnene. Dette har vi forsøgt til dels at imødekomme ved at afholde tre fokusgrupper og fem enkeltmandsinterview.

2.2.7 Præsentation af informanterne

Til de tre afholdte fokusgrupper og fem afholdte enkeltmandsinterview fik vi hvervet i alt 26 unge mænd fra 3.g klasser, i alderen 18-20 år, fra fire forskellige gymnasier (STX) i forstadsområderne til København. Dog blev der på et af gymnasierne kun afholdt et enkeltmandsinterview, da vi kun kunne få en informant til at deltage. På hvert gymnasium gik alle informanterne i klasse med hinanden, og kendte derfor hinanden i forvejen, hvilket skabte en god dynamik i fokusgrupperne.

Gymnasierne var, på trods af deres relative tætte geografiske placering, meget forskellige. Vi observerede, at særligt på to af gymnasierne indikerede faciliteterne, at der var forskel på gymnasiernes økonomiske råderum, hvilket sandsynligvis også afspejler elevernes sociale og økonomiske ressourcer. Derfor opnåede vi ikke helt den ønskede homogenitet i informanternes socioøkonomiske baggrund på tværs af gymnasierne. Denne forskel har dog ikke vist sig at give markante udslag i informanternes udtalelser om køn og ligestilling. En informant, der blev interviewet i et enkeltmandsinterview, adskilte sig dog en smule fra de andre unge mænd, da han ekspliciterede, at han var praktiserende muslim, og derfor hentede mange af sine forståelser i den islamiske tro (Bilag 4, p. 9). Han virkede endvidere en smule nervøs under interviewet og begyndte ofte at grine nervøst, hvis han ikke følte, at han kunne svare på spørgsmålet. Dog oplevede vi, at hans holdninger til både køn og ligestilling overordnet var i tråd med de andre informanter, men forklarede blot disse med reference til islam. To andre informanter havde også anden etnisk baggrund end dansk, hvilket dog ikke i udpræget grad havde indflydelse på deres udtalelser.

I fokusgrupperne oplevede vi, at alle informanterne kunne tale frit, hvilket sandsynligvis skyldes, at der i de enkelte fokusgrupper ikke fremstod stor socioøkonomisk forskel, denne var som sagt mest udtalt gymnasierne i mellem. Dermed ikke sagt, at der ikke var en socioøkonomisk forskel internt i fokusgrupperne, men denne var dog ikke umiddelbart til at observere. Med delvis undtagelse af den unge mand med muslimsk baggrund, oplevede vi også, at informanterne i enkeltmandsinterviewene ikke holdte sig tilbage. Hvilket bl.a. blev tydeligt, når de italesatte relationen mellem de to køn, hvilket skete ofte. Dette er ydermere en indikation af, at gymnasiet var et godt sted at rekruttere informanter i henhold til specialets forskningsinteresse.

2.2.8 Vores rolle i empiriproduktionen

Da et interview, som tidligere beskrevet er et socialt møde, er vi som forskere en ligeså stor aktør i meningsskabelsen i et interview som informanterne. Derfor vil forskerne lige som informanterne performe den mest opportune side af sig selv, bl.a. seriøs og kompetent (Järvinen, 2005, p. 31). Dette kan give en skæv magtbalance mellem os og informant(erne). Denne potentielle forskel i magtpositioner er vigtig at være opmærksom på (Burr, 2008, p. 149), så man som forsker ikke gør sine medbragte konstruktioner og forståelser til de dominerende i interviewsituationen (Burr, 2008, pp. 154–155). Under de afholdte interviews til nærværende speciale spurgte informanterne en del gange os, om spørgsmål i forbindelse med ligestilling, f.eks. hvordan en øremærket barselsordning virkede (Bilag 2, p. 41), hvilket tydeliggjorde vores konstruerede status om eksperter i ligestilling. I disse situationer forsøgt vi at svare så deskriptivt som muligt på spørgsmålene, og samtidigt lede opmærksomheden tilbage på informanternes holdninger og forståelser.

Forskeren kan i interviewsituationen indtage to roller; 1) en passiv rolle, hvor forskerne kun stiller nok spørgsmål til at holde diskussionen eller informanten i gang, eller 2) en mere aktiv rolle, hvor forskerne spiller en rolle som aktive deltager i interviewet, hvor forskeren udøver væsentlig kontrol over interviewets retning (Frey & Fontana, 1993, pp. 27–29). Det er dog vigtigt at pointerer, at uanset forskerens rolle i interviewsituationen vil indflydelse på informanterne ikke bliver elimineret. I en fokusgruppe bliver vores rolle som forskere dog mere diffus end i en en-til-en situation grundet den mindre direkte kontakt mellem forsker og hver enkelt informant i gruppesituationen (Frey & Fontana, 1993, p. 26).

Et andet aspekt, der er vigtigt at have for øje, er at en fokusgruppe kræver, at forskeren er mere opmærksom på andre aspekter end ved et enkeltmandsinterview. I fokusgruppeinterviewet har vi haft fokus på gruppedynamikken ved f.eks. at være opmærksom på, hvordan bestemte deltageres meninger kan dominere eller påvirke andre deltageres holdninger, samt hvordan relationer uden for gruppen har indflydelse på informanternes udtalelser i gruppen (Frey & Fontana, 1993, p. 33). Derfor har en væsentlig del af vores ageren som moderatorer i fokusgrupperne været at skabe et rum, hvor informanterne frit kunne dele erfaringer. For at opnå dette har vi også haft fokus på vores sprogbrug. Vi har tilstræbt at bruge et hverdagsligende sprog som er velkendt af informanterne (Albrecht et al., 1993, p. 62). Vi har f.eks. gennem

interviewene været meget opmærksomme på at omtale informanterne som unge mænd eller drenge og ligeledes de jævnaldrende kvinder, som unge kvinder eller piger, da vi er af den opfattelse, at de unge mænd ikke kan relaterer sig selv til kategorierne *mand* og *kvinde* og stadig betragter sig selv som drenge. Vi har dog i interviewene spurgt en del ind til forventningerne til drengene og piger samt forskellen mellem disse, og har på den måde været med til at skabe en binær forståelse af kønnene, ved at vi konstant italesætter pige/dreng som to separate kategorier. Derfor kan informanternes anvendelse af denne binære forklaringsmodel, til dels tilskrives vores italesættelse af dette.

Et fokus på vores sprogbrug har endvidere været vigtigt for, at informanterne ikke skal opleve os som bedrevidende repræsentanter for akademia, da dette kunne skabe en uheldig magtbalance. Fokus på sprogbrugen har selvfølgelig også spillet en væsentlig rolle i enkeltmandsinterviewene, hvor fokus også har været at skabe et trygt rum, her for at informanten kan udtrykke sig frit og ikke til deling af erfaring.

I forlængelse af diskussionen af sprogbrugen er det vigtigt at gøre klart, at det ikke kun er forskerens sprogbrug, der påvirker interviewsituationen, men også forskerens køn, alder, højde, etnicitet, tøj etc., det vil sige, at den generelle fremtoning kan have stor betydning for, hvordan interviewet kommer til at forløbe, og hvilken viden der kommer ud af interviewet. Når det handler om køn, vil en informant sandsynligvis snakke anderledes til en ældre mandlig forsker end til en yngre kvindelige forsker.

Et eksempel hvor vores kropslige fremtræden tydeligt spillede en rolle i en interviewsituation, var under et fokusgruppeinterview. Her italesatte informanterne, at en kvinde performer sit køn korrekt ved at bruge make-up, og hvis hun ikke gør dette, vil hun ofte blive spurgt, om hun er træt. Her henvendte en af de unge mænd sig til Bodil, for at bekræfte at dette var korrekt (Bilag 3, p. 32). Fordi Bodil var den eneste kvinde ved fokusgruppeinterviewet, bliver hun pludselige italesat som repræsentant for hele den kvindelige del af befolkningen. Herved blev Bodils køn pludselig en vigtig del af den empiriproduktion, der fandt sted under fokusgruppeinterviewet.

Som forsker kan man ikke på forhånd vide, hvordan ens fremtoning kommer til at spille ind på interviewet, men vi har efterfølgende været opmærksom på vores fremtoning, og hvordan dette har været en del af meningsproduktionen i interviewet (Staunæs & Søndergaard, 2005, p. 57).

Udover moderatoren blev både fokusgruppe- og enkeltmandsinterviewene gennemført med en med-moderator på nær to enkeltmandsinterview, da disse pga. informanternes kalender kun kunne afholdes samtidigt. Moderatoren havde den primære kontakt med informanterne, og stillede spørgsmålene ud fra spørgeguiden. Med-moderatorens rolle var at bevare overblikket over interviewene og notere nonverbale reaktioner hos informanterne samt at støtte moderatoren, ved f.eks. at notere uddybende spørgsmål eller sikre, at alle emner fra spørgeguiden blev afdækket udfyldende.

En markant forskel på fokusgruppeinterviewet og enkeltmandsinterviewet er forskerens rolle. Det drejer sig om graden af interaktion mellem informanten og forskeren, samt struktureringen af interviewsituationen. Moderatorens vigtigste rolle under fokusgruppeinterviewet er styringen af diskussionen for at bevare den ønskede balance mellem hhv. en åben eller mere stram styring. I enkeltmandsinterviewet er forskerens rolle ikke at styre en diskussion, der skal fungere som katalysator for at få forskellige aspekter af fokusgruppens emne frem, i stedet er det forskerens opgave, at motivere informanten til at se emnet fra forskellige positioner (Holstein & Gubrium, 1995, p. 33). Ved at bede informanten om at forholde sig til emnet ud fra forskellige synspunkter, aktiverer vi informantens "*stock of knowledge*". På den måde blev det muligt for os, at få indsigt i de forskellige måder informanten tillagde mening til de forskellige emner (Holstein & Gubrium, 1995, p. 77).

Forskerens rolle som 'publikum' i en interviewsituation kan også divergere i fokusgruppe- og enkeltmandsinterviewet, i det fokusgruppeinterviewet fremstår mere som en 'offentligt' arena end enkeltmandsinterviewet pga. antallet af deltagere. I enkeltmandsinterviewet hersker der ingen tvivl om, at interviewerens rolle er tænkt som modtagere af den interviewedes udsagn. I fokusgruppeinterviewet er forskeren en stor del af tiden ikke modtageren, i stedet er de andre informanter det ofte (Farquhar, 1999, p. 60). Derfor har vi forsøgt at være vores rolle bevidst i de forskellige interviewsituationer, så vi ikke kom til at bremser gruppediskussionen, eller gav informanten for lidt opmærksomhed. Eksempelvis var vi mere opmærksomme på at bekræfte informantens udtalelser i enkeltmandsinterviewene, da informanterne i fokusgruppeinterviewene kan hente bekræftelse hos hinanden.

2.2.9 Interviewguides

Med afsæt i argumentationen i ovenstående afsnit er spørgeguidesene til både fokusgruppe- og enkeltmandsinterviewene blevet struktureret således, at hver emne i guiden starter med brede åbne spørgsmål, hvorefter vi afslutter temaet med mere specifikke spørgsmål, der skal sikre, at vi får belyst specialets forskningsinteresse. Dette er gjort for at kombinere fordelene ved det stramt struktureret interview og det åbne interview. I det følgende vil vi præsentere overvejelser i forbindelse med udarbejdelsen af interview til både fokusgrupperne og enkeltmandsinterviewene. Fokusgruppe- og enkeltmandsinterviews er forskellige metoder, og kræver derfor forskellige interviewguides.

Løbende gennem både fokusgruppe- og enkeltmandsinterviewsene har vi, i tråd med vores konstruktivistiske forståelse af, at det er vores opgave som moderatorer, at igangsætte den narrative produktion hos informanterne, valgt ikke udelukkende at spørge ind f.eks. kravene til mænd i samfundet, men kravene til både mænd og kvinder for at få dem til at reflektere over emnet fra forskellig vinkler. Da fokusgrupperne og enkeltmandsinterviewene begge skal omhandle samme emne, vil der derfor være flere fællestræk, og vi vil derfor gennemgå tematiseringen af både fokusgrupper og interviews samlet nedenfor.

Tematisering af interviewguides

Interviewguiden er struktureret ud fra temaerne: *Introduktion, Ligestilling generelt, Ligestillingssituationen i dag, Ligestilling og kønsroller i hverdagen, Fremtidig karriere og familieliv.*

Temaet *Introduktion* havde til formål at varme informanterne op ved en kort præsentationsrunde som sørgede for, at alle kom til orde samt fik informanterne til at sætte ord på deres hverdag, så vi fik en forståelse af, hvordan det er at være ung mand i dag. Dette var yderligere med til at skabe en baggrundsforståelse for informanternes videre udtalelser.

I temaet *Ligestilling generelt* undersøgte vi hvad ligestilling er for en størrelse hos informanterne, mens vi i temaet *Ligestillingssituationen i dag* fik informanterne til at reflektere mere over kønnenes muligheder og rettigheder i det moderne danske samfund.

Temaet *Ligestilling og kønsroller i hverdagen* havde til formål at sætte ligestilling i relation til deres egen hverdag. Her søgte vi at få en mere hverdagsnær forståelse af

deres syn på kønsroller og ligestilling ved at knytte spørgsmålene op på emner som er relevant for deres hverdag f.eks. forventninger til udseende samt pigernes og drengenes relation til hinanden.

Da informanterne befinder sig i en periode i deres liv, hvor de er ved at være færdige med gymnasiet og skal til at finde ud af hvordan de skal forme deres voksne liv, fandt vi det relevant at spørge ind til de unge mænds forestillinger og fremtidig karriere og familieliv. Temaet *Fremtidig karriere og familieliv* beskæftigede sig derfor med informanternes forestillinger og forventninger til fremtidig karriere og familieliv, hvilket kan fortælle meget om de unge mænds kønsrolleforståelser samt forestillinger om ligestilling i hjemmet og på arbejdsmarkedet.

Afslutningsvis i interviewene valgte vi at spørge ind til om informanterne, gennem interviewet, var nået til nye erkendelser for at få indblik i om informanterne refleksionsudvikling.

Interviewguides til både fokusgruppe- og enkeltmandsinterview er vedlagt som bilag. Se bilag 9 og 10.

2.2.10 Praktiske og etiske overvejelser

I følgende afsnit vil etiske og praktiske overvejelser i forbindelse med de afholdte interviews blive præsenteret, forklaret og diskuteret.

Anonymitet

I forbindelse med afholdelsen af interviewene blev informanterne lovet fuld anonymitet. Dette er blevet sikret ved at ændre informanternes og gymnasiernes navne. Derudover er transskriberingerne blevet gennemgået for at undersøge, om der er andre udtalelser i interviewene, der kan afsløre informanternes identitet. Disse steder er også blevet anonymiseret - enten gennem ændring af navn eller ved udeladelse fra transskriberingen, hvilket er markeret.

Fokusering på anonymisering er sket af to grunde. Den første grund er, at køn og kønsforståelser kan være et følsomt og til tider kontroversielt emne, som for nogle informanterne kan være ubehageligt at snakke om offentligt. Ved at love informanterne fuld anonymitet, håber vi derfor på at have skabt et rum, hvor informanterne føler sig trygge, og derved ikke lægger bånd på deres udtalelser. Den anden grund til anonymitet er, at fordi køn kan være kontroversielt, kan udtalelser måske få negative konsekvenser for informanterne, hvis udenforstående læser dem.

Derfor er den fulde anonymitet også blevet opretholdt for at beskytte informanterne mod eventuelle konsekvenser ved deres udtalelser.

Gruppestørrelse ved fokusgruppeinterview

Et vigtigt aspekt ved afholdelse af fokusgrupper er gruppens størrelse, da denne kan have stor betydning for, hvor velfungerende fokusgruppen bliver. Morgan finder, at mindre grupper er mere velegnet til emotionelt ladede emner (Morgan, 1996, p. 146). Da vi i specialet arbejder med et emne, der kan gå tæt på informanternes selvforståelse, og derfor kan være sensitivt, finder vi det derfor passende at arbejde med mindre fokusgrupper på 5-6 informanter i hver gruppe. Mindre grupper tillader endvidere en højere grad af involvering fra hver informant, og derfor mere tid til at uddybe deres oplevelser og erfaringer, end hvad der er muligt i en større gruppe (Morgan, 1996, p. 146). Dog viste det sig, at de unge mænd på to af gymnasierne var meget interesseret i at deltage i fokusgruppeinterviewene, så derfor blev to af de tre fokusgrupper afholdt med otte informanter i hver. I disse fokusgrupper var der et par informanter, der ikke fuldt ud deltog i samtalen, men dynamikken i fokusgrupperne var stadig givende.

Lokation for afholdelse af interviewene

Interviewene blev fysisk gennemført på de unge mænds respektive gymnasier. Baggrunden for at afholde dem netop dér beroede på to overvejelser. Dels ønskede vi, at afholde interviewene på en lokation, hvor informanterne følte sig trygge, så de ikke ville lægge bånd på sig selv. Derudover var der fra vores side et ønske om, at gøre deltagelse i interviewene så let for informanterne som muligt, så de var mere tilbøjelige til at sige ja til at deltage. Derfor var gymnasierne oplagte, da interviewene enten kunne afholdes i skoletiden eller umiddelbart i forlængelse af denne. Derved behøvede informanterne ikke at flytte sig for at blive interviewet.

2.2.11 Transskribering

Vi anser transskribering for en vigtig del af den analytiske proces. Derfor danner en grundig transskribering et solidt og overskueligt grundlag for det videre arbejde med det empiriske materiale (Halkier, 2009, p. 70; Kvale & Brinkmann, 2009, p. 202). Der er forskellige måde at gribe transskriberingen an på, hvilket omhandler ”...*valget af sproglig udformning af udskriften.*” (Kvale & Brinkmann, 2009, p. 275) . Men fælles

for alle transskriptioner er, at de ”...er konstruktioner fra en mundtlig samtale til en skreven tekst.” (Kvale & Brinkmann, 2009, p. 206). Da det skrevne sprog har mere restriktive rammer end det talte sprog, kan der i denne proces også nemt gå vigtig information tabt (Halkier, 2009, p. 71; Kvale & Brinkmann, 2009, p. 203). Kommentarer, der er sagt i en spøgefuld tone, kan få en helt anden betydning, hvis dette ikke noteres. Vi har forsøgt at imødegå sådanne fejl ved at tage højde for mere eller mindre nonverbale interaktioner ved at markere dette i transskriberingerne. Dette er sket gennem følgende regler for transskriberingen:

Hvis der er noget, der er uforståeligt:	[Uforståeligt: tid]
Hvis der er overlap i tale:	[Navn: og det der siges]
Korte pauser:	...
Lange pauser, 5 sek. eller derover:	[pause]
Når personen, der taler, understreger det han/hun siger:	_____
Når en person fniser eller griner:	[fnis], [latter]
Hvis det er de andre informanter, der griner/fniser, skrives der:	[alle: latter], [alle: fnis]
Råb eller høje udbrud	STORE BOGSTAVER
Fysiske bevægelser	[Navn: bevægelse]

Med ovenstående regelsæt i hånden har vi gennem transskriberingen bestræbt os på, at holde os så tæt på lydoptagelserne som muligt. Dog er der steder, hvor mundtlige udbrud som f.eks. ”mhm” og ”øøh” er blevet udeladt af transskriberingen. Dette er sket af to grunde: Delvis på grund af det skrevne sprogs mere restriktive ramme, men også for at øge læsevenligheden af transskriberingerne samt citater. Her er det dog vigtigt at pointere, at undladelser af mundtlige udbrud kun er sket, når de er blevet vurderet som uden betydning for forståelse af informanternes udtalelser og interaktion. Disse undladelser kan forsvares, da vi ikke ønsker at undersøge nærværende speciales problemstilling gennem en tekstnær analyse med fokus på hvert enkelt ords betydning, men i stedet fokusere på kontekst, interaktioner og dynamikker, der ligger til grund for informanternes udtalelser (Mik-Meyer & Justesen, 2012, p. 57).

Transskriberingerne er vedlagt som bilag. Se bilag 1 – 8.

2.2.12 Kodning og fortolkning af empiri

Kodning er et redskab, der hjælper os med at gå systematisk til værks, når vi skal bearbejde det empiriske materiale (Halkier, 2009, p. 72). ”Kodning indebærer, at der knyttes et eller flere nøgleord til et tekstafsnit med henblik på senere at kunne identificere en udtalelse [...]” (Kvale & Brinkmann, 2009, pp. 223–224). Kvale og Brinkmann skelner mellem *begrebsstyret kodning*, hvor forskeren bruger pre-udviklede koder, f.eks. på baggrund af eksisterende litteratur, og *datastyret kodning*, hvor forskeren udvikler koder under gennemlæsningen af materialet.

I kodningen af de gennemførte interview er både begrebsstyret og datastyret kodning blevet blandet. Dette skete gennem tre kodningsprocesser. Først blev der, både på baggrund af teoriapparatet og emner, der fremstod klare for os fra interviewene, udviklet forskellige temaer, der blev brugt til at gennemlæse transskriberingerne med. På baggrund af den nye forståelse af empirien der var opnået gennem første kodning, blev der kodet anden gang. Her var de ’gamle’ temaer delvist stadig i spil, men nye temaer, der var fremkommet under første kodning, fik også betydelig plads. Efter disse to kodninger blev temaerne med de tilhørende citater fra interviewene diskuteret. Herigennem blev de kondenseret ved, at de temaer der relaterede sig til hinanden blev sammentænkt. På baggrund af denne kondensering opstod nærværende speciales analysedisposition.

3. TEORI

I følgende kapitel vil teorien, der anvendes til at besvarer nærværende speciales problemformulering, blive præsenteret. Afslutningsvis vil denne teori blive operationaliseret med henblik på anvendelse i analysen.

3.1 Ligestillingsretorik

I bogen *Menn imellom* (2003) behandler de norske politologer Hege Skjeie & Mari Teigen ligestilling mellem kønnene som ambition i en norsk kontekst. Bogen bygger på forskellige norske undersøgelser, men sammenligninger også med andre skandinaviske lande (Skjeie & Teigen, 2003, pp. 9–11). Skjeie og Teigen beskriver, at ligestilling er en selvfølgeliggjort samfundsværdi, man automatisk slutter op om, selvom den faktiske betydning kan være diffus (Skjeie & Teigen, 2003, p. 13). Selvom Skjeie og Teigen, med få skandinaviske perspektiver, kun behandler ligestilling i en norsk kontekst, præsenterer de i bogen nogle brugbare begreber til at begribe, hvordan der tales om ligestilling, og hvilke argumenter der benyttes for, at ligestilling er vigtigt. Disse begreber kan derfor hjælpe os til at begribe, hvordan de unge mænd taler om ligestilling. I nærværende afsnit vil der ikke blive redegjort for alle bogens argumenter og pointer. I stedet vil vi udvælge de begreber og forståelser, der er meningsgivende i forhold til nærværende speciales forskningsinteresse. Dette drejer sig især om kapitel 10 *Fra forskjells- til lønnsomhetsretorikk* og kapitel 11 *Vikeplikt*. Derudover vil der også blive suppleret med Skjeie & Teigens *Nødvendig – Nyttig – Rettferdig? – Ligestillingsargumenter i offentlig debat* (2005) og Drude Dahlerups forskningskommentar *Hvorfor ligestilling – en forskningskommentar* (2005), begge bragt i *Kvinder, Køn og Forskning* (2005).

3.1.1 Ligestillingsforståelser og -argumenter

Ligestilling kan betragtes som et begreb, der indrammer, hvordan vi taler om kønsmagt (Skjeie & Teigen, 2003, p. 192). Skjeie & Teigen (2003) beskriver hvordan den retorik, der præger ligestillingsdebatten i skandinavisk kontekst, ligger i et spændingsfelt mellem en retfærdighed/nyttediskurs og lighed/forskelsdiskurs (Skjeie & Teigen, 2003, pp. 192–193). Lighed/forskelsdiskursen omhandler forståelser af køn. Med dette menes, at argumenterne der anvendes for ligestilling bygges på forskellige kønsforståelser, der ligger i et spekter mellem to modpoler. I den ene pol er lighed, hvor mænd og kvinder forstås grundlæggende lignede, men er gjort forskellige af sociale strukturer og konstruktioner. I den anden pol er forskel, hvor kønnene opfattes som værende grundlæggende forskellige. Retfærdighed/nyttediskursen omhandler hvilke forståelse, der ligger bag argumenterne for ligestilling. Denne retfærdighed/nyttediskurs bygger ofte på

forståelsen af køn, som er funderet i lighed/forskelsdiskursen. Som med lighed/forskelsdiskursen danner retfærdighed og nytte også poler i et spekter, som argumenterne kan ligge inden for (Skjeie & Teigen, 2003, p. 195).

Inden for spændingsfeltet lighed/forskel og retfærdighed/nytte trække Skjeie og Teigen på Helga Hernes begreber, når de omtaler tre centrale argumenter for ligestilling; *retfærdighedsargument*, *ressourceargument* og *interesseargument* (Skjeie & Teigen, 2003, pp. 194–195). *Retfærdighedsargumentet* baserer sig på et generelt princip om, at alle grupper i samfundet har ret til at deltage på lige vilkår. Deltagelse er en demokratisk rettighed i sig selv. Da kvinder udgør 50 % af befolkningen, skal de derfor også repræsenteres i samme antal. *Ressourceargumentet* bliver formuleret i to varianter. Ét argument med fokus på forskelle mellem kønnene. Her anses mænd og kvinder som forskellige med forskellige erfaringer og baggrundsviden, der er komplimenterende. Ligestilling er derfor vigtigt, fordi samfundet vil få glæde af mænds og kvinders forskellige syn. Det andet argument har en forståelse af, at kønnene er ligedan. Dermed blive den samlede talentmasse ikke udnyttet, hvis mænd og kvinder ikke har lige adgang til uddannelse, stillinger etc. Begge underargumenter er altså argumenter for større deltagelse af kvinder i samfundet. Inklusion af marginaliserede grupper beriger samfundet. (Skjeie & Teigen, 2003, p. 207). Skjeie og Teigen advarer dog mod denne nytteargumentation. For hvad sker der, hvis ligestilling ikke betaler sig? Hvad hvis det blot er en omkostning for samfundet? *Retfærdighedsargumentet* forsvinder i nytteargumentationen, da *retfærdighedsargumentet* står i modsætning til nytteargumentet, fordi det hævder, at ligestilling ikke handler om at bidrage eller om at gøre en forskel, men om ret til lige deltagelse (Skjeie & Teigen, 2003, p. 208).

Det tredje argument *Interesseargumentet* adskiller sig fra de to ovenstående med påstanden om, at kvinder og mænds interesser står i konflikt. Mangel på lige repræsentation betyder derfor, at ” [...] *kvinnens interesser ikke er representert, og at konflikten mellom dominerende og undertrykte verdier forblir politisk institusjonaliseret.* ” (Skjeie & Teigen, 2003, p. 195).

3.1.2 Vigepligt og på-vej-metaforen

Forståelserne og argumenterne beskrevet i det ovenstående bygger alle på en forståelse af, at ligestilling er vigtigt at opnå. Ifølge Skjeie og Teigen er denne opfattelse, ikke altid gældende.

Til at beskrive denne til tider nedprioritering eller manglende fokus på ligestilling præsenterer Skjeie og Teigen begrebet *vigepligt*. Dette begreb skal ses i forhold til den stærke tilslutning til ligestilling i de fem skandinaviske lande (Dahlerup, 2005, p. 69), samt at ligestilling er et område, hvor 100 % succes er målet (Skjeie & Teigen, 2003, p. 209). Selvom der umiddelbart lader til at være stor tilslutning til ligestilling, sker det ofte, at den bliver nedprioriteret i forhold til andre hensyn, og må *vige* for disse hensyn (Skjeie & Teigen, 2003, p. 209). Skjeie og Teigen beskriver, hvordan ligestilling ofte må vige for økonomiske hensyn, da ligestillingstiltag kan være for dyre (Skjeie & Teigen, 2003, p. 212). Begrebet vigepligt indebærer altså, at "[...] *ligestillingshensynet er o.k., men må vige, hvis det kommer i kambolage med andre og vigtigere interesser*" (Dahlerup, 2005, p. 69). Et mere nyligt dansk eksempel på dette er den i problemfeltet nævnte øremærkede barsel til fædre. Dette ligestillingsforslag blev droppet, da den socialdemokratisk ledede regeringen var bange for, at det ville medføre, "[...] *at familierne samlet ville tage mindre orlov sammen med deres børn [...]*" (Institut for Menneskerettigheder, 2014, p. 6). Her ses altså, hvordan ligestillingshensynet må vige for hensynet til, hvad der betragtes som barnets tav; mest muligt tid sammen med forældrene i den tidligste del af barnets liv.

Selvom hensynet til ligestilling til tider må vige for andre hensyn, skal dette dog ikke forstås som, at ligestilling ikke opfattes som vigtig (Dahlerup, 2005, p. 69). Derfor har Skjeie og Teigen også identificeret, at selvom ligestillingen til tider er ude for vigepligt, så er der stadig en forståelse af, at vi kontinuerligt opnår mere og mere ligestilling med tiden (Skjeie & Teigen, 2003, p. 30). De beskriver dette som *rejsemetaforen* eller *på-vej-metaforen*. Det er en forståelse af, at vi som samfund er på vej i den rigtige retning. Ligestillingsarbejdet "er på vej", og vi tager hele tiden nye skridt får at nå målet; "*Rejsemetaforen gør 'ligestilling' til et samfunnsmessig konsensusfelt: Den etablerer en forestilling om fellesskap og harmonisk, målrettet samarbeid om forandring.*" (Skjeie & Teigen, 2005, p. 30). Det kan godt være, at det til tider går langsomt, og der opleves tilbageskridt nu og da, men med tiden vil samfundet blive mere og mere ligestillet. Om denne fremdrift per definition indfinder

sig, er ikke sikkert, da der kan opstå tilbageskridt for ligestillingen (Skjeie & Teigen, 2003, pp. 30, 212).

3.1.3 Kritik af Skjeie og Teigen

Dahlerup kritiserer Skjeie og Teigen for at anvende de ovenfor beskrevne ligestillingsargumenter som næsten idealtyper. Hun begrundet dette med, at disse argumenter er udviklet før Skjeie og Teigen lavede deres undersøgelse, og eftersom ligestillingsdebatten ændre sig over tid, kan disse ligestillingsargumenter ikke ses som eviggyldige idealtyper (Dahlerup, 2005, p. 70). Dette mener vi er en valid kritik, da viden er situeret, og derfor skal ses i kontekst. Dog mener vi også, at de begreber, der ovenfor er opstillet af Skjeie og Teigen, kan hjælpe os til at åbne op og forstå, hvordan de unge mænd omtaler ligestilling. Derfor anvender vi begreberne delvist som idealtyper, da vi bruger dem til at forstå de unge mænds italesættelse af ligestilling, dette dog kun hvor det er meningsfuldt. Vi er nemlig også åbne overfor nye forståelser og argumenter, endda argumenter imod ligestilling. Dette vil blive uddybet i afsnit 3.4 *Operationaliseringen af teoriapparatet*.

3.2 Køn som performativt

Candace West og Don H. Zimmerman tilbyder med deres artikel *Doing Gender* (1987) en antiessentialistisk forståelse af køn som en praksis, individet gør i hverdagsinteraktionen (West & Zimmerman, 1987, p. 125). I denne optik forstås kønnet som en performance eller fremstilling, som individerne udfører og organiserer sine hverdagspraksisser omkring. Køn ses dermed som en *social kategori* individet performer. Med denne tilgang flyttes fokus fra køn som individuelt til situeret, interaktionistisk og institutionelt. I forlængelse af dette er det dog vigtigt at pointere, at køn ikke skal forstås, som en rolle individet kan påtage eller fralægge sig, alt efter situationen individet befinder sig i, da sociale kategorier performes ubevidst (West & Zimmerman, 1987, pp. 126, 128–129, 136).

Køn er ikke den eneste sociale kategori som individet performer. Med fokus på køn, race og klasse argumenterer West, Zimmerman & Fenstermaker for, at hverdagen er fyldt med situationer, hvor forskellige sociale kategorier tages for givet, f.eks. far, gymnasieelev, teenager mv. Et individ bliver, som medlem af en social kategori, ukritisk tildelt bestemte karaktertræk og egenskaber, selvom der ikke foreligger en

naturlig forklaring på, hvorfor denne person, gennem sit tilhørsforhold til en bestemt kategori, bør tilskrives kategoriens specifikke egenskaber. Gennem den daglige sociale interaktion skabes der derfor en forventning om medlemmerne af de enkelte sociale kategoriers essentielle natur; en viden der får karakter af at være et objektive forhold. De sociale kategorier er ikke statiske, naturgivne eller universelle størrelser, men produceres, reproduceres og transformeres gennem social interaktion. Det betyder ligeledes, at der er flere situerede repræsentationer af de sociale kategorier i forskellige kontekster (West & Fenstermaker, 1995; West & Zimmerman, 1987). Med forståelsen af køn som en sociale kategori som individerne performer, vil vi derfor se på hvilke egenskaber og karaktertræk, de unge mænd ukritisk tildeler kategorierne dreng/mand og pige/kvinde.

Køn som omnirelevant kategori

Helt grundlæggende anskuer West og Zimmerman, at der i den menneskelige interaktion findes en forståelse af, at hvert individ har en essens som kan afdækkes gennem deres handlinger og udtryk. Maskulinitet og femininitet er prototyper på sådanne essentielle udtryk eller handlinger, der i den gængse forståelse ses som biologisk determineret (West & Zimmerman, 1987, pp. 127–129). Det er denne essentialistiske opfattelse af køn, som West og Zimmerman tager afstand fra. West og Zimmerman forstår det sociale køn som den praksis, individet udfører, for at det på en acceptabel måde, kan leve op til sit biologiske køn. Det biologiske køn opfattes heller ikke som essentialistisk, men som en social konstruktion individet tildeles umiddelbart efter det fødes. Dette sker gennem en socialt vedtaget konstatering af kønsorganer eller X- og Y-kromosomer, som West og Zimmerman bemærker, ikke nødvendigvis altid peger på det samme køn (West & Zimmerman, 1987, p. 127). I denne forståelse er det sociale køn altså en række diskurser og konstruktioner, der byder individet at agere på en bestemt måde, alt sammen på baggrund af det køn individet tildeles umiddelbart efter fødslen.

Med henvisning til Harold Garfinkel argumenterer West og Zimmerman for, at køn ses som en omnirelevant social kategori, der influerer på andre sociale kategorier, individet ellers agerer i forhold til som f.eks. *forældre* eller *lønmodtager*. Det omnirelevante består i, at alle de fremstillinger individet udfører, eller praktisser individet indgår i, bliver vurderet i forhold til det mandlige/maskuline eller det

kvindelige/feminine alt efter hvilken kønskategori individet forventes at tilhøre (West & Zimmerman, 1987, pp. 128–129, 136–137).

Denne vurdering, som både individet og andre individer kan foretage, gøres, for at vurdere om individet performer *accountable* i forhold til sit køn. På grund af køns omnirelevante karakter kan individer i deres navigering i den sociale verden, ikke undgå at gøre køn, men vil altid blive holdt ansvarlig for denne kategori i alle kontekster og situationer (West & Zimmerman, 1987, pp. 136–137). Her er det dog værd at bemærke, at det at blive kategoriseret som et køn og gøre sit køn rigtigt, ikke nødvendigvis er det samme. Man kan godt blive anset som *tilhørende* et bestemt køn (f.eks. *mand*), men ikke nødvendigvis som, at man *gør* kønnet passende (f.eks. være maskulin). Hvad der skal til for at gøre et køn rigtigt, kan ikke listes op, men handler om at kunne tilpasse sine handlinger og udtryk, så man i forskellige situationer fremstår som henholdsvis maskulin eller feminin (West & Zimmerman, 1987, pp. 134–135).

Køn er dog ikke den eneste omnirelevante sociale kategori for individets ageren. West og Fenstermaker argumenterer for, at også race og klasse er vigtige sociale kategorier for at få et holistisk billede af individet og samfundet (West & Fenstermaker, 1995, p. 9). Man kan dog ikke bare addere de forskellige sociale kategorier sammen, men må i stedet forstå, hvordan de i sammenspil skaber og strukturerer individets ageren. Individet opfatter heller ikke sig selv som tilhørende forskellige kategorier, men som et samlet hele, da det er umuligt for individet at adskille de sociale kategorier i den sociale interaktion (West & Fenstermaker, 1995, pp. 11–13). Individet kan føle, at det kun er *accountable* for en social kategori, selvom individet faktisk performer i henhold til at opnå *accountability* i alle de sociale kategorier (West & Fenstermaker, 1995, pp. 24–25). West og Fenstermaker påpeger i forlængelse heraf, at individet ikke nødvendigvis kan performe alle kategorierne lige godt, eller lige meget på samme tid. Derfor vil individet ofte performe en kategori mere fremtrædende end andre afhængig af, hvad situationen opfordrer til. Hvordan individer performer sociale kategorier, kan derfor i høj grad siges at være kontekstuellet (West & Fenstermaker, 1995).

Accountability

Begrebet *accountability* er essentiel for forståelsen af, hvordan de sociale kategorier vedligeholdes og forandres. *Accountability* henviser til, hvordan individer, som

medlemmer af en specifik social kategori, placerer handlinger og udtalelser inden for nogle bestemte rammebetingelser, for at vurdere om en adfærd er passende eller upassende. Den sociale aktør, der performer en bestemt kategori, og som bliver vurderet af andre, vil performe kategorien ud fra forventningerne, der er til denne kategori, fordi han ved, at han vil blive holdt ansvarlig for sin fremstilling af kategorien (West & Zimmerman, 1987, p. 136). At performe en social kategori (f.eks. *ung mand*), betyder derfor ikke, at individet lever op til de normative forestillinger, der er til denne kategori, men handler derimod om, at den unge mand performer kategorien ud fra en viden om, at hans adfærd vurderes ud fra de forventninger, der er til kategorien (West & Fenstermaker, 1995, p. 21).

Hvis et individ i en social interaktion performer en kategori passende, så er individet med til at reproducere og legitimere de sociale strukturer, der definerer kategorien. Yderligere er det værd at bemærke, at hvis et individ performer en kategori upassende, så er det individet, der bliver holdt ansvarlig, ikke de institutionelle forhold. Der stilles ikke spørgsmålstegn ved, om det er de sociale strukturer, der definerer den sociale kategori, der er upassende. Dette er med til at fastholde de eksisterende magtstrukturer (West & Zimmerman, 1987, p. 146). Hvis en mand eksempelvis synligt havde make-up på, ville han blive vurderet til at performe kategorien *mand* upassende, da det at anvende make-up traditionelt er et karaktertræk, der er forbundet med det kvindelige. Derfor vil der ikke blive stillet spørgsmål til, hvorfor manden ikke kunne anvende make-up, men i stedet stillet spørgsmål til, hvorfor han i det hele taget havde make-up på.

Kønsskildringer

På grund af køns omnirelevante karakter er der skabt en verden, der er opdelt i to legitime kønsskildringer, hvor der ikke uden videre kan vælges en tredje eller fjerde måde at performe køn på, da de legitime måder at performe køn på er klart defineret som binære. Denne klare forståelse af, hvad der konstituerer henholdsvis en mand og en kvinde, skaber en forventning om, at ud fra ganske lidt viden om et individ, er vi i stand til at vide alt om individet, da det forventes at vedkommende performer i forhold til sit køn (West & Zimmerman, 1987, p. 132). Et eksempel på dette kan være en androgyn udseendet person, der tager et lommespejl op af sin taske og tjekker sit ansigt i spejlet, herved går personen fra at være uidentificerbar rent kønsmæssigt til at være en kvinde, da kvinden er det forfængelige køn, og dermed hele tiden holder styr

på sit udseende. Gennem denne forholdsvis uskyldige handling bliver personen med håndspejlet pludselig tillagt en masse feminine karakteristika.

Kategoriseringen af individer som henholdsvis *mand* eller *kvinde* sker oftest ubemærket både for den kategoriserende og den kategoriserede. Man kategoriserer 'bare' vedkommende i det køn, som deres performance og udseende bedst passer til. Det virkelige problem opstår, når et individ umiddelbart *ikke* kan kategoriseres som enten mand eller kvinde. Dette kan virke yderst forstyrrende og opleves som ubehageligt for dem, der ikke kan kategorisere individet eller individet selv (West & Zimmerman, 1987, pp. 133–134). Derfor er det også vigtig for et individ, der ikke performer sit køn på en måde, som normalt er legitimt for vedkommendes køn, at forsøge at finde et kompromis eller arbejde ekstra hårdt for stadig at bevise, at han eller hun performer sin kønskategori passende (West & Zimmerman, 1987, pp. 139–140). Dette kunne eksempelvis være en mandlig pædagog. Han er ansat i et traditionelt kvindeligt konnoteret fag, og derfor skal han arbejde hårdere for at være accountable i forhold til sit køn, hvilket bl.a. kunne ske ved, at han foretrak at lege vilde lege, og aldrig sad og lavede perler med børnene. Det vil sige, at alle situationer – ligegyldigt om de strider mod eller er på linje med vedtagende kønsnormer – er en mulighed for at gøre sit køn, hvilket igen underbygger køns omnirelevans (West & Zimmerman, 1987, p. 140)

3.2.1 Kønnets strukturerende magt

Kønnets grundlæggende betydning for vores ageren eksemplificeres af West og Zimmerman gennem Sarah F. Berks eksempel på husarbejde. Det beskrives, hvordan det opfattes som naturligt og logisk, at det er kvinden, der står for størstedelen af det huslige arbejde. Ikke fordi kvinden nødvendigvis er bedre til at varetage opgaverne, men fordi kvinden er manden underordnet i kønshierarkiet og dermed selv accepterer denne fordeling som retfærdig (West & Zimmerman, 1987, pp. 143–144). Fordi denne opgavefordeling er knyttet op på kønnet, får den en så essentialistisk beskaffenhed, at kvinderne selv argumenterer for, at det kun er ret og rimeligt, at husarbejdet er fordelt sådan (West & Zimmerman, 1987, pp. 143–144).

Til at forstå kønnets strukturerende magt endnu bedre, kan Pierre Bourdieus begreb *symbolsk vold* anvendes (Bourdieu, 2004). I forståelsen af symbolsk ligger der nemlig en strukturering, eller dominans som Bourdieu kalder det, hvor individet tillægger sig

nogle kategorier, der er konstrueret ud fra den dominerendes verdensanskuelse. Knyttet op på køn vil det sige, at kvindens opfattelse af sig selv og sit forhold til manden, bliver styret af mandens dominans. Dette skal ikke forstås som en bevidst dominans fra mandens side, men gennem konstruktioner og strukturer i samfundet (Bourdieu, 2004, p. 339). Domineringen af kvinden forgår nemlig ikke åbenlyst eller bevidst, men gennem opfattelser, værdsættelse og procedure der konstituerer individet. Kvindens egen vilje og beslutningskraft kan altså ikke påvirke dominansen, da hun ikke er bevidst om denne, i stedet retter hun helt automatisk ind efter mandens dominans (Bourdieu, 2004, p. 340). Denne maskuline symbolske volds inkorporering i kvinden kan medføre, at kvinden nedvurderer sig selv. Dette eksemplificeres af Bourdieu ved kvinders selvkritik af egen krop, der gerne skulle leve op til, hvad mænd finder attråværdigt, nemlig den slanke kvindelig model fra modeindustrien (Bourdieu, 2004, p. 339). Selvom den symbolske vold derved får kvinden til at mistrives, er det ikke muligt for kvinden at bryde fri af den. De kognitive redskaber, kvinden besidder, er nemlig skabt på baggrund af samfundets strukturer og konstruktioner, og derfor efter mandens fordel. Derved kommer den mandlige dominans også til at fremstå naturlig og ikke mulig at modsige (Bourdieu, 2004, pp. 339–340). Grundet disse kognitive indlejringer i kvinden, er hun faktisk selv med til at reproducere dem, ikke som frit individ, men som socialiseret ind i strukturerne (Bourdieu, 2004, p. 341).

Den symbolske vold manifesterer sig i kvindernes kroppe gennem det Bourdieu benævner symbolsk magt. Heri ligger hvordan den symbolske vold bliver til symbolsk magt ved at få kroppen til ubevidst at rette ind efter dominansforholdet (Bourdieu, 2004, pp. 340–341). Derved kommer:

[...] the dominated, often unwittingly, sometimes unwillingly, [to] contribute to their own domination by tacitly accepting the limits imposed, often take the form of bodily emotions – shame, humiliation, timidity, anxiety, guilt – and passions and sentiments – love, admiration, respect. These emotions are all the more powerful when they are betrayed in visible manifestations such as blushing, stuttering, clumsiness, trembling, anger, or impotent rage [...]” (Bourdieu, 2004, p. 341).

Disse fysiske manifestationer af den symbolske magt kan virke meget forvirrende på kvinden, da kvinden oplever en fysisk reaktion, der ikke stemmer overens med, hvad

hun føler (Bourdieu, 2004, p. 341). Dette kunne f.eks. være en rødmen pga. skyldfølelse over noget, som hun faktisk føler, at hun var i sin gode ret til at gøre.

Det er dog ikke kun i forholdet mand-kvinde, at individets køn har en strukturerende karakter. Dette ses også i mænds interne forhold, her spiller forestillingen om maskulinitet(er) en afgørende rolle.

3.2.2 Maskuliniteternes relationelle forhold

Ved at gøre op med forståelsen af maskulinitet som en samlet statisk størrelse, men i stedet snakke om flere forskellige maskuliniteter, gør Raewyn Connell (2005) det muligt, at forstå maskuliniteternes indbyrdes hierarkiske magtforhold. Connell lægger sig i forlængelse af West og Zimmerman ved at forstå køn som et specifikt kulturelt og historisk produkt, hvor køn gøres forskelligt over tid og sted. Connell udvider dog forståelsen af maskulinitet ved at sætte den i et relationelt forhold til femininitet. Med dette menes, at maskulinitet kun kan defineres ved at have femininitet at definere sig op i mod og visa versa. Dette eksemplificeres ved at referere til forståelsen af mænd og kvinder i Europa før det 18. århundrede. Her blev kvinder nemlig ikke betragtet som modsætninger til mænd, men kun som ufærdige eller ringere eksempler af mænd. Den nutidige vestlige forståelse af maskulinitet og femininitet er derfor et forholdsvist nyt historisk produkt. (Connell, 2005, p. 68). Maskulinitet kan ikke bare defineres som et objekt, hvilket betyder, at for at forstå maskulinitet som begreb, må der fokuseres på de processer og de relationer gennem hvilke mænd og kvinder udfører deres kønnede tilværelser:

'Masculinity', to the extent the term can be briefly defined at all, is simultaneously a place in gender relations, the practices through which men and women engage that place in gender, and the effects of these practices in bodily experience, personality and culture (Connell, 2005, p. 71).

Dette ses eksempelvis i, at hvide mænds maskulinitet ikke kun konstrueres som modsætning til hvide kvinders femininitet, men også konstrueres i forhold til, hvordan sorte mænds maskulinitet er konstrueret (Connell, 2005, p. 75).

Køn som social praksis

Connell forstår maskulinitet og femininitet som konfigurationer af kønnede praksisser. Konfigurationer er måske endda en for statisk term, men det vigtige er

processen med at konfigurere praksis; hvordan forskellige faktorer sættes sammen til at fungere som en helhed. Med dette dynamiske syn på organisering af praksisser må maskulinitet og femininitet derfor forstås som kønsprojekter (Connell, 2005, p. 73). En mand kan f.eks. i en situation vælge at grille kødet i stedet for at skære salaten, i en anden situation vælger han at tage de tunge flyttekasser og i en tredje situation tager han initiativet til kontakt med en fremmet kvinde. Når disse forskellige kønnede praksisser ses i en helhed konstituerer de det kontinuerlige maskuline projekt.

En vigtig forståelse for analyser af maskulinitet er, at køn er en intern kompleks struktur, hvor forskellige logikker er hævet over andre. En maskulinitet, som en konfiguration af praksisser, er på en og samme tid positioneret i en række strukturer af relationer, som kan følge forskellige historiske baner, hvorved de er historisk specifikke, men samtidigt konstituerende for historien (Connell, 2005, p. 73).

Kønsrelationer er et betydeligt element af sociale strukturer, men for at forstå køn må vi konstant se ud over køn; på andre sociale strukturer. Det er f.eks. umuligt at forstå skabelsen af arbejderklassens maskulinitet uden at fokusere både på køn og klasse (Connell, 2005, pp. 75–76). Forskellige maskuliniteter skal dog ikke forstås som karaktertyper, så der tænkes, at der kun eksisterer én afro-amerikansk maskulinitet og kun én arbejderklasse maskulinitet. I stedet skal de forskellige maskuliniteter ses som konfigurationer, der samler forskellige maskulinitetstendenser. Et fokus på kønsrelationerne mellem mænd er nødvendig for at holde analysen dynamisk og for at undgå at falde tilbage på forståelsen af et flertal af maskuliniteter som karakter typologier (Connell, 2005, p. 76).

Maskuliniteter

For at forstå dynamikken mellem disse forskellige maskuliniteter opstiller Connell fire hovedmønstre inden for vestlige maskuliniteter: *Den hegemoniske maskulinitet*, *den underordnede maskulinitet*, *den medvirkende maskulinitet* og *den marginaliserede maskulinitet* (Connell, 2005, pp. 76–81). Fælles for betegnelserne er, at de ikke er universelle eller faste størrelser, men konfigurationer af kønnede praksisser i specifikke situationer i foranderlige strukturer af relationer (Connell, 2005, p. 81).

Den hegemoniske maskulinitet er ikke den maskulinitet størstedelen af mænd udfører, men kan betragtes som den mest eftertragtede måde at praktisere maskulinitet på. På

et givet tidspunkt er én maskulinitet kulturelt ophøjet frem for en anden (Connell, 2005, pp. 76–77). Connell beskriver den hegemoniske maskulinitet som; "...*the masculinity that occupies the hegemonic position in a given pattern of gender relations, a position always contestable.*" (Connell, 2005, p. 76). Skulle betingelserne for den patriarkalske orden ændre sig, bliver grundlaget for en bestemt maskulinitets dominans udhulet, og nye grupper af mænd med andre maskuliniteter kan udfordre den gamle orden og konstruere en ny hegemonisk position. Den hegemoniske maskulinitet kan derfor defineres som den konfiguration af kønspraksisser, der legemliggør det nuværende accepterede svar til problemet med legitimiteten af patriarkatet, som sikrer mænds dominerende position og underordningen af kvinder (Connell, 2005, p. 77).

Den medvirkende maskulinitet beskriver en maskulinitet, der er med til at opretholde den hegemoniske maskulinitet. De normative definitioner af maskulinitet, der er knyttet til den hegemoniske maskulinitet, har det problem, at kun få mænd kan møde disse normative standarder. Det antal af mænd, der faktisk praktiserer den hegemoniske maskulinitet, er derfor meget lille. Men langt størstedelen af hvide, heteroseksuelle mænd drager fordele af den patriarkalske orden, der ligger i den hegemoniske maskulinitet, og derfor er størstedelen af hvide, heteroseksuelle mænd mere eller mindre ubevidst medvirkende til at opretholde den hegemoniske maskulinitet. Den medvirkende maskulinitet er nøje udformet, da den i situationer som ægteskabet, faderskabet og samfundsliv må indgå vidtrækkende kompromisser med kvinder og ikke udelukkende kan fremvise autoritet (Connell, 2005, pp. 79–80).

Den underordnede maskulinitet beskriver kønsrelationer af dominans og underordning mellem grupper af mænd. Ved at bruge forholdet mellem den homoseksuelle mand og den heteroseksuelle mand beskriver Connell, hvordan den homoseksuelle mand i kønshierarkiet bliver placeret under den heteroseksuelle mand. Homoseksualitet bliver sidestillet med femininitet, hvilket leder til udstødelse af den hegemoniske maskulinitets legitimitet. Det er dog ikke kun homoseksuelle mænd, der bliver underordnet, andre mænd kan også blive udstødt. Her markeres processen ved sprogbrug som tøsedreng og andre ord, som associeres med det feminine (Connell, 2005, pp. 78–79).

Den marginaliserede maskulinitet beskriver, hvordan sammenspillet mellem køn og andre strukturer så som klasse og etnicitet skaber yderligere relationer mellem

maskuliniteter. Marginalisering refererer til forholdet mellem maskuliniteter i dominerende og underordnede klasser eller etniske grupper. Den marginaliserede maskulinitet er dog altid i et relativt forhold til den autoriserede hegemoniske maskulinitet, som er udøvet af den dominerende gruppe, og den marginaliserede maskulinitet vil derfor også være bestemt heraf (Connell, 2005, pp. 80–81).

3.2.3 Kroppen som kønsmarkør

Ved at trække på Connells begreb om den hegemoniske maskulinitet samt Judith Butlers forståelse af subversive kroppe, beskriver Thomas Johansson i artiklen *Hvad gemmer sig bag masken? – Bodybuilding og maskulinitet* (1999), hvordan maskulinitet konstrueres i den moderne fitness-kultur, samt hvordan et indblik i fitness-kulturen giver mulighed for at undersøge kønsidentiteters transformation. Johansson argumenterer for, at bodybuilder-kulturen i dag ikke længere handler om kæmpe kroppe og enorme muskler. I dag bruges de træningsmetoder, som er udviklet inden for bodybuilder-kulturen i stedet til at opnå den perfekte krop bl.a. inden for mainstream fitness-kulturen, hvor den mere atletiske og veltrimmede krop er idealet. Den perfekte og veltrimmede krop beundres, mens der tages afstand fra den slaskede og uperfekte krop (Johansson, 1999, pp. 73–74). De mandlige bodybuildere og fitness-udøvere forvandler, i deres fascination af egen krop, sig selv til æstetiske objekter for begær, en position som ellers tidligere har været anset som en passiv kvindelig position (Johansson, 1999, pp. 79–80):

Vore dages unge mænds narcissisme kan fortolkes som et tegn på en ny maskulinitet – en mere blød og følsom maskulinitet – men den kan også være et tegn på en truet maskulinitet som opbygger en æstetiseret veltrimmet krop for at forsvare sig selv mod truslen fra det maskuline projekts mulige fallit (Johansson, 1999, p. 81).

Ifølge Johansson er der tale om, at bodybuilder- og fitnesskulturens konstruktion af denne nye kønsposition kan forstås som en ny maskulinitet, men også samtidigt forstås som et redningsforsøg af den traditionelle maskulinitet, ved at fokusere på den traditionelt maskulint konnoterede muskuløse krop (Johansson, 1999, pp. 80–81). Sidstnævnte forståelse kan ses på baggrund af, at de træningsmetoder der anvendes i den moderne fitness-kultur, historisk set, er udviklet indenfor rammerne af den hegemoniske maskulinitet, hvor store muskler anskues som særligt maskulint. Efterfølgende er disse metoder blevet adopteret af et bredere publikum både

bestående af mænd og kvinder (Johansson, 1999, p. 74). I den optik reproducerer fitness-kulturen den hegemoniske maskulinitet, samtidig med at den udfordrer traditionelle kønshierarkier og kropsidealer (Johansson, 1999, p. 82).

3.3 Ungdomsliv og identitetsmønstre

Når de unge mænd udtaler sig om køn og ligestilling, er det ikke isolerede udtalelser, men forståelser der er skabt i relation til det omkringliggende samfund, der påvirker de unges livsførelse og identitetsudvikling. Derfor har vi valgt at trække på Thomas Ziehes forståelse af ungdomsliv i den senmoderne kultur til at sætte de unge mænds udtalelser i relation til samfundet og ungdomslivet. I det følgende afsnit vil de vigtigste pointer herfra derfor blive gennemgået.

3.3.1 Ungdom

I Ziehes optik er ungdommen et historisk og samfundsmæssigt produkt, der opstod med den begyndende industrialisering. Efter industrisamfundet ændrede fænomenet ungdom sig, hvor en længere uddannelsesperiode medførte en forlængelse af ungdommen (Ziehe & Stubenrauch, 1983, p. 27; Ziehe, 2004, p. 18). Ziehe fokuserer af den grund ikke på ungdomskultur, men snarere på den kultur som de unge er indlejret i, og de selvfølgeligheder der er gældende i deres samtid. Han afviser derfor tidligere tiders forestillinger om ungdomskultur og påstår i stedet, at de fænomener, der præger generationerne, afspejler den omkringliggende almene kultur (Ziehe, 2014, p. 108).

Baggrundsoverbevisningerne gælder samfundet som helhed, og er på den måde ikke generationsspecifikke. Men generationerne handler forskelligt på de kulturelle regelsystemer. For ungdommen udgør de nuværende symbolske rammer for socialisering de ”første”, mens det for de ældre generationer udgør ”...kulturelle muligheder og risici, som kommer oven i tidligere livshistoriske prægninger og dermed forarbejdes som noget sekundært” (Ziehe, 2012, p. 541). Generationerne optager og bearbejder således samfundets baggrundsoverbevisninger med årgangenes særlige tilgange (Ziehe, 2012, pp. 540–541). Forskellene mellem generationerne handler derfor om, hvordan disse nuværende selvfølgeligheder opleves (Ziehe, 2014, p. 108).

Med reference til Ulrich Beck beskriver Ziehe, hvordan overgangsmoderniteten, fra 1890-1960'erne er kendetegnet ved subjektivitetens frembrud, hvor en konflikt mellem de symbolske rammebetingelser der herskede i samfundet, og individets begær strukturerede en fremvoksende subjektivitet. Den efterfølgende fremkomst af det senmoderne i 1970'erne medførte et perspektivskifte hvor *"...selvet bliver det centrale sted, hvorfra konstruktionen af virkeligheden udgår."* (Ziehe, 2014, pp. 106–107). De nutidige rammeforhold, som de unge vokser op i, er i mindre grad end tidligere reguleret af normer, men derimod relateret til personlige præferencer. Aftraditionaliseringen, der har fundet sted gennem de seneste 30 år, har betydet forøget frihed for individet i form af udvidet fortolknings- og handlerum (Ziehe, 2012, p. 541).

3.3.2 Kulturel frisættelse

Med aftraditionalisering er der sket, hvad Ziehe betegner som en kulturel frisættelse; *"Den konsekvens, som den kapitalistiske dynamik har for den traderede kultur og dermed for menneskenes livsverden, kan man betragte som en kulturel frisættelse"* (Ziehe & Stubenrauch, 1983, p. 30). Aftraditionaliseringen henviser til den kristne tros svindende betydning for individets orienteringen i livet og dagligdagen, samt ændringer i den seksuelle adfærd og nedbrydning af generationsroller. Tidligere var individets livsbane givet på forhånd, men som konsekvens af, at de forhold der før determinerede individets liv er blevet nedbrudt, er der sket en frigørelse, hvor individet selv skal strukturere sit liv (Ziehe & Stubenrauch, 1983, pp. 24–25). I dag kan en arbejders søn f.eks. blive universitetsprofessor, da aftraditionaliseringen betyder, at han ikke behøver at følge i forældrenes fodspor.

Den kulturelle frisættelse betyder ikke, at individet er blevet friere i ordets bogstaveligste forstand, men skal i stedet forstås som en udvidelse af forestillinger og forventninger til eget liv (Ziehe & Stubenrauch, 1983, p. 30). Frisættelsen fra traditionerne beriger individet med muligheder, da individet ikke længere blot overtager sin identitet fra forældrene. Identitet kan afprøves og forandres, hvilket betyder, at identitetsarbejdet overlades til den enkelte. Men denne frisættelse fra den kulturelle tradition skaber en dobbelt tendens. Individet bliver frisat fra objektive struktureringer og traditionens symbolske rammebetingelser, men konsekvensen af

dette er "[...] en opskrivning af subjektivitetens betydning." (Ziehe & Stubenrauch, 1983, p. 31), hvor individets krav og forventninger til egen subjektive udfoldelse bliver omfattende og ambitiøs (Ziehe & Stubenrauch, 1983, p. 31). I dag ses det bl.a., at unge mennesker ikke føler, at det er nok kun at præstere godt på nogle parametre i livet, i stedet føler de, at de skal opnå perfektion på alle parametre, f.eks. skal man både få topkarakterer, gå i det rigtige tøj, være en god ven, have spændende fritidsinteresser etc. Gabet mellem individets kulturelt producerede forventninger til subjektivering og det virkelig liv, hvor det kan være svært at indløse disse forventninger, vokser stadig. Gabet kan blive til et behov for forandring, men kan også ende i lidelse, da individet kan opleve disse forventningskrav som alt for store (Ziehe & Stubenrauch, 1983, p. 33).

3.3.3 Identitetsmønstre

Ziehe beskriver moderniseringen af samfundets baggrundsoverbevisninger på tre niveauer; den kulturelle dimension, den sociale dimension og den motivationelle dimension dvs. kultur, samfund og selvet. Ziehe peger her på tre aktuelle tendenser, der karakteriserer unges identitetsudvikling i det senmoderne samfund; *fokus på selvverdenen*, *behovet for nye rammer* og *lejlighedsvis selvobservation*. Disse tendenser skal forstås i henhold til den kulturelle, den sociale og den motivationelle dimension (Ziehe, 2014, p. 105,109).

Det første identitetsmønster, *fokus på selvverdenen*, henviser til hvordan individerne, med baggrund i de symboler, tegn og tydningsmønstre som populærkulturen tilbyder, er i stand til at opbygge deres egen verdensforståelse eller selvverden ud fra egen personlig præference. Individet konstruerer kontinuerligt sin egen mentale selvverden, ud fra hvad der af individet opfattes som signifikant, ved at sortere hvad der passer ind eller ikke passer ind i selvverdenen. Denne selvverden bliver centrum for individets livsførelse (Ziehe, 2012, p. 547, 2014, pp. 109–10). Selvverdenen er både snæver og åben. Åben fordi den kan indeholde alt, men snæver fordi "...den kun er essensen af ens verden som helhed." (Ziehe, 2014, p. 109). Denne orientering mod egen verden skal ses som konsekvens af den hverdagskultur, de unge opvokser i, her er individet nemlig kun i begrænset omfang styret af en fælleskultur, da aftraditionaliseringen har forøget individets personlige fortolknings- og handlerum (Ziehe, 2012, p. 541).

Det andet identitetsmønster, *behovet for nye rammer*, er knyttet til den sociale dimension, hvor de unges omgangsformer er præget af en stigende grad af uformalitet. Den sociale aftraditionalisering har også ændret, hvordan individet socialiseres, da de moderne symbolske systemer i mindre grad har "[...] *karakter af regelsæt, der fastlægger, hvordan man skal forholde sig.*" (Ziehe, 2012, p. 543). De unge i 1970'erne og 1980'erne lavede en sammenkobling mellem aftraditionaliseringen og frigørelsen fra alle sociale bindinger, hvor de forsøgte at slippe væk fra de regelsystemer, der strukturerede socialiseringen. Men denne regelstyring af individernes livsverdener er for længst slut (Ziehe, 2012, pp. 547–548, 2014, p. 111). Det nuværende hverdagsliv er præget af manglende grænser, og den nuværende ungdomsgeneration kan ses som værende "[...] *børn af en de-strukturering.*" (Ziehe, 2014, p. 111). I dag er der altså snarere tale om en understruktureret socialisering. Denne mangel på strukturer kan dog føre til en følelse af, at individet konstant må forny sig. Som konsekvens af denne tendens ser Ziehe et stigende behov for nye rammer, som går mod den de-strukturerende tendens; et behov for at orientere sig "[...] *mod stabilitet, kontinuitet og gennemsigtighed.*" (Ziehe, 2014, p. 111). Aftraditionaliseringen er hos de unge derfor ikke per automatik noget positivt, som det blev betragtet af de unge i 1970'erne og 1980'erne. De unge i senmoderniteten er interesseret i at opbygge strukturer i privatlivet for at udvikle stabilitetsforhold samtidigt med, at de også forsøger at frigøre sig fra strukturer (Ziehe, 2014, pp. 111–112).

Det sidste identitetsmønster, *lejlighedsvis selvobservation*, henviser til hvordan individet mere eller mindre konstant er opmærksom på sig selv, som en integreret del af hverdagen. Den lejlighedsvis selvobservation handler derfor om relationerne til andre; den motivationelle dimension. Individets enorme selvbevidsthed resulterer i, at man er meget optaget af at finde ud af, hvordan man opfattes af andre samt et tilstræbt behov for resonans, hvor individet i en form for "identitetssyge" er afhængig af andres anerkendelse. Alt dette er en form for subjektivering, da situationer vurderes ud fra individets subjektive standarder; et subjektivt filter. "*Det ser ud til, at det offentlige rum er blevet koloniseret af subjektivitet, af det psykiske, og den individuelle psyke erstatter de kulturelle regler og normer.*" (Ziehe, 2014, p. 114). Relationer til andre og omverdenen styres ikke af givne regler, men af individets følelser (Ziehe, 2012, pp. 544–545, 2014, pp. 113–114).

3.4 Operationalisering af teoriapparatet

Ovenfor er der blevet redegjort for nærværende speciales teoriapparat. I det følgende vil teoriapparatet blive operationaliseret til anvendelse i analysen af de afholdte interviews med de unge mænd. Dette vil ske med specialets forskningsinteresse for øje, og derfor vil det ikke være alle dele af ovenstående teoriapparat, der vil blive operationaliseret i det følgende, men kun begreber og forståelser der understøtter undersøgelse af unge mænds holdning til ligestilling, og hvilke kønsforståelser, der kan anskues i disse holdninger. I den forbindelse er det vigtigt at nævne, at rækkefølgen, teoriapparatet bliver operationaliseret i ikke afspejler, hvordan analysen er struktureret. I analysen vil det i højere grad være empirien, der er styrende for struktureringen. Derfor vil de teoretiske begreber og forståelser blive trukket på, hvor det findes formålstjenstligt, og ikke ske systematisk fra afsnit til afsnit.

Argumenterne for ligestilling, som beskrevet af Skjeie og Teigen (2003, 2005), bliver anvendt til at forstå, hvordan de unge mænd anskuer ligestilling. Her vil *retfærdighed/nyttediskursen* og *lighed/forskelsdiskursen* og de hertil hørende argumenter; *retfærdighedsargument*, *ressourceargument* og *interesseargument*, fungere som umiddelbare poler, de unge mænd kan trække på i deres forståelse af ligestilling. De nævnte diskurser og argumenter bliver ikke betragtet som udfyldende, i stedet vil vi konstant være opmærksomme på, om de unge mænd anvender argumenter eller diskurser, der falder uden for, og selvfølgelig tage disse under behandling. I forlængelse heraf er det værd at nævne, at Skjeie og Teigen kun omtaler et argument mod ligestilling; diskrimination som modsætning til retfærdighedsdiskursen. Da de unge mænd ikke direkte argumenterer mod ligestilling, har vi valgt ikke at opstille begreber for dette. I tillæg til de ovennævnte diskurser og argumenter vil begreberne *vigepligt* og *på-vej-metaforen* anvendes til at forstå ligestillingens vigtighed og fremdrift eller tilbageskridt.

De unge mænds udtalelser om køn og ligestilling skal forstås i konteksten af det omkringliggende samfund, og den måde denne generation bearbejder de selvfølgeligheder og baggrundsoverbevisninger, som de er indlejret i. Til at begribe dette har vi valgt at trække på Ziehes begreber *kulturel frisættelse* og de tre identitetsmønstre: *fokus på selvverdenen*, *behovet for nye rammer* og *lejlighedsvis selvobservation* (Ziehe & Stubenrauch, 1983; Ziehe, 2004, 2012, 2014). Hans begreber vil blive anvendt til at forklare baggrunden for de unge mænds udtalelser.

For at kunne forstå hvilke kønsforståelser og -normer der bliver italesat af de unge mænd, trækker vi på West, Zimmerman og Fenstermakers (1995; 1987) forståelse af køn som en social kategori der performes. Gennem de unge mænds udtalelser kan vi, derfor undersøge hvilke evalueringskriterier, de opstiller til kategorierne *mand* og *kvinde*. Informanternes beskrivelser af forskellene mellem *piger/kvinder* og *dreng/mænd*, er samtidig vurderinger af kategorierne. Gennem informanternes opremsning af hvad der er acceptabelt og ikke acceptabelt for hhv. piger og drenge, opstiller de samtidig det handlerum, individerne kan agere indenfor samt sociale rammer for interaktionen mellem kønnene. Yderligere bidrager dette til en forståelse af, hvordan de unge mænd med deres vurderinger er med til at vedligeholde kategorierne *mand* og *kvinde*, samt på hvilke punkter deres udsagn bidrager til en forandring af kategorierne. Vi kan derved få blik for hvilke aspekter af kategorierne, der er dynamiske og til forhandling og hvilke der ikke er.

Forståelsen af køn og andre sociale kategorier som performative vil være underliggende hele vejen gennem analysen. For at få en bedre forståelse af hvordan individets behov for at opnå *accountability* i forhold til sin kønskategori, byder individet at agere på en bestemt måde, supplerer vi med Bourdieus (2004) begreb *symbolsk vold* og herunder *symbolsk magt*, som er den fysiske manifestation af *den symbolske vold*. Bourdieu hjælper os med at forstå hvordan den dominerende verdensanskuelse har indflydelse på kønnenes ageren.

Da det er de unge mænd, der er dette speciales interesseområde, vil det interne magtforhold hos det mandlige køn, også blive behandlet. Her anvender vi Connells (2005) forståelse af et internt maskulinitetshierarki. Med dette begrebsapparat kan vi undersøge, hvordan de unge mænd internt sætter en form for maskulinitet som mere attraktiv end andre, og dermed hvilken form for maskulinitet der er den mest legitime at performe. Da seksualitet og etnicitet kun i meget begrænset omfang bliver behandlet i interviewene med de unge mænd, vil fokus i analysen primært være på *den hegemoniske maskulinitet* og *den medvirkende maskulinitet*. For at forstå hvordan de unge mænd bruger deres krop og refererer til kroppe som kønsmarkør, trækker vi på Johanssons (1999) forståelse af, hvordan kroppen bruges til at udtrykke en kønsidentitet.

4. ANALYSE

I følgende kapitel vil de gennemførte interviews med de unge mænd blive analyseret med udgangspunkt i ovenstående teoriapparat.

I første del af analysen vil fokus være på de unge mænds italesættelse af køn, mens der i anden del af analysen vil være fokus på, hvordan de unge mænd italesætter ligestilling. Denne strukturering er valgt, da de unge mænds kønsforståelser ligger til grund for deres forståelse af ligestilling. Det giver derfor et mere fyldestgørende billede af de unge mænds forståelse af ligestilling, hvis der først er skabt billede af deres kønsforståelser.

Da de unge mænd i deres beskrivelser af kategorierne *dreng/mand* og *pige/kvinde* ikke skelner skraft mellem kategorierne *dreng* og *mand* samt *pige* og *kvinde*, men i stedet omtaler en flydende sammenhæng mellem disse kategorier, har vi valgt heller ikke at skelne mellem disse kategorier.

4.1 Forskellene mellem kønnene

I dette afsnit vil de kønsforståelser de unge mænd omtaler i deres beskrivelser af kønnene blive behandlet. Derudover vil der blive undersøgt, hvilke forklaringsmodeller de unge mænd trækker på i deres beskrivelser.

Med afsæt i forståelsen af, at maskulinitet behøver femininitet at definere sig op imod (Connell, 2005), vil der i dette afsnit blive fokuseret på, hvordan informanterne performer kategorien *dreng/mand* gennem deres udtalelser omkring, hvad der er henholdsvis maskulint og feminint. Fokus vil derfor ligge på, hvordan de unge mænd ukritisk tilskriver kategorierne *dreng/mand* og *pige/kvinde* forskellige evalueringskriterier i deres beskrivelser af, hvordan disse køns kategorier performes *accountable*.

Gennem interviewene med de unge mænd blev det klart, at de ser, at mænd og kvinder i en skolemæssig kontekst er forskellige og derfor også besidder forskellige kompetencer (Bilag 1, pp. 10, 22, 24-26; Bilag 2, p. 10; Bilag 3, pp. 10-11). De unge mænd indskriver sig derved i, hvad Skjeie og Teigen betegner som *forskelsdiskursen*, da de beskriver, hvordan de to køn er grundlæggende forskellige med grundlæggende forskellige kompetencer. Ukritisk tildeler de unge mænd derved kategorierne *pige/kvinde* og *dreng/mand* forskellige karaktertræk og kompetencer. I en skolefaglig sammenhæng beskrives, hvordan de unge mænd opfatter drengene som dovne med dårlig koncentrationsevne, og dertil også forbereder sig generelt dårligere til timerne end pigerne. De beskriver endvidere sig selv som rastløse, og har derfor svært ved at sidde stille i timerne, da undervisningsformen ikke er tilpasset deres behov, men i stedet retter sig mod pigerne, der er gode til at sidde stille. I modsætning til ovenstående beskrivelse af dem selv, beskriver de unge mænd pigerne som hårdtarbejdende, koncentrerede og fokuserede samt fremtidsorienteret, hvorimod de opfatter sig selv som mere nutidsbundne. I forlængelse af dette bliver pigerne beskrevet som værende bedre til at prioritere, strukturere og planlægge deres tid. De prioriterer lektierne højere end socialt samvær, hvilket står i kontrast til drengene, der har en mere afslappet holdning og tilsidesætter lektierne for at være sammen med vennerne. Dog beskrives drengene som værende mere logisk og rationelt tænkende, mens pigerne er mere emotionelt ladede. Det interessante er dog, hvordan de unge mænd, på trods af deres fortællinger om pigernes hårde arbejde, alligevel beskriver

sig selv som værende klogere end pigerne, i form af at have bedre paratviden, viden som er ud over, hvad der står i lektierne, samt som værende bedre til at se de store perspektiver (Bilag 1, pp. 5, 32; Bilag 2, p. 4; Bilag 6, p. 10).

Så selvom der generelt ovenfor er tegnet et billede af pigerne, som værende bedre til skolearbejdet end drengene, så føler de unge mænd sig ikke underlegne. Derved får de unge mænd opretholdt det traditionelle kønshierarki, hvor kvinden er manden underordnet, for selvom de unge kvinder klarer sig bedre i skolen, og har nemmere ved at følge de rammer, der udstikkes i skolen, så kunne de unge mænd, hvis de ville, udmanøvrere de unge kvinder, da de unge mænd med deres større paratviden og perspektiver, er de unge kvinder intellektuelt overlegne. Pigeres arbejdsomhed bliver altså af drengene ikke betragtet som noget særligt, da det er noget alle kan opnå, hvis de bare anstrenger sig.

Overstående beskrivelse genfindes også i rapporten *Dreng og piger på ungdomsuddannelserne – hvad betyder køn for elevernes uddannelsespraksis?* (Hutters et al., 2013), hvor de unge kvinders dygtighed kobles til deres flittighed. Samme kobling bliver ikke lavet, når det gælder de dygtige unge mænd. Her kommer de unge mænds dygtighed ikke af flid, men af klogskab og intelligens (Hutters et al., 2013, pp. 11–15, 103–105). I tråd med rapporten beskriver informanterne i denne undersøgelse altså også uddannelsespraksis som noget kønsligt betinget, hvor den gode elevs præstation beskrives forskelligt afhængig af køn.

Når de unge mænd beskriver forskellene mellem pigerne og drengene, trækker de på forskellige forklaringsmodeller. Særlig tydeligt bliver dog en biologisk determineret forklaringsmodel, hvor forskellene mellem drengene og pigerne beskrives som essentiel, fundamental og biologisk funderet eller med reference til dyrenes rige (Bilag 1, pp. 10-11, 15, 17-18; Bilag 2, pp. 7, 20; Bilag 3, pp. 11, 19; Bilag 5, pp. 2, 13; Bilag 7, pp. 3, 8-9; Bilag 8, pp. 6-7). I en arbejdsmæssig sammenhæng bliver det f.eks. beskrevet, hvordan drengene fra naturens side er fysisk stærkere end pigerne og derfor har en fordel, når det kommer til fysisk krævende arbejde som f.eks. håndværkerarbejde (Bilag 2, p. 7). Pigerne beskrives som havende et omsorgs-gen eller et mor-gen fra naturens side, og bliver derfor betragtet som bedre egnet til omsorgsarbejde, f.eks. pædagog eller SOSU-assistent (Bilag 2, p. 7; Bilag 3: 14; Bilag 5, p. 6; Bilag 7, p. 7).

Særligt drengenes fysiske overlegenhed bliver i alle interviews fremhævet som en af de væsentligste forskelle mellem drenge og piger. Flere informanter bruger den fysiske styrke til at markere deres dominans og pigernes underordning:

Clement: [...] Altså så vælger man måske lige drengene, fordi de er fysisk stærkere, men det er jo måske en biologisk tilgang til det, fordi drenge er, øøh, fra naturens side bygget stærkere, så de kan jo løfte tunge ting eller lave noget, som kræver en anden fysik, end kvinder kan, så der bliver mænd helt klart favoriseret, og så men, men så er der så sådan noget med mere kreative ting, hvor piger, for man tænker, at de er mere omhyggelige, og de vil mere, men hvis man nu ser på mode og ser på de mest populære inden for mode, så er det jo ikke kun kvinder, der er det jo også mænd, som sidder på, sidder på de tunge mærker og sådan noget. Så det er på en eller anden måde, er der også mænd som kan det som kvinder kan, men kvinder har det sværere med at kunne det, som mænd kan. Så fra naturens side, så er det kvinders, ja, ansvar at tilpasse sig til det som de kan, ik'? (Bilag 6, p. 3).

Clement forklare hvordan, mænd sagtens kan opnå de samme kompetencer som kvinder, mens kvinder ikke kan få de samme kompetencer som mændene, da kvinderne ikke kan blive fysisk stærkere. Med sit udsagn får Clement underbygget *den symbolske vold* mod kvinder ved at pointere, at kvinderne har *ansvar* for *at tilpasse sig til det, som de kan*, hvilket står over for manden, som kan klare hvilken som helst opgave, han bliver stillet overfor. Dermed bliver manden placeret over kvinden i kønshierarkiet, da han er mere værdifuld i kraft af sin evne til at klare alle opgaver, hvilket kvinden ikke kan, her forstås i særlig grad de fysiske opgaver. Da dette sker med reference til kønnenes biologi, bliver denne underordning af kvinden naturliggjort, og dermed kommer den til at fremstå som umulig at modsige, da biologien ikke står til at ændre. Denne biologiske forskel mellem mænd og kvinder bliver endvidere af nogle informanter brugt som argumentation for, at vi ikke kan opnå fuld ligestilling (Bilag 6, p. 7).

Flere informanter finder det endvidere meningsfuldt, at kønnene udnytter de kompetencer, de har fået fra naturens side:

Konrad: [...] det der med at kvinder sådan en naturlig omsorg eller sådan et eller andet der gør jo at, de naturligt bare er bedre til sådan noget, så hvorfor kan man ikke ligeså godt udnytte de kompetencer man har fra, fra naturen som man siger.(Bilag 2, p. 7).

En anden informant udtaler ligeledes; ”[...] *du har jo også et arbejde, der skal gøres, du kan jo ikke vente på, at en pige måske er en time om at lave det, hvor du er en halv time om at lave det, bare fordi du har altså en fordel fra fra den fysiske side, ik’?* [...]” (Bilag 2, p. 16). I de unge mænds udsagn ses det tydeligt, hvordan de ukritisk tilskriver kategorierne *dreng/mand* og *pige/kvinde* forskellige kompetencer og karaktertræk, som de betragter som essentielle, biologiske forskelle mellem kønnene. West, Zimmerman & Fenstermaker beskriver akkurat, hvordan der gennem hverdagens sociale interaktion skabes nogle forventninger til medlemmerne af de sociale kategoriers essentielle natur, som får karakter af at være objektive forhold. Dog vurderer de unge mænd kategorierne *pige/kvinde* og *dreng/mand* situeret, hvorved de konstruerer forskellige evalueringskriterier til kategorierne i forskellige kontekster. Eksempelvis beskrives de unge kvinder som værende konkurrencemindede i en skolefaglige sammenhæng, da de konkurrerer internt om, hvem der kan få de bedste karakterer, mens de unge kvinder i en sportslige sammenhæng ikke besidder dette konkurrence-gen (Bilag 1, p. 14; Bilag 2, pp. 21-22; Bilag 3, pp. 3, 23). Derved bliver det tydeligt, at evalueringskriterierne til kategorien *pige/kvinde* også er kontekstafhængig.

De unge mænd trækker dog også på en anden forklaringsmodel i deres beskrivelser af forskellene mellem kønnene. Her bliver forskellene mellem kønnene forklaret ud fra socialiseringsprocesser, som hersker i hjemmet og i samfundet. Denne forklaringsmodel er dog mindre udbredt i informanternes udtalelser, end den biologiske determineret. En af de unge mænd udtaler:

Fillip: Det er måske også et pædagogisk tab på en måde, fordi hvis, som vi ser nu, der er flere piger i uddannelserne. Hvis pigerne helt fra børnehaven stort set af bliver kørt i vinkel til det, er dem der er de gode i skolen, og drengene måske bliver tabt, så skal de jo bruge noget andet, at bruge deres fritid på, eller deres tid på. (Bilag 1, p. 13).

Fillip kobler i ovenstående udsagn pigernes overrepræsentation i gymnasierne sammen med en socialiseringsproces, hvor pigerne fra en tidlig alder bliver trænet i de kompetencer som er nødvendige at besidde i uddannelsessystemet, mens drengene ikke gør. Fillip formår derved at lave en sammenhæng mellem de forventninger, der er til kønnene og en ligestillingsproblematik. Andre informanter beskriver ligeledes,

hvordan fordomme om kønnene påvirker den måde kønnene agerer på (Bilag 2, pp. 8-9). En informant forklare det således:

Anton: [...] fordomme generelt er jo også sværere at lægge fra sig også selv altså når, der forventes af os, at vi også er sløve så nogle gange så er, altså så er man også bare sløv for det, for det er jo også det, folk de tænker, men man sætter sig også i den boks man ligesom er blevet sat til at være i, kan man sige, ligesom mødrene de eller, mødre, kvinderne de skal være gode mødre og have den her moderrolle og det her, have de kvalifikationer der føre til der er, fører til en god moder ikke, øhm og mændene skal være maskuline og der er ligesom meget i det samfundet, der ligesom er, jeg synes, det er meget firkantet i hvert fald [Moderator 1: mmm] men det er svært at bryde ud af, sådan de fordomme der” (Bilag 2, p. 18).

I tråd med West, Zimmerman og Fenstermaker beskriver Anton, hvordan de forventninger, der er til de enkelte sociale kategorier, er med til at skabe rammebetingelserne for, hvordan medlemmerne af disse kategorier agerer. Medlemmerne af de specifikke kategorier handler ud fra en viden om de normative forventninger, der er til kategorierne.

De unge mænds fokus på at tilskrive kategorierne *dreng/mand* og *pige/kvinde* forskellige, ofte modstridende karakteristika, kan tolkes som et *behov for nye rammer*. Ved at italesætte forskellige kønsforståelser og normer som naturlige, får de unge mænd skabt et orienteringspunkt i den de-strukturerede verden, de er opvokset i. I en hverdag, der er præget af manglende grænser og regler for socialisering, kan klart definerede kønsroller fungere som et stabilt holdepunkt, de unge kan forholde sig til, og herved gøre det lettere for de unge mænd at finde ud af, hvordan de skal forholde sig til det modsatte køn.

4.1.1 Opsummering

I ovenstående analyseafsnit er det blevet klart, hvordan de unge mænd i høj grad trækker på en biologisk forklaringsmodel, når de beskriver forskellene mellem kønnene. De tildeler ukritisk kategorierne *pige/kvinde* og *dreng/mand* nogle særlige kompetencer og karaktertræk, hvorved der også skabes nogle forventninger til kategorierne, som får karakter af at være essentielle. Mænd er stærke, og kvinder er naturligt omsorgsfulde. De faste kønsroller og forståelser, de unge mænd italesætter,

kan ses som et udtryk for et behov for et orienteringspunkt, der gør det gennemskueligt at forholde sig til det modsatte køn.

Endvidere ses det, hvordan især den fysiske styrke af de unge mænd bliver brugt til at markere kvindes underordning i kønhierarkiet, da denne kompetence ikke er tilgængelig for kvinderne at opnå. Også intellektuelt markerer de unge mænd sig som overlegne ved at italesætte sig selv, som besiddende en paratviden, der langt overgår, hvad de unge kvinder kan opnå gennem deres flittige arbejde i skolen.

De unge mænd trækker sporadisk på en ikke-biologisk forklaringsmodel, når de forklarer forskellene mellem kønnene, hvor det beskrives, hvordan socialiseringen også har betydning for, hvordan medlemmerne af kategorierne *dreng/mand* og *pige/kvinde* kan agere.

4.2 Maskulinitet

I dette afsnit vil der blive dykket ned i, hvordan de unge mænd gør deres kønsidentitet, samt bruger deres kropslige fremtræden til at markere deres maskulinitet. Det vil blive behandlet, hvordan *den hegemoniske maskulinitet* har betydning for de unge mænds forståelse af, hvordan maskulinitet gøres accountable, men også hvordan der kan anes tegn på, at der er andre maskulinitetsidealer, der gør sig gældende. Afslutningsvis vil de unge mænds anvendelse af det kvindelige som underordningsstrategi blive behandlet.

4.2.1 Forhandling om hvordan man performer kategorien mand

Under interviewene med de unge mænd blev det tydeligt, hvad der blev betragtet som den kulturelt legitime måde at gøre maskulinitet på differentierede. I forbindelse med at de unge mænd debatterer dating, tydeliggøres det, at de unge mænd forbinder det, at invitere en pige ud på date, med at være maskulin (Bilag 1, p. 37; Bilag 2, pp. 32-33; Bilag 3, p. 38):

Carl: Jeg kan godt se det med at manden er den maskuline, og manden er den mest dominerende, og det er ham, der skal vise at være den stærke og gå over og spørge, men det kunne lige så godt være den anden vej. (Bilag 3, p. 36).

Selvom Carl ikke forstår, hvorfor der er en forventning om, at det er manden, der skal invitere en pige ud og betale, så betragter han det alligevel som sin rolle, fordi han er

den stærke. Carl trækker på en klassisk forståelse af kønsroller og forklarer sine handlinger ud fra nogle normative forestillinger om, hvordan medlemmer af kategorien *dreng/mand* agerer passende. At manden skal være *den dominerende* og *den stærke* bliver vurderet som evalueringskriterier til kategorien *dreng/mand*, hvorved den hegemoniske maskulinitet har indflydelse på Carls forståelse af, hvordan man gør køn, da han trækker på en forståelse af manden som den dominerende forsørger og kvinden som den underlegne.

På andre områder, i forbindelse med deres forestillinger om deres fremtidige familieliv, bliver det klart, at en del af de unge mænd i høj grad ønsker at være en stor del af deres børns liv ved at deltage i det daglige omsorgsarbejde. Børnepasning og husarbejde bliver, af de fleste informanter, ikke betragtet som kvindens arbejde, men som et fælles projekt (Bilag 1, p. 41; Bilag 2, p. 35; Bilag 3, pp. 39-40; Bilag 5, p. 15; Bilag 8, pp. 14-15). Flere af de unge mænd beretter endvidere om, at de ikke ønsker at arbejde meget, fordi der skal være plads til familielivet:

Anton: [...] jeg har overvejet at læse jura og måske blive advokat eller sådan noget ,men øhm det er der også bare rigtigt meget arbejde i.. Øhm så det er også lige det hvad, hvor ens prioriterer ligger, fordi at det er fandme meget arbejde og meget tid, der skal ligge i det, og hvor meget tid vil man så have med sin familie bagefter øhm når man så var blevet advokat og hvor meget tid til at [Uforståeligt 1:08:03] så man tænker selvfølgelig på sådan noget med familie forhold [...] (Bilag 2, p. 34).

Anton laver i sine overvejelser om fremtiden en afvejning af, hvor meget karrieren kan fylde, hvis der samtidig skal være plads til et familieliv. Anton er ikke den eneste, der ikke ser karriere som det vigtigste element i et fremtidigt liv. Også Christian udtaler, hvordan det at tjene mange penge, ikke er det vigtigste for ham:

Christian: Jeg skal hvert fald have et stille og roligt arbejde, ved jeg, jeg vil hellere prioritere venner og familie og jeg gider ikke det der med at [En person: big money] have sådan en kæmpe karriere og tjene store penge og så også skulle arbejde hele tiden, det er hvert fald ikke noget for mig. (Bilag 2, p. 35).

I overstående ser vi nogle tendenser til, hvordan den nuværende hegemoniske maskulinitet ikke er den eneste måde at gøre kategorien *mand* accountable på. Der er for de unge mænd også andre maskulinitetsforståelser, der er lige så legitime at trække på. Dette ses ved, at de unge mænd giver udtryk for, at de ser det som naturligt, at manden og kvinden deles om børnepasning og det huslige arbejde, hvilket

ellers tidligere har været kvindeligt konnoterede opgaver. Dog er det primært madlavning, de unge mænd bruger som eksempel, når de omtaler samarbejdet omkring de huslige pligter. Der er kun én informant, der omtaler rengøring som noget mænd også kan gøre (Bilag 2, p. 36). Når dette er sagt, så er der en del informanter, der indskriver sig i en mere klassiske forståelse af fordeling af de huslige pligter. Her var der nemlig tale om, at manden varetager de udendørs huslige pligter, mens kvinde varetager de indendørs huslige pligter, hvorved de får underbygget den klassiske opdeling mellem den offentlige sfære som mandens og den private sfære som kvindens (Bilag 2, p. 36; Bilag 3, p. 41; Bilag 8, p. 13).

I et fokusgruppeinterview diskuterer informanterne alligevel, hvordan de oplever, at den moderne mand, altså en mand der i høj grad deltager i omsorgsarbejdet i hjemmet, måske ligefrem er blevet billedet på den ideelle mand. En væsentlig del af argumentationen for dette bunder dog i, at det er det mandeideal, som kvinderne efterspørger, hertil falder der også et par kommentarer om, at nogle mænd kan føle sig frarøvet sin maskulinitet i den forbindelse (Bilag 3, p. 42). Idealet om familien frem for arbejdet bliver dog ikke delt af alle informanterne; ”[...] *jeg vil sku godt give gas på min karriere også selv om 10 år også jeg kan godt sige... et eller andet punkt fuck familien og lad mig bare iscenesætte mig selv og lad mig komme frem her i livet [...]*” (Bilag 2, pp. 35-36). En anden informant udtaler også: ”[...] *jeg skal hvert fald have en høj løn og så hvad der skal til for at lave den høje løn, det ved jeg ikke [...]*” (Bilag 7, p. 15). Flere af de unge mænd ser altså karrieren som et vigtigt aspekt i deres fremtidige liv (Bilag 1, p. 40). Den nye maskulinitetsforståelse, hvor hus- og omsorgsarbejdet i lige så høj grad bliver betragtet som en mandlig pligt, har altså langt fra opnået dominerende status endnu. Ved at trække på arbejde og karriere som vigtig, får de unge mænd om ikke helt, så i hvert fald delvist indskrevet sig i den hegemoniske maskulinitet, hvor manden henter en stor del af sin status gennem arbejdet og karrieren.

At den hegemoniske maskulinitet stadig spiller en stor rolle, bliver endnu tydeligere andre steder i interviewene. Dette ses bl.a. i følgende udsagn fra et fokusgruppeinterview, hvor machomanden til dels stadig er en kulturelt legitim maskulinitet:

Achmed: Altså jeg synes, at drenge sådan gerne vil vise deres hårdhed frem, sådan deres machohed, eller hvad man nu kan sige. Det ved, jeg kan huske, da jeg var lille,

der var jeg sådan, at blive kaldt for tøsepige, var virkelig slemt og så videre [lidt latter i lokalet]. Nu jeg tænker på det, så er det totalt latterligt, men den gang var det sådan virkelig: "Jeg sgu ikke en tøsepige" [generel latter] [Paw: Det er rigtig, det er rigtig]. (Bilag 1, p. 14).

Achmed beskriver i tråd med Connell, hvordan at ordet *tøsepige* er med til at markere underordningsprocessen af en bestemt maskulinitet, ved at sidestillet denne med det feminine, samt hvordan at *machohed* bekræftes, som den efterstræbte måde at gøre maskulinitet på. Det interessante ved dette udsagn er dog, hvordan Achmed yderligere markerer en afstandstagen fra dette interne maskulinitetshierarki, ved at betegne det som *totalt latterligt*, at han engang har følt, at det var slemt at blive kaldt for en *tøsepige*. Phillip kommenterer kort tid efter på, hvordan mønsteret af kønsrelationer har ændret karakter i takt med, at de unge mænd er blevet ældre:

Phillip:[...] altså det bliver jo udvisket nu, når man bliver ældre, men da man var lille, der havde man da sådan inde i sit hoved et klart billede af en mand, ik'? Som, det var, man var jo godt klar over, at man var en dreng, og man var jo godt klar over, at man skulle blive en mand, ik'? (Bilag 1: 15).

Phillips udsagn beskriver, hvordan at kønsforståelser har været nærværende allerede i en tidlig alder og indskriver sig yderligere i den binære kønsforståelse, hvor en dreng kun kan blive til en mand. Derudover åbnes der op for, at der er andre måder at gøre kategorien *mand* på, end det billede han tidligere havde.

4.2.2 Kroppen som kønsmarkør

Den legitime måde at performe kategorien *mand* på, bliver af de unge mænd også i høj grad knyttet til den kropslige fremtræden. Dette kom bl.a. til udtryk i et fokusgruppeinterview, hvor en af de unge mænd beskriver, hvordan unge kvinder har flere parametre at spille på, når det kommer til udseende, blandt andet fordi de kan bruge make-up. En af moderatorene spørger ind til, om det ikke er muligt for mænd at dække en bums med make-up, hvorefter en anden af de unge mænd udtaler; "*jeg må indrømme, jeg har dækket en bums før*", og forsvarer det med, at "*jeg gider sgu da ikke gå rundt med sådan en inderplet lige i panden*"(Bilag 3, p. 34). Dette bakkes op af en tredje ung mand, der bekræfter, at han også har dækket en bums med make-up (Bilag 3, p. 34). Flere af de andre unge mænd reagerer overrasket og spørger ind til, hvad de har dækket bumsen med, og hvordan de gjorde det (Bilag 3, pp. 33-34). Dette

er interessant i et kønsnormsperspektiv, da denne handling ikke umiddelbart af de andre informanter bliver vurderet som værende en upassende måde at performe kategorien *dreng/mand* på. At en mand anvender make-up, ligger uden for de normative forestillinger, der er til kategorien *dreng/mand*, hvilket markeres af de unge mænds overraskelse. Men ved at acceptere handlingen åbnes der op for en transformering af de evalueringskriterier, der er til kategorien *dreng/mand*. Havde de andre unge mænd derimod taget klart afstand fra denne handling, f.eks. ved at sidestille anvendelse af make-up med en feminin praksis, ville de to unge mænd, der har anvendt make-up til at dække bumser, blive holdt individuelt ansvarlige for deres upassende fremstilling af kategorien *dreng/mand*, hvilket havde ført til en vedligeholdelse af de nuværende rammebetingelser. Dog markerer den unge mand, der sidst indrømmede sin brug af make-up, hvor grænsen for drenges brug af make-up går, ved at udtale: ”*jeg har aldrig lige fyret hele skærmen*”(Bilag 3, p. 34). At bruge make-up i hele ansigtet bliver derfor vurderet som upassende for medlemmer af kategorien *dreng/mand*. Modsat resten af de unge mænd afrunder den unge mand, der først stod frem med sin anvendelse af make-up, selv med indirekte at vurdere handlingen som feminin; ”*men jeg tror også, mænd er blevet mere øhm... [Carl: self aware] mere feminine vil jeg gerne sige faktisk*”(Bilag 3, p. 34). Han ser altså et fokus på udseende som et feminint karaktertræk, som er blevet indlejret i manden.

Flere af informanterne giver endvidere udtryk for, at de oplever et øget pres på det mandlige udseende og den kropslige fremtræden, hvor de skal være *veltrænede* uden fedt på kroppen og med *V-cut* samt være *velplejede* og have sat håret (Bilag 2, p. 26; Bilag 3, pp. 34-35). De unge mænd oplever altså, at deres krop er blevet gjort til et objekt for begær. Flere af de unge mænd fortæller, at de træner i fitnesscenter helt op til 6 gange om ugen. De beskriver det som en hobby; men også som noget de gør, fordi de går op i deres udseende, hvor målet er at få store veltrænede muskler og en trimmet krop (Bilag 2, pp. 2, 26). De unge mænds fokus på at have et perfekt udseende kan anskues som et udtryk for den *lejlighedsvis selvobservation*. De unge mænds generations fokus på hvordan de fremstår over for andre, samt hvilken respons de får på deres fremtræden, kan ses som forklaringen på, hvorfor nogle unge mænd italesætter udseendet som vigtigt for dem. Hvis dette knyttes op på Johanssons beskrivelse af, hvordan de unge mænd bruger deres kroppe til at markere deres maskulinitet, kan den lejlighedsvis selvobservation også være medforklarende til,

hvordan kroppen som kønsmarkør bliver vigtig, da de unge mænd er opmærksomme på, hvilken respons de får gennem deres maskuline fremstilling af kroppen.

I et andet fokusgruppinterview beskriver informanterne dog, hvordan de ikke overhovedet oplever kravet om at have en veltrænet krop (Bilag 1, p. 27). I samme fokusgruppinterview tilskriver en informant den veltrænede krop en hel anden funktion end den æstetiske:

Kalle: [...] jeg dyrker sport og sådan nogle ting, kampsport. Jeg synes det handler, for mig handler det mere om, hvad jeg kan præstere med den krop jeg har, end hvad jeg kan, hvad jeg kan, hvordan jeg kan se ud, ik'? Det er jo to forskellige, hvad skal man sige? Sportsgrene. Det der bodybuilding, det er, det er jo også noget andet, det er jo hvor du prøver at præstere på en måde, så du ser ud på en speciel måde, ik'? Men, men ja... jeg er mere fokuseret på funktionalitet i hvert fald. (Bilag 1, p. 28).

Den unge mand er bevidst om, at der findes mænd, der træner for at opnå en æstetisk flot krop, men hans formål med at træne kroppen er *funktionalitet*. Denne forståelse ses også hos andre af de unge mænd, der også udtrykker, at deres formål med træning er at præstere med kroppen (Bilag 6, pp. 1-2; Bilag 8, p. 9).

I interviewene kan der altså spores to tilgange til træning af den mandlige krop. I den sidst beskrevne opfattes kroppen som et redskab, der kan bruges til at opnå sportslige præstationer. I den anden tilgang til træning af kroppen er æstetikken i højsæde. Her skal kroppen trimmes og opbygges på den æstetiske korrekte måde, så den kan stilles til skue for andres bedømmelse, hvilket traditionelt har været forbundet med den kvindelige krop. Der kan her argumenteres for, at den mandlige krop gennem fokuset på at trimme og opbygge den perfekte muskuløse krop er blevet delvist feminiseret. Dette er paradoksalt, da denne træning af den mandlige krop har fokus på at fremhæve de maskuline træk ved kroppen som f.eks. store muskler. De unge mænds fokus på den veltrimmede og maskuline krop kan derfor også ses som et forsøg på at redde den traditionelle maskulinitet (Johansson, 1999). Hvis man sætter det skarpt op, kan man altså tale om, at gennem et fokus på en hyper-maskulin krop bliver den mandlige krop, om ikke feminiseret, så i hvert fald objektiveret. Der kan derfor stilles spørgsmålstegn ved, om manden også er blevet offer for den symbolske vold, der traditionelt har påvirket den kvindelige krop.

4.2.3 Underordningen af det feminine

I et fokusgruppeinterview italesætter en informant fodbold som det mandlige valg og badminton som det kvindelige valg i idrætstimerne, dog bliver dette modsagt af en anden informant, da han som eneste dreng har valgt at spille badminton. Han forklarer, at badminton er det oplagte valg for ham, da han har spillet det i mange år, med afsæt i dette udtrykker han også, at han ikke ser badminton som en pigesport (Bilag 1, pp. 11-12). Derved positionerer han sportsgrenen som en *ikke* feminin sportsgren for at undgå at blive feminiseret af de andre drenge, og forsøger derved at opretholde sin placering i kønshierarkiet. Dette lykkes dog kun delvist, fordi hans italesættelse af badminton som en sport for begge køn udløser latter hos de andre unge mænd. En anden af de unge mænd udtaler senere i interviewet, at han oplever en klar forventning om, at han som medlem af kategorien *dreng/mand* skal kunne spille fodbold, hvilket han ikke kan finde ud af (Bilag 1, p. 30), og dermed i egen optik performer kategorien *dreng/mand* dårligere end de andre unge mænd. At være god til den rigtige sport betragtes altså af de unge mænd som vigtigt i fremstilling af en legitim maskulinitet. Dette bliver også tydeligt i et andet fokusgruppeinterview, hvor der blandt de unge mænd er konsensus om, at man ikke vil tabe til piger, eller tabe til et andet hold hvor der er piger på (Bilag 3, p. 23).

Det er ikke kun i forbindelse med sportslige aktiviteter, at de unge mænd beskriver en underordning af det feminine konnoterede. En ung mand bliver delvist i sjov betegnet som *kvindeligt sindet* (Bilag 1, p. 24), fordi han deltog i en debat om reglerne til Jeopardy. Feminiseringen af den unge mand sker på baggrund af, at regel-debatten var blevet italesat som noget kun pigerne deltager i (Bilag 1, p. 24), og derved performer han ikke sin kønskategori passende.

4.2.4 Opsummering

Ovenstående analyse viser, hvordan den hegemoniske maskulinitet gør sig gældende i de unge mænds bevidsthed som en efterstræbt måde at gøre maskulinitet på. Dog kan der spores tegn på, at den hegemoniske maskulinitet ikke er den eneste måde at gøre maskulinitet accountable på. Dette ses f.eks. når snakken falder på deltagelse, på lige fod med kvinden, i hus- og omsorgsarbejdet. Her giver flere af de unge mænd ligefrem udtryk for, at dette falder dem naturligt. Det kan dog diskuteres, i hvor høj grad informanternes udtalelser skal indskrives i Connells beskrivelse af *den*

medvirkende maskulinitet. I den medvirkende maskulinitet beskrives det, hvordan institutioner som f.eks. ægteskabet fordrer mænd til at indgå kompromisser med kvinder for at kunne leve i fred og fordragelighed. Derved kan de unge mænds forventning om at deltage i hus- og omsorgsarbejdet forstås som, at de indskriver sig i den medvirkende maskulinitet. At dette er tilfældet, virker dog mindre sandsynligt, da de unge mænd ikke nøjes med at beskrive, hvordan de vil påtage sig en del af hus- og omsorgsarbejdet, i stedet taler de unge mænd af flere omgange imod den hegemoniske maskulinitet og den dertilhørende symbolske vold. Dette ses bl.a. da to af informanterne beskriver, hvordan de med alderen i høj grad er blevet ligeglad med at leve op til et bestemt maskulinitetsideal. Dog laver de unge mænd stadig en underordning af feminine konnoterede praksisser, og placerer derfor stadig det maskuline over det feminine i kønshierarkiet.

Endvidere viser analysen, hvordan evalueringskriterierne til kategorien *dreng/mand* bliver udfordret, f.eks. da anvendelse af make-up bliver delvist accepteret som noget en mand kan gøre. De unge mænds øgede fokus på krop og udseende kan kobles til Ziehes beskrivelse af den lejlighedsvis selvobservation, hvor nogle af de unge mænd træner i fitnesscenter flere gange om ugen for at trimme deres kroppe. Dette kan forstås som en over-selvbevidsthed i deres bekymring for, hvordan de bliver opfattet af andre. Dermed bliver kroppen for nogle af de unge mænd brugt til at markere deres maskulinitet, hvor den for andre har et helt andet formål; funktionalitet.

4.3 Relationen mellem kønnene

I de ovenstående afsnit er det blevet undersøgt, hvordan de unge mænd italesætter forskellene mellem kønnene, samt hvordan de performer deres maskulinitet. I dette afsnit vil fokus ligge på, hvordan disse forståelser skaber rammerne for relationen mellem kønnene.

4.3.1 Promiskuøse piger

Blandt de unge mænd er der en holdning om, at det er *klamt*, hvis en pige har kysset med flere drenge på én aften, eller bare generelt har været sammen med mange drenge. Denne holdning ses ikke tilnærmelsesvis i samme grad, hvis en dreng har gjort det samme. Han bliver derimod betragte som sej (Bilag 1, pp. 34-35; Bilag 3, pp. 17-20). Drengene omtaler det som en *gevinst*, et *trofæ* eller som de har *erobret* noget,

når de har *scoret* en pige (Bilag 2, p. 33; Bilag 3, pp. 19-20). Dette bliver af de unge mænd forklaret ud fra de evalueringskriterier, der er til kategorierne *dreng/mand* og *pige/kvinde*. Manden skal *jage* (Bilag 1, p. 36), hvorimod kvinder skal være *kostbare* og *søde* (Bilag 1, p. 36; Bilag 3, p. 18). En pige kan hermed ikke være sammen med mange drenge, da dette strider mod de evalueringskriterier, der er til kategorien *pige/kvinde*. En pige performer derfor kategorien *pige/kvinde* upassende, hvis hun kysser med mange drenge. En informant udtrykker det på følgende måde: “*ser man på en pige så ser man det var ikke så sødt at gøre det der*” (Bilag 3, p. 19), hvorimod han beskriver det som *maskulint*, hvis en dreng kysser med mange piger (Bilag 3, p. 18). En anden informant udtaler endvidere: “*Jeg føler mig mere intimideret tror jeg faktisk.*” (Bilag 1, p. 36). Baggrunden for at den unge mand føler sig intimideret kan ligge i, at hvis kvinden er sammen med mange mænd, så går hun fra at være byttet, manden skal nedlægge, til at være jægeren der nedlægger byttet; manden. Derved indtager hun den traditionelle maskuline position som jæger, og får i samme ombæring de-maskuliniseret manden, da han bliver det traditionelt feminint konnoterede bytte.

De unge mænds udsagn vidner om, at det er pigen, der bliver holdt ansvarlig for at performe sin kønskategori upassende. De unge mænd stiller ikke spørgsmålstegn ved de evalueringskriterier, der er til kategorien *pige/kvinde*. Dette bliver endnu tydeligere, da der bliver spurgt ind til, om denne differentiering mellem drenge og piger er retfærdig. Her er holdningen blandt de unge mænd, at “*det er det sikkert ikke*” (Bilag 3, p. 19). Citatet viser, at de unge mænd rent logisk godt kan se en uretfærdighed i denne differentiering mellem kønnes mulighed for at kysse, med hvem de har lyst til, men at denne er så indlejret i dem, at det virker umuligt at ændre, da der i udsagnet kan spores en undertone om ‘at sådan er det bare’. At informanterne ikke rigtig tager stilling til, om det er uretfærdigt eller ej, at kvinderne bliver udsat for en stempling kan muligvis forklares ud fra Ziehes begreb *fokus på selvverdenen*. Da de unge mænd i kraft af deres køn aldrig selv har oplevet denne stempling, så er den ikke blevet indarbejdet i deres selvverden, som noget der er vigtigt at forholde sig kritisk til. I stedet har de forholdt sig mere eller mindre ureflekteret til den, og derfor kommer spørgsmålet om, hvorvidt det er uretfærdigt mere eller mindre bag på dem. At der hos nogle informanter i hvert fald delvist er blevet reflekteret over denne stempling, ses i dette udsagn:

Lars: Det er svært, fordi det er noget, der er så indgroet [Fillip: Lige præcis] [Jeppe: ja]. [...] det er måske en upopulær holdning, men jeg synes det er ucharmerende, mere ucharmerende end når en pige har gjort det med mange, end når en dreng, ik'? [...] (Bilag 1, p. 36).

Ved at vurdere det som upassende for en pige at være sammen med mange drenge, reproducerer informanterne de magtstrukturer, der definerer relationen mellem kategorien *dreng/mand* og kategorien *pige/kvinde*. En af de unge mænd pointerer yderligere, at der kun findes ord med *negative konnotationer* om piger, der er sammen med mange drenge, mens det samme ikke gør sig gældende for drenge, der er sammen med mange piger (Bilag 1, p. 35). Informanten bekræfter her sproget som en medvirkende faktor til at opretholde de sociale strukturer, der definerer og diskriminerer kategorien *pige/kvinde*.

Flere af de unge mænd mener dog ikke, at det kun er dem, der stempler pigerne som *klamme* eller *billige*, hvis pigerne har været sammen med mange drenge. De henviser i stedet til pigernes interne relation som medvirkende årsag til, at piger bliver vurderet til at performe deres kategori upassende, hvis de er sammen med flere drenge på en aften. Carl udtaler følgende: ”*hendes veninder, så stempler de hende bare [...]*” (Bilag 3, p. 18). Pigerne, som medlemmer af kategorien *pige/kvinde*, vurderer altså både deres egne og hinandens handlinger ud fra de sammen evalueringskriterier, som drengene anvender. Disse udsagn kan forklares ud fra Bourdieus forståelse af symbolsk vold, da kvindens forhold til sig selv netop bliver styret af den symbolske vold, der udgår fra manden. Pigerne er derfor ufrivilligt medvirkende til den symbolske voldsudøvelse, der foregår mod dem, da de ubevidst accepterer de begrænsninger, der bliver pålagt dem:

Fillip: [...] det afhænger jo ikke kun af hvordan mænd ser på kvinder, men også hvordan kvinder ser på hinanden, og kvinder de gerne vil leve op, leve op til, ik'? [...] *Mænd der ser ned på kvinder, fordi de opfører sig, som de gør, det er jo, det er jo kvinder der ligesom dikterer hinandens adfærd også* (Bilag 1, p. 31).

Citatet er med til at understrege, hvordan pigerne tillægger sig den dominante verdensanskuelse og derfor bidrager både uvidende og ufrivilligt til deres egen diskrimination. Dog er der flere af de unge mænd, der udtaler, at de ikke ville have lyst til at være sammen med en pige, der har været sammen med mange andre fyre (Bilag 1, p. 37; Bilag 3, pp. 17-18). En informant udtaler f.eks.: ”[...] *hvis man hører*

det der med, at der er en eller anden pige, der har kysset med tre, så tænker man okay, jeg springer bare over eller.” (Bilag 3, pp. 19-20). Selvom de unge mænd henviser til pigernes interne relationer, når de omtaler den stigmatisering, en pige kan opleve, hvis hun har kysset med flere på en aften, så viser overstående udsagn, at pigerne blot retter ind efter den dominerende verdensanskuelse. Det får nemlig meget virkelige og fysiske konsekvenser for en pige, da drengene tager afstand fra hende. Hermed opretholdes mandens dominans over kvinden i kønshierarkiet. De unge mænd beskriver endvidere hvordan, pigerne tager det mere *seriøst* som et *nederlag*, hvis de har kysset med mange drenge, mens det for drengene er en *leg* (Bilag 3, pp. 17-18). Her ses det, hvordan den symbolske vold bliver til en *symbolsk magt*, fordi den udmunder i kropslige følelser hos de unge kvinder; skam.

Det er ikke kun, når pigerne agerer på deres seksualitet ved f.eks. at kysse drenge, at underordningen af kvinder bliver tydelig. Også når kvinders seksualitet udstilles visuelt betragtes dette som en upassende måde at performe kategorien *pige/kvinde*, hvilket en af de unge mænd demonstrerer gennem følgende citat:

Per: [...] man ser anderledes på en mand, der står i underbukser og reklamerer for [...] en eller anden deodorant eller et eller andet, det ser man sådan okay flot krop han ser godt ud, [Carl: men man vil også se] så står kvinden ved siden af i undertøj: ”åh skal hun ikke have lidt mere tøj på?” (Bilag 3, p. 18).

Pers udsagn vidner om de forskellige rammebetingelser for ageren, der er til henholdsvis kategorien *dreng/mand* og *pige/kvinde*. Medlemmer af kategorien *pige/kvinde* kan ikke have lidt tøj på, da dette bliver vurderet som værende upassende, hvorimod det samme ikke gør sig gældende for medlemmer af kategorien *dreng/mand*.

Flere af informanterne kommenterer, hvordan de mener, at der er større forventninger til pigernes udseende, end der er til drengenes. Dog henviser de igen i højere grad til, at det er pigernes egne forventninger til sig selv og hinanden, der skaber disse forventninger til pigernes udseende (Bilag 2, p. 28). En informant udtaler f.eks.: “[...] fordi jeg tror også, at både drenge måske forventer noget af piger, men jeg tror også pigeveninderne de forventer noget af deres veninder.” (Bilag 8, p. 10). Pigernes valg og forventninger til eget udseende er ubevidst påvirket af den symbolske volds inkorporering i dem. Bourdieu fremhæver netop kvinders selvkritik af egen krop og

kropslige fremtræden som eksempel på den symbolske vold, der er indlejret i samfundet, og som kan få kvinden til at mistrives. En af de unge mænd udtaler dog, at han ikke forventer, at pigerne ligner supermodeller, når han ikke selv ligner en (Bilag 2, p. 28). Der er dog en generel forståelse blandt de unge mænd om, at det er pigernes udseende, der skaber den umiddelbare tiltrækning, og at en pige er tiltrækkende, når hun er slank og har et kønt ansigt (Bilag 8, pp. 9-10). En af informanterne udtaler også, at han da har en forventning om, at pigerne ikke kommer i skole uden make-up (Bilag 3, p. 32). Derimod er det helt legitimt for drengene ikke at gå så meget op i deres eget udseende til hverdag, da de uden problemer kan have joggingbukser på i skole (Bilag 1, p. 29; Bilag 6, p. 11).

4.3.2 Opsummering

Overstående analyse viser hvilke evalueringskriterier, der er til henholdsvis kategorierne *pige/kvinde* og *dreng/mand*, samt hvordan disse er med til at skabe rammerne for interaktionen kønnene imellem. Gennem de unge mænds udtalelser og vurderinger af kategorierne, kan det anskues, hvordan informanterne forstår kategorierne samt relationen mellem disse.

De unge mænd vurderer det som upassende for et medlem af kategorien *pige/kvinde* at være sammen med flere drenge på en aften. Det samme gør sig ikke gældende for medlemmer af kategorien *dreng/mand*. Overstående analyseafsnit bekræfter herved, at der i de unge mænds udtalelser findes forskellige evalueringskriterier til de to køns kategorier, som har afgørende betydning for, hvordan medlemmer af de to kategorier kan agere, hvis deres adfærd skal vurderes som passende. Den stigmatisering der sker af en pige, der opfattes som promiskuøs, bliver af de unge mænd ikke oplevet som videre uretfærdigt, da de ikke har oplevet denne stigmatisering på egen krop. Det bliver derfor ikke opfattet som signifikant i deres verdensforståelse.

På baggrund af disse forskellige evalueringskriterier til henholdsvis *dreng/mand* og *pige/kvinde* bliver kvinderne gennem den symbolske vold underordnet manden. Denne maskuline symbolske vold er ydermere i høj grad indlejret i de unge kvinders kognitive erkendelsesmuligheder, hvorved de automatisk accepterer de begrænsninger, de bliver pålagt af den dominerende verdensanskuelse.

4.4 Det frie valg

I følgende analyseafsnit vil fokus være på at klarlægge, hvordan de unge mænd overordnet italesætter ligestilling samt ligestilling på arbejdsmarkedet og i privatsfæren.

4.4.1 Ligestilling som lige rettigheder og muligheder

Blandt de unge mænd er der på tværs af geografien den samme overordnede forståelse af, hvad ligestilling indebærer. De unge mænd beskriver, hvordan ligestilling i deres optik indebærer lige rettigheder og lige muligheder uanset køn. Ligeledes er der enighed om, at ligestilling er vigtig (Bilag 1, pp. 3, 6; Bilag 2, pp. 3, 6; Bilag 3, pp. 5, 9; Bilag 4, p. 3; Bilag 5, p. 3; Bilag 6, p. 4; Bilag 7, p. 3; Bilag 8, p. 3). Skjeie og Teigen beskriver, hvordan der i de skandinaviske lande generelt er en forståelse af, at ligestilling er en selvfølgeliggjort kulturel værdi, som det er umuligt at være imod. De unge mænd ligger sig altså i forlængelse af den generelle holdning til ligestilling i Danmark og de skandinaviske lande. I et af fokusgruppeinterviewene bliver vigtigheden forklaret på følgende måde:

Moderator 1: Mmh, er ligestilling vigtigt?

Jeppé: Det synes jeg.

Achmed: Det synes jeg også.

[Generelt samtykke]

Moderator 1: Hvorfor?

Fillip: Det er jo netop for at kunne tilbyde de har muligheder, altså.

Lars: Alle starter fra samme sted uanset, som du siger, ik'?

Kalle: Det er jo ikke noget man selv er herre over, hvilket køn man bliver født med [en person: Nej, det er rigtigt], så selvfølgelig skal man have samme muligheder for at træffe det samme valg og, ja, have de samme muligheder. (Bilag 1, p. 3).

De unge mænd argumenterer for, at fordi man ikke selv er herre over, hvilket køn man bliver født med, så er det kun ret og rimeligt, at alle har samme muligheder i livet. Denne argumentation går generelt igen i interviewene med de unge mænd. Her ses i høj grad *retfærdighedsargumentet*, da de unge mænd argumenterer for

ligestilling som vigtig ud fra en forståelse af, at det er retfærdigt, at alle individer i samfundet har de samme vilkår for deltagelse i samfundet uanset køn.

De unge mænd mener dog, at vi i Danmark er kommet et langt stykke af vejen med at sikre begge køn de samme rettigheder og muligheder. Fra en stor del af de unge mænd bliver der udtrykt, at de mener ” [...] *at manden og kvinden er ved at, øøh, være ligestillet* [...]” (Bilag 6, p. 14), og at vi derfor mere eller mindre har sikret ligestillingen i Danmark (Bilag 1, p. 5; Bilag 2, pp. 2-4, 12; Bilag 4, p. 8; Bilag 7, p. 5). Situationen i Danmark beskrives som langt bedre end i andre lande, men flere informanter påpeger dog, at der ind i mellem stadig foregår en mindre diskrimination af kvinder. Her nævnes ligeløn og kvindernes manglende repræsentation i erhvervslivets topposter som eksempler på denne diskrimination. Opfattelsen er med andre ord, at den diskrimination, der finder sted, er rettet mod kvinder (Bilag 1, p. 7; Bilag 2, p. 7, Bilag 6, p. 3). Som påpeget i afsnit 4.3.1 *Promiskuøse piger* kan de unge mænds begrænsede interesse for diskriminationen af kvinder muligvis forklares med, at denne ikke opfattes som signifikant i deres verdensforståelse, da de ikke selv har oplevet denne på egen krop. Det er sandsynligvis i denne kontekst, at følgende citat skal forstås. Her beskrives der nemlig, at vi i Danmark ikke har de helt store problemer at slås med:

Per: jeg synes, det vi har at gøre med lige nu, jeg ved ikke om man kan kalde det bagateller, men det er mindre ting end de her meget store.. ting som vi har sådan overstået eller hvad man kan sige med stemmeret (Bilag 3, p. 21).

Endvidere har de unge mænd svært ved at se, hvordan det kunne være anderledes og mener hverken, at vi kan eller skal forandre på situationen, som den er nu:

Carl: også bare hvis du spørger mig nu, så ville jeg ikke sige, at man kunne forandre noget, det kan godt være, at jeg har ændret mening om 10 år eller om 20 år, om jeg ser verden på en helt anden måde men, men som det er nu, så er ligestilling ikke noget, sådan jeg har et problem med [...] (Bilag 3, p. 21).

I det store hele er ligestillingen ifølge de unge mænd på plads i Danmark, og der hvor der stadig eksisterer ligestillingsmæssige problematikker, drejer det sig om mindre problemstillinger, som det ikke rigtigt er muligt at gøre noget ved (Bilag 3, pp. 20-22; Bilag 5, pp. 16-17).

En informant pointerer, at ligestilling i hans optik, ikke er det samme som, at der er lige mange kvinder og mænd over alt i samfundet, i stedet henviser han tilbage til forståelse af, at ligestillingen skal fokusere på at skabe lige muligheder for individerne i samfundet uanset køn (Bilag 5, pp. 3-4). Der er dog også en del af de unge mænd, der anerkender, at selvom ligestilling fra deres synspunkt er opnået, så kan det godt være, at det ikke opfattes på samme måde fra det modsatte køn: ”Niels: [...] *jeg føler, at det er sådan helt lige, men det kan være, at nogle piger føler sådan, at de skal kæmpe mere for at ligesom opnå det samme, som vi skal.*” (Bilag 3, p. 7). I et andet fokusgruppeinterview bliver denne forståelse italesat i forhold til, at de kvinder, der siden 1960’erne har kæmpet for ligestilling, stadig kan opleve, at der er steder, hvor der stadig er kampe at tage, selvom de unge mænd dog oplever ligestilling mellem kønnene som så godt som opnået (Bilag 1, p. 20). En opinionsundersøgelse udarbejdet for Morgenavisen Jyllands-Posten (2015) peger netop på, at færre kvinder end mænd mener, at ligestilling er opnået både i hjemmet og på arbejdsmarkedet. De unge mænds holdninger harmonerer derfor meget godt med resultaterne i denne undersøgelse.

Uanset hvor de unge mænd placerer sig i forhold til om ligestilling er helt opnået, eller om der er få detaljer, der mangler at blive taget hånd om, så står *på-vej-metaforen* stærkt blandt de unge mænd. De oplever generelt, at samfundet med tiden går mod at være mere og mere ligestillet (Bilag 1, p. 16; Bilag 2, p. 43; Bilag 3, pp. 44-45; Bilag 4, pp. 13-14; Bilag 6, p. 6). Denne forståelse af, at man i samfundet konstant bevæger sig mod mere og mere ligestilling, beskriver Skjeie og Teigen som generelt gældende for de skandinaviske lande, og derfor er det ikke overraskende, at de unge mænd også indskriver sig i denne forståelse af ligestilling. Paradokssalt mener de unge mænd, at ligestilling er opnået, samtidig med at de ser, at vi med tiden opnår mere og mere ligestilling. Dette paradoks kan forklares med de unge mænds manglende opdeling mellem juridisk og strukturel ligestilling. Havde de lavet denne opdeling, kunne de argumentere for, at den juridiske ligestilling er opnået, mens der stadig mangler tiltag ift. strukturel ligestilling.

Forklaringen ligger sandsynligvis i på-vej-metaforens logik og i de unge mænds forståelse af deres egen generation:

Lars: Det er også det der med den kvindelige statsminister, at for mig forekom det mig ikke unaturligt, at hun, så det samme med det der familiemønster, det der vi, jeg er vokset op med i hvert fald.

[...]

Zamir: Ja, jeg tror vi kommer til at se ret mange flere kvinder på arbejdsmarked.

Fillip: Som vi nævnte tidligere, når vores generation bliver den voksne generation, så tror jeg da, at man godt kan mærke forskel. (Bilag 1, p. 42).

Når de unge mænds generation og de efterfølgende generationer bliver de primære kræfter i samfundet, eksisterer der en forventning hos de unge mænd om, at så slår ligestillingen fuldt igennem. Dermed bliver den manglende ligestilling, der hersker i nogle områder af samfundet, italesat som forholdsvis uproblematisk, da denne vil forsvinde med tiden, og derfor kun er et midlertidigt problem.

Blandt de unge mænd er der altså stor enighed om, at ligestilling udspringer og skal udspringe på baggrund af lige muligheder og rettigheder for begge køn. Dette opfatter de som mere eller mindre opnået i Danmark, hvilket de bl.a. eksemplificerer ved den almindelige valgret og lige adgang til uddannelse.

4.4.2 Det frie valg på arbejdsmarkedet

Selvom de unge mænd i ovenstående udtrykker tilslutning til ligestilling som vigtigt i samfundet, så er det dog ikke alle de forskellige politiske tiltag, der er blevet forslået i ligestillingens navn, som falder i lige god jord hos de unge mænd. Et ligestillingstiltag som ofte bliver diskuteret i medierne er kønskvoter f.eks. i bestyrelserne i danske virksomheder og offentlige institutioner. Dette er også et tiltag, der bliver taget op af de unge mænd:

Achmed: Jeg er sådan lidt imod idéen om, at man sådan skal pres det frem, at man skal sige: "Der er så mange kvinder, der skal være der, og mænd skal være der" og så videre. Det synes jeg er lidt sådan, det er, så har alle ikke de samme muligheder for det. Altså alle har, nu har alle muligheden for at kunne komme i topposter, altså hvis de vil, men hvis man så presser kvinderne til, at de skal komme op i topposterne, så mindsker man også mændenes, hvad hedder det? Lighed kan man sige, eller hvad man nu vil sige. (Bilag 1, p. 8).

Achmed giver udtryk for en holdning, man generelt støder på i interviewene, når kønskvoter bliver omtalt. Der kan derfor spores en generelt forståelse blandt de unge

mænd om, at kønskvoter er en dårlige idé, da det betragtes som *tvang*, og derfor strider imod deres forståelse af, at ligestilling skal udspringe af lige vilkår. Yderligere er udtalelsen et udtryk for, hvordan et fokus på kvinders ligestilling kan opleves som et tab af magt for mændene. Ved positivt at særbehandle kvinderne har mændene ikke længere de samme muligheder. Achmed betragter altså den positive særbehandling af kvinder som en diskrimination af mændene og derved ligestilling som et nulsumsspil. Ligestilling gennem tvang opleves generelt blandt de unge mænd som et problem, da virksomhederne selv skal have ret til at bestemme, hvem de vil ansætte:

Silas: [...] der føler jeg ikke, at der skal komme nogen lovgivning, der siger, at det skal være åben for alle, og sådan skal det bare være, jeg føler det er arbejdsudgiveren som der laver arbejdet, som der selv skal have fri mulighed for at kunne søge, hvad man søger (Bilag 7, p. 5).

De unge mænd opfatter det som en for stor indgriben i virksomhedernes mulighed for at ansætte de medarbejdere, som virksomhederne finder relevante (Bilag 1, pp. 8, 21; Bilag 5, p. 4). De unge mænd argumenterer for, at virksomhederne skal have fri mulighed for selv at bestemme, om de ønsker at ansætte en mand eller kvinde, da det ” [...] i nogen tilfælde er det generelt bedst at have, at det er en mand, og nogle tilfælde er det generelt bedst, at det er en kvinde [...]” (Bilag 6, p. 4). Samme unge mand kommer senere med endnu et eksempel, som ifølge ham viser, hvor uhensigtsmæssig kønskvoter kan være:

Clement: [...]i sidste modul, der snakkede vi om, at hvis der er ansøgninger til, til en stilling, hvor der ikke er nogle kvindelige ansøgninger, men der er et hav af mandlige ansøgninger, så kan det godt være, at de sender, øøh, sender opslaget op igen, for at få, for at få kvindelige ansøgninger. Hvilket jeg synes det, det er en meget sjov ting, sådan en måde at arbejde på, fordi at hvis der ikke er nogle kvinder, der vil eller ikke nogle kvinder der har ansøgt, så burde det jo heller ikke være dem som, som man så skulle, øøh, prøve at får ind, altså så skulle man måske bare tage dem som startede med at ansøge [...] (Bilag 6, p. 8).

Informanten opfatter det som uhensigtsmæssigt at tvinge en virksomhed til at søge efter flere ansøgere, bare fordi der ikke var nogle ansøgere af det ene køn, særligt hvis der var nok kvalificerede ansøgere i første omgang. En anden informant mener direkte, at kønskvoter virker *unaturligt* (Bilag 1, p. 8), da det kan skade

virksomhedernes konkurrenceevne, og dermed virksomhedernes mulighed for profitmaksimering, hvorved ligestilling må vige for økonomiske hensyn.

I en fokusgruppe er der dog to unge mænd der, modsat den generelle holdning, uafhængigt af hinanden italesætter kønskvoter som en mulighed for at bryde strukturel uretfærdighed på arbejdsmarked:

Lars: Man kunne altid stille spørgsmålet, om det er det, der er årsagen til, at der ikke er ligestilling, om det er fordi mænd er bedre? Eller om det er fordi, der sådan en i forvejen, forudind...? (Bilag 1, p. 21).

Den første informanten stiller altså spørgsmåltegn ved, om det udelukkende er mændenes kvalifikationer, der har sikret dem topposterne. Dette reagerer de andre unge mænd dog ikke på. Den anden informant påpeger, hvordan kønskvoter kan være med til at bryde normer, men ender dog stadig med at konkludere, at kønskvoter er en dårlig idé:

Jeppe: Jeg kan godt se idéen med det, det der med, at hvis man skal have folk til at bryde det her mønster, hvis man satser på, at det er en norm og så på at tvinge de her mennesker til at bruge det, men øh, men det føles også lidt unaturligt (Bilag 1, p. 7).

Hos Jeppe fornemmes en splittelse i hans holdning til kønskvoter, da han ser et forandringspotentiale i disse, men samtidig omtaler dem som unaturlige. Derudover bliver nødvendigheden af kønskvoter også afvist med henvisning til, at eventuel kønsmæssig, strukturel uretfærdighed kun er midlertidig, fordi: "[...] når det er os [de unge mænds generation, red] der er på arbejdsmarked, så er jeg ikke sikker på, at de samme tiltag findes mere, fordi at vi er vokset op med at se ligestilling som et lidt mere naturligt del, som mere naturligt." (Bilag 1, pp. 7-8). Selv når en af hovedargumenterne for kønskvoter, den strukturelle kønsdiskrimination på arbejdsmarked, bliver italesat, så vækker kønskvoter stadig ikke genhør hos de unge mænd, fordi det strider imod deres forståelse af, at ligestilling bør udspringe på baggrund af lige vilkår. Man må altså ikke positivt særbehandle det ene køn, typisk kvinderne, da dette delvist bliver betragtet som en diskrimination af det andet køn. Dette skal endvidere ses i forlængelse af, at de unge mænd mener, at det bør være og er nogle andre processer, der styrer, hvem der bliver ansat i hvilke stillinger. I deres optik, skal kompetencerne nemlig veje tungere end kønnet, når medarbejdere skal ansættes.

De unge mænds afvisning af kønskvoter, skal i midlertidigt ikke forstås som, at de er afvisende overfor, at der skal være ligestilling mellem kønnene på arbejdsmarked. Ligestilling skal i de unge mænds optik opnås ved, ”[...] *at man skal kigge efter kompetencerne og ikke hvilket køn du er*” (Bilag 3, p. 9). Denne holdning går generelt igen i interviewene (Bilag 2, p. 17; Bilag 4, p. 7-8; Bilag 5, pp. 2-3; Bilag 6, p. 4). Her ses en stillingtagen i forhold til *ligheds/forskelsdiskursen*, hvor de unge mænd hovedsagligt lægger sig op af lighedsdiskursen, hvilket vil sig, at de anskuer de to køn som værende grundlæggende ens, og derfor bør kønnene ikke spille nogen rolle. En af de unge mænd synes dog, at han visse steder oplever, at idealet om kompetencer før køn ikke altid bliver overholdt: ”[...] *det er meget sådan overall, når man ser på, altså hvis du bare scroller ned på jobindex f.eks. så er der mange, hvor de decideret skriver at de søger en kvinde eller en mand eller sådan noget jo, mens det jo, det burde jo bare være at de søger en ledig [...]*” (Bilag 7, p. 4). Der er dog også nogle af de unge mænd, der har øje for, at idealet om kompetencer frem for køn ikke altid er lige let at opnå i praksis på arbejdsmarked:

Konrad: [...] man bliver jo nødt til at udnytte de kompetencer sådan hvert køn har, og sådan man kan tilbyde, men hvis en kvinde har samme kompetencer inden for et fag som en mand også har, så selvfølgelig skal de jo også have samme muligheder og samme vilkår som mænd, men igen så er der jo bare nogle fag generelt hvor at, hvor kvinder har en klar fordel og hvor andre fag, hvor mænd har en klar fordel, så det her med ligestilling 100 % den kan jo være svært, ik’? men sådan nogle fag, hvor både mænd og kvinder har samme udgangspunkt der, mener jeg, at der skal ikke være noget som taler i mod ligestilling, kan man sige (Bilag 2, p. 8).

Det ses i citatet, hvordan den unge mand trækker på forskelsdiskursen ved at beskrive, hvordan mænd og kvinder har fordele i forskellige fag. Dog kan det også fornemmes, at han ikke trækker på en ren forståelse af kvinder og mænd som forskellige, da han også udtaler, at mænd og kvinder på nogle områder kan opnå samme kompetencer. I citatet trækkes der herved på *ressourceargumentet*. For den unge mand er ligestilling vigtigt, fordi man på arbejdsmarked skal have udnyttet det potentiale, som ligger hos henholdsvis mændene og kvinderne. Da den unge mand, som beskrevet, til dels trækker på både ligheds- og forskelsdiskursen, så spiller det altså ikke en rolle for ham, om kønnene er forskellige eller ligedan, så længe man får udnyttet talentmassen

hos både mænd og kvinder. Dette fokus på at få udnyttet talentmassen ses også andre steder i interviewene med de unge mænd:

Claes: det er da vigtigt for, at der ikke er for meget, hvad, meget forskel i samfundet og så altså... kvinder har jeg jo også, kan jo også have gode ideer og komme frem med. som de ville ikke kunne for 30 år siden jo, så det er jo, det gør kun noget godt for verden, kan man sige, at der er flere mennesker til at lave tingene (Bilag 2, p. 6).

Den unge mands fokus på, at kvinder også kan have gode idéer er et klart udtryk for ressourceargumentet, da samfundet ikke opnår den bedste udnyttelse af talentmassen, hvis kvinder ikke kan deltage på arbejdsmarked. Denne forståelse går igen hos flere informanter:

Kalle: Jeg tror da også, jeg tror også, at hvis der er en kvinde, hvis kvinderne generelt begynder at blive bedre, så betyder det ikke, at ligestillingen er blevet brudt, at vi har fået mindre mulighed, så er det bare fordi, at der er masser af kvinder med masser af potentiale. Det er jo ikke noget med, at vi er blevet forskelsbehandlet, eller hvad man skal sige. (Bilag 1, p. 24).

I begge citater ser man en klar forståelse af, at udnyttelsen af talentmassen er vigtigt for det danske arbejdsmarked. I det sidste af citaterne ser man også, at informanten ikke anskuer ligestilling som et nulsumsspil, da den unge mand anlægger en forståelse af, at en udnyttelse af kvindernes potentiale ikke vil føre til mindre muligheder for mændene. I et andet interview er der dog en ung mand, der delvist advarer mod, at kvinderne bliver for fremadbrusende, da et for stort fokus på at få kvinderne med, kan skygge for at man får udnyttet mændenes potentiale:

Mathias: Altså man tager nogle forholdsregler og skaber bevidsthed om i samfundet også måske ved at deltage i nogle debatter om, at, at der er mange mænd, der er lige så meget i stand til at klare opgaver som kvinderne er. (Bilag 5, p. 10).

Her bliver ligestillingsdagsorden og ressourceargumentet igen anvendt, men med omvendt fortegn af den almindelige anvendelse, da informanten pointerer, at mænd er lige så kvalificeret som kvinderne.

I det ovenstående har de unge mænd trukket på begge poler i ligheds/forskelsdiskursen samt både retfærdigheds- og ressourceargumentet for at argumentere for, hvorfor de mener, at ligestilling er vigtigt. Gennemgående har dog

været, at alle har fokuseret på lige rettigheder og muligheder samt på udnyttelse af den samlede talentmasse:

Fillip: Og hvis man har de samme muligheder, så vil folk også have større chance for at kunne bidrage, med det de nu engang kan bidrage med, og så få uddelegeret rollerne lidt (Bilag 1, p. 6).

Citat viser, at det dog er udnyttelsen af talentmassen, der er det primære. De lige muligheder bliver altså et middel til, at virksomhederne kan få fingrene i de bedste medarbejdere. Der fornemmes altså hos de unge mænd en tendens til at sætte virksomhedernes konkurrenceevne over ligestilling, da det ifølge de unge mænd er vigtigere, at virksomhederne har de rigtige medarbejdere, end om der er lige mange kvinder og mænd ansat. Dette er som beskrevet særlig tydeligt, når snakken i interviewene falder på kønskvoter. Her er langt størstedelen af de unge mænd meget imod dette ligestillingstiltag, og ser at ligestillingen på arbejdsmarkedet må vige for virksomhedernes konkurrenceevne og arbejdsgiverens ret til at ansætte, den der betragtes som bedst kvalificeret til jobbet. Dette er interessant, da alle de unge mænd som sagt finder ligestilling mellem kønnene vigtigt. Forklaringen på denne *vigepligt* skal sandsynligvis findes i, at de unge mænd, som beskrevet, kun i få tilfælde beskriver, at de oplever en strukturel diskrimination af kvinder på arbejdsmarkedet. Derfor virker det for de unge mænd mest meningsfuldt at sætte udnyttelse af talentmassen før individernes køn, da de anskuer ligestilling i form af lige rettigheder og muligheder, som så godt som opnået.

Dette kan ses i relation til, at mænd i langt højere grad end kvinder mener at ligestilling på arbejdsmarkedet er opnået. En rundspørge viser, at over 50 % af de adspurgte mænd mener, at ligestilling er opnået på arbejdsmarkedet, hvorimod det kun er lige over 20 % af de adspurgte kvinder, der er af denne overbevisning (Morgenavisen Jyllands Posten, 2015). Set i lyset af denne undersøgelse kan de unges holdning til ligestilling på arbejdsmarkedet betragtes som forventelig.

4.4.3 Det frie valg i hjemmet

Som beskrevet i afsnit 4.2.1 lægger de unge mænd i høj grad op til, at de ønsker at være en del af hus- og omsorgsarbejdet i hjemmet. Her trækker de unge mænd på en maskulinitetsforståelse, hvor hus- og omsorgsarbejde ikke bliver feminint konnoteret,

men er en lige så legtime beskæftigelse for manden som for kvinden. Dette bliver af en af de unge mænd forklaret på følgende måde:

Achmed: Jeg synes også, det er mandens pligt at passe huset, lige så meget som det er kvindens pligt, altså jeg synes ikke, at der sådan skal være: "Jamen du vasker tøj og du skal øh lave mad og passe børn og så videre", men jeg synes bare, det er mere sådan, hvem der nu har tid til det, hvem der nu kan nå det (Bilag 1, p. 41).

Der bliver beskrevet en mere eller mindre lige fordeling af hus- og omsorgsarbejdet mellem kønnene. Men som det også fremgår af citatet, så er denne mere eller mindre ligelige fordeling af hus- og omsorgsarbejdet ikke ensbetydende med, at arbejdet i hjemmet nødvendigvis skal fordeles ligeligt ned i mindste detalje, i stedet skal arbejdet i hjemmet fordeles efter, hvem der har tid. Dette er en holdning, der går igen i flere interviews. I et interview bliver der argumenteret for, at arbejdet i hjemmet skal fordeles efter, hvad man finder sjovt at lave (Bilag 8, p. 16), i et andet træder forskelsdiskursen frem, og der bliver argumenteret for, at det huslige arbejde skal fordeles efter de forskellige køns kompetencer (Bilag 2, p. 36). Pointen alle steder er dog, at arbejdet i hjemmet i ligestillingens navn skal fordeles mere eller mindre ligeligt mellem kønnene. Der trækkes altså på retfærdighedsargumentet, men der trækkes også samtidigt på ressourceargumentet, da der bliver argumenteret for, at det skal være interesser og kompetencer, der skal være styrende for, hvordan de huslige opgaver fordeles. Der er dog også interviews, hvor en ulige fordeling af husarbejdet ikke bliver italesat som en ligestillingsproblematik:

Kalle: Jo, altså det er meget individuelt, om man er fritidsorienteret eller karriereorienteret, nogen arbejder kun for at kunne dyrke det, de vil i fritiden, mens andre får et arbejde for at arbejde.

Fillip: Det skal så også typisk være de personer som finder sammen, altså det skal ikke ligge i kortene, at kvinden for eksempel gør mere husligt end manden, men det kan jo sagtens, det skal jo heller ikke være sådan et tabu, eller hvad man siger. Noget man nødvendigvis skal undgå, hvis man er enige om det, og det er sådan, og hvis kvinden alligevel har det sådan bedst med at gå og tulle lidt rundt.

Kalle: Det skal ikke være, fordi hun er kvinde i hvert fald (Bilag 1, p. 40).

Det opfattes ikke nødvendigvis som en ligestillingsproblematik, hvis en af parterne i et forhold varetager det meste af arbejdet i hjemmet, så længe arbejdsdelingen ikke beror på en stereotyp kønsforståelse, men i stedet fordeles efter, hvad der rent praktisk

giver mening for den enkelte familie. De unge mænd har med andre ord, meget fokus på familiens frie valg til at strukturere deres familieliv, som det bedst passer dem. (Bilag 1, p. 40; Bilag 7, p. 14).

Forståelsen af, at familier frit skal kunne strukturere deres egen tid, går også igen, når snakken falder på øremærket barsel til fædre. Her giver et bredt flertal af de unge mænd også udtryk for, at de på linje med deres holdning til kønskvoter ikke ønsker lovgivning på dette område (Bilag 1, pp. 18-20; Bilag 2, p. 40), da det vil gå ind og begrænse den enkelte families selvbestemmelsesret:

Konrad: [...] så føler manden jo på et eller andet punkt, så bliver jeg vel nødt til at gøre det, fordi at det er da dumt at smide, kan man sige... Tre måneders betalt ferie barsel ud i luften bare fordi at... man ikke lige gider eller sådan noget ikke, så man tvinger vel jo, mænd i langt højere grad til at gøre det, og jeg føler bare, at der burde være, valget og kunne gøre det lige så meget som kvinden har valget også selv (Bilag 2, p. 42).

Ud over familiens selvbestemmelsesret trækkes også på en anden argumentation mod øremærket barsel; barnets tarv. Den unge mand mener nemlig, at det er bedst for barnet, hvis det får mest mulig tid med forældrene. Der opstår en risiko for, at barnet får minimeret sin tid med forældrene, hvis faderens barsel frafalder, hvis han vælger ikke at afholde den. Den unge mand ønsker altså ikke øremærket barsel, fordi det dels krænker familiernes selvbestemmelsesret, og dels potentielt går ud over barnets tarv.

Forklaring på denne holdning til øremærket barsel kan muligvis findes i de unge mænds ønske om at være en stor del af deres kommende families liv, hvorved de til dels vil fravælge et stort fokus på karriere til fordel for familien (jf. afsnit 4.2.1 *Forhandlinger om hvordan man performer kategorien mand*). Der kan altså argumenteres for, at på-vej-metaforen gør sig gældende her, da de unge mænd ikke ser behovet for at vedtage lovgivning, der skal få mænd til at tage mere barsel, da de har forståelsen af, at deres og kommende generationer ønsker at være en større del af deres kommende børns liv. Derfor er problemet med, at det kun er få mænd, der tager barsel kun midlertidigt, da mange mænd kommer til at tage barsel, når de unge mænd, og de kommende generationer bliver fædre. Derudover oplever de unge mænd, som tidligere beskrevet, at ligestillingen næsten er opnået, hvilket betyder lige muligheder til begge køn. Derfor giver det ikke mening at indføre øremærket barsel, da det allerede er muligt for de mænd, der ønsker det.

Få informanter italesætter dog nødvendigheden af at gøre det socialt acceptabelt for mænd at tage barsel (Bilag 1, p. 18):

Anton: man kan ikke tvinge nogen ud i, men jeg kan godt forstå, hvorfor at de gerne vil gøre det socialt acceptabelt at en mand ligesom, for at vise folk at det er fair nok at en mand tager barsel, fordi det er også typisk det, altså der undertrykkes hvis det ikke er socialt acceptabelt, så gør man det måske heller ikke

[...]

Moderator 1: hvad, hvad tænker I om det her øremærkning af barsel? er det en god idé?

Konrad: mmm

Christian: nej for så bliver det vel tvang igen (Bilag 2, p. 41).

Anton ser altså det normændrende potentiale i øremærket barsel, da han anerkender, at der hersker nogle kulturelle, tabubelagt forståelser, der gør det svært for manden at tage barsel. Derfor kan der være brug for lovgivningsmæssige tiltag til at ændre denne norm. Dog ses der i starten af Antons udtalelse, at *man kan ikke tvinge nogen* til barsel, hvilket bliver fulgt op af Christian, der heller ikke synes tvang er vejen frem. Der er altså en delvis anerkendelse af, at det kan være svært for mænd at tage barsel, da det ikke altid er socialt accepteret, men at lovgive om dette er alligevel at gå for langt, da det går ind og påvirker familiens mulighed for at tilpasse barslen til deres behov. Der ses i det ovenstående en *vigepligt*, hvor ligestillingstiltag må vige til fordel for familiens frie valg.

Overstående afsnit har haft fokus på at beskrive, hvordan ligestilling både i det offentlige rum, på arbejdsmarkedet, og i den private sfære, må vige til fordel for *det frie valg*. Informanternes beskrivelse af det frie valg og retten til at selv at strukturere sit liv har altså været centralt gennem hele dette analyseafsnit. Forklaringen på de unge mænds fokus på dette kan måske findes i Ziehes beskrivelse af *den kulturelle frisættelse*, som har beriget individet med flere muligheder for at organisere sin livsbane, da individets livsførelse ikke længere er determineret af traditionens symbolske rammebetingelser. At have valg og frihed til at kunne strukturere egen livsbane kan siges at være blevet et grundvilkår for de unge mennesker, da de kun i begrænset omfang kender til at være styret af en fælles kultur. Der kan derfor argumenteres for, at individets frisættelse fra objektive strukturer som grundvilkår er

årsag til de unge mænds enorme fokus på det frie valg, da de vil opleve begrænsninger for deres livsførelse som en indskrænkning af deres subjektive udfoldelse. Ziehe påpeger netop, hvordan den kulturelle frisættelse har øget individets forventninger til egen subjektive udfoldelse.

4.4.4 Opsummering

I det ovenstående analyseafsnit er det blevet tydeliggjort, at de unge mænd definerer ligestilling som lige rettigheder og muligheder for begge køn, samt at dette næsten er opnået i Danmark, dog med enkelte undtagelser, der med tiden vil forsvinde. Ikke desto mindre opfatter de unge mænd alligevel ligestilling som vigtigt. Dog går de unge mænd generelt ikke ind for ligestillingstiltag som kønskvoter og øremærket barsel til mænd. Her må ligestillingen vige til fordel for den bedste udnyttelse af talentmassen på arbejdsmarked, og familiernes ret til selv at bestemme, hvordan de planlægger familielivet. De unge mænd italesætter sjældent eller aldrig strukturel diskrimination, og derfor bliver ligestillingstiltag som kønskvoter og øremærket barsel ikke meningsfulde tiltag i deres øjne. Deres fokus på det frie valg i forhold til ligestilling kan forklares med, at frihed til at strukturere eget liv er blevet et grundvilkår for ungdomsgenerationen, der derfor opfatter denne frihed som en ret.

4.5 Overhalet indenom

Fokus i nærværende analyseafsnit vil være på, hvordan flere af informanterne føler sig overhalet af de unge kvinder i uddannelsessystemet, samt hvordan de peger på, at ligestilling i fremtiden vil blive en kamp for mænds rettigheder og muligheder.

I forlængelse af ovenstående afsnit *Det frie valg*, hvor de unge mænd giver udtryk for, at ligestilling næsten er opnået i Danmark, peger flere informanter på, at fokuset på kvindernes ligestillingsproblematikker og undertrykkelsen af kvinder får for meget medietid. De oplever ikke, at der er overensstemmelse mellem, hvor meget kvinderne *piver* og den diskrimination af kvinder, som de mener, der faktisk finder sted (Bilag 2, pp. 4, 9, 27; Bilag 7, p. 7). Flere af de unge mænd påpeger dog, at hvis situationen vender sig, sådan at kvinderne f.eks. tjener mere end mændene, eller at kvinderne generelt opnår en dominerende position på arbejdsmarkedet, så er det vigtigt, at vi arbejder på at rette op på dette:

Bo: [...] altså hvis mændene kommer ned og tjener begynder at tjene mindre end kvinderne, så skal der jo rettes op på det igen [...] man kan ikke gøre noget ved det nu jo, det fordi kvinderne er jo stadig, det er stadig dem, der bliver betalt mindst for at arbejde, så lige nu er der ikke så meget at gøre ved det jo, men når det så er mænd der kommer til at tjene mindre, så må man jo... sørger for arbejde til dem, et andet slags måske

[...]

Carl: [...] jeg tror ikke, at hvis det var som Bo siger, at hvis pigerne begynder at tjene mere eller begynder at dominere på samtlige parametre, så tror jeg ikke, at vi bare ville kaste håndklædet i ringen og så bare sige, sådan er det jo, så tror jeg, vi ville arbejde lige så hårdt hvis ikke hårdere... altså samfundet sammen om at få ligestilling tilbage (Bilag 3, p. 13).

Blandt de unge mænd ses en bekymring for, at kvinderne i fremtiden vil overhale dem. En bekymring som i de unge mænds optik virker meget sandsynlig. Citatet vidner endvidere om, at de unge mænd ikke har tænkt sig at stille sig tilfreds med, at kvinderne har bedre vilkår eller løn på arbejdsmarkedet end mænd. Med tiden forventer de unge mænd, at de bliver det undertrykte eller forfordelte køn på arbejdsmarked, og derfor er det vigtigt, at man til den tid sætter ind med nogle ligestillingstiltag, der kan tage hånd om den problematik. Det kan dog virke paradoksalt, at de unge mænd oplever, at kvinder på nuværende tidspunkt bliver diskrimineret på arbejdsmarkedet, men at de samtidig ikke ser, at det er muligt at gøre noget ved dette, eller overhovedet mener, at det er noget, der er vigtigt at ændre. Dette samtidig med at de udtaler, at hvis situationen havde været den anden vej rundt, så må samfundet arbejde på at få ligestillingen gennemført. Forklaringen på dette paradoks kan eventuelt findes i følgende udsagn fra en af de unge mænd:

Mathias: Altså det [ligestilling, red.] kan jo kun være interessant for mig, hvis jeg står i en situation, hvor jeg føler mig.. uretfærdigt behandlet pga. køn, hvor jeg føler, at jeg ikke er blevet givet de samme muligheder som det andet køn, så kunne det være interessant, men eller så er det ikke en, så er det ikke noget jeg ville, tror jeg ville interessere mig for, med mindre det ville have indflydelse på mig selv som person. (Bilag 5, p. 9).

Her ses endnu en gang, hvordan de unge mænd først rigtig kan forholde sig til ligestilling som en problematik, når det bliver nærværende i deres selvverden.

De unge mænds forestilling om kvindernes fremtidige dominante position skal endvidere ses i lyset af, at flere af de unge mænd oplever, at kvinderne er ved at overhale dem indenom, især når det kommer til uddannelsesområdet, fordi de unge kvinder som beskrevet i afsnit 4.1 *Forskellen mellem kønnene* arbejder hårdere og generelt klarer sig bedre i skolen. Mange af de unge mænd oplever, at kvinderne vil uddanne sig mere og længere end mændene, og derfor vil de også have bedre mulighed for at få de gode jobs, da det ifølge de unge mænd, skal være kompetencerne, der sikrer arbejdstagerne et job. Flere af de unge mænd oplever altså, at det i fremtiden er kvinderne, der vil dominere arbejdsmarkedet og sidde på hovedparten af topposterne. De unge mænd argumenterer dermed for, at det i fremtiden vil blive mændene, der skal kæmpe for at kunne følge med kvinderne (Bilag 2, pp. 43, 45; Bilag 3, pp. 5, 27, 44-45; Bilag 4, p. 6; Bilag 5, p. 6; Bilag 6, p. 6).

Det er dog ikke alle af de unge mænd, der føler sig truet af kvindernes fremgang i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet (Bilag 1, pp. 23-24; Bilag 3, p. 5; Bilag 4, p. 6). Særligt informanterne i ét fokusgruppeinterviewet føler sig ikke i udpræget grad truet af de unge kvinders dygtighed; "*Jeg føler mig ikke, altså truet eller hvad man siger [generelt samtykke].*" (Bilag 1, p. 23). Dette kan der være flere forklaringer på. De unge mænd i dette fokusgruppeinterview beskriver deres klasse som en *god klasse*, hvor det faglige niveau i klassen opleves ligeligt mellem drenge og piger. De kommer til denne konklusion ved at sammenligne med andre klasser, hvor flere af drengene er mere *stereotypiske* og skal op i fuld pensum (Bilag 1, pp. 32-33). I de andre fokusgrupper og interviews beskriver de unge mænd en større forskel i pigernes og drengenes arbejdsindsats og faglige niveau, hvor de unge kvinder beskrives som dem, der klarer sig overvejende bedst (Bilag 2, pp. 4, 12-13; Bilag 3, pp. 2, 3, 28; Bilag 6, p. 3; Bilag 8, pp. 6-7). De unge mænds udtalelser om, at de ikke føler sig truet af de dygtige piger, kan dog også forklares ud fra det, som Connell identificerer som den patriarkalske orden i samfundet. Her er den hvide, heteroseksuelle mand øverst i kønshierarkiet, og derfor får han automatisk fordele på næsten alle niveauer af samfundet. Når de unge mænd derfor ikke rigtig føler sig truet af de unge kvinders advancement på uddannelsesområdet, kan det derfor forklares med, at de er opvokset i et patriarkalsk samfund, hvor det alene i kraft af deres køn er langt mere sandsynligt, at de får de gode jobs i samfundet.

Andre informanter beskriver, hvordan de heller ikke føler, at pigerne har overhalet dem på alle parametre (Bilag 3). Dette selvom de i forlængelse af mange af de andre unge mænds udtalelser oplever, at de unge kvinder klarer sig godt i gymnasiet. De unge mænd forklarer, hvordan de besidder nogle kompetencer, som de unge kvinder ikke kan konkurrere med:

Carl: men så kan jeg så godt se lidt, at pigerne måske overhaler indenom hvis det, man tænker på uddannelse og andet, men jeg føler ikke, at de overhaler indenom på mange andre parametre

Moderator1: nej hvad er det for f.eks. ?

Carl: f.eks. de overhaler ikke indenom på øhm... vores fysiske [Per: kompetencer] kompetencer

Moderator1: ja

Carl: og de overhaler heller ikke, jeg synes heller ikke, at de bliver klogere, eller jeg tror bare de er mere [Per: de er ikke dovne] de har nogle flere planer, og vi er lidt mere dovne, jeg tror lidt mere at det er det

Moderator1: okay. hvad tænker I andre?

Niels: det er meget rigtigt, det er meget det sammen (Bilag 3, p. 5).

Som beskrevet i afsnit 4.1 *Forskellene mellem kønnene* bliver de unge mænds fysiske styrke igen brugt til at markere deres overlegenhed over de unge kvinder. Det er dog interessant, hvordan ingen af de unge mænd omtaler denne fysiske kompetence som en kompetence, de får brug for i deres fremtidige arbejdsliv, da langt de fleste af de unge mænd beretter om, at de skal læse videre på universitetet (Bilag 1, p. 40; Bilag 2, p. 34; Bilag 3, p. 40; Bilag 5, p. 14). Det er derfor muligt at stille sig underende overfor, hvorfor det netop er denne kompetence, der er så vigtig for de unge mænd at fremhæve. En forklaring kan ligge i en klassisk kønsforståelse, hvor manden er kvinden fysisk overlegen. Når de unge mænd derfor trækker på deres fysiske styrke som en kompetence, hvor kvinderne ikke kan overhale dem, kan det i tråd med Johansson tolkes som, de med til at underbygge denne kønsforståelse som et forsøg på at redde et ellers truet maskulinitetsprojekt. Samtidigt italesætter de også sig selv som rigtigt maskuline mænd, da de opfylder evalueringskriteriet for kategorien *mand*; at være stærkere end kvinderne.

Senere i fokusgruppeinterviewet lyder der dog en helt anden melding fra en af informanterne:

Per: [...] nu er det så ved at være lidt sent, men altså man tænker sådan okay, de har jo egentlig kompetencerne som mænd har plus noget ekstra, måske ser det ud til lige nu rent uddannelsesmæssigt øhm... så det handler egentlig om at holde fokus lige nu [Moderator1: ja] for at vi ikke ryger af i hjørnet, eller hvad man siger (Bilag 3, p. 45).

Pers bemærkning tyder på, at han føler sig overhalet af pigerne særligt i uddannelsessystemet. Han bliver derfor nødt til at *holde fokus*, hvis han skal kunne følge med. Per står ikke alene med denne holdning. Flere af de andre unge mænd fortæller også om, hvordan de skal forbedre sig, hvis de skal kunne konkurrere med de dygtige unge kvinder (Bilag 2, p. 43; Bilag 3, p. 27). Selvom de unge mænd altså tidligere har givet udtryk for, at de ikke føler sig truet af de frembrusende kvinder, er der altså noget, der tyder på, at dette ikke altid er tilfældet, og at der faktisk er nogle af de unge mænd, der begynder at kunne mærke de unge kvinder ånde dem i nakken.

4.5.1 Opsummering

Overstående analyse viser en splittelse hos de unge mænd. Nogle af informanterne oplever, at de bliver overhalet af de flittige og fokuserede unge kvinder, der overvejende klare sig bedre i skolen end de unge mænd. Dette bliver endvidere til en bekymring omkring, hvordan de vil klare sig på arbejdsmarkedet i forhold til kvinderne. Andre informanter føler sig ikke på samme måde truet af de unge kvinder, hvilket kan hænge sammen med, at de ikke oplever en forskel i det faglige niveau mellem drengene og pigerne. En anden forklaring kan findes i den patriarkalske orden, der placerer mændene i en dominerende og fordelagtig position.

Uafhængigt af denne splittelse blandt de unge mænd, er der dog bred enighed om, at de unge kvinder er mere arbejdssomme i gymnasiet. Langt de fleste informanter finder det derfor også vigtigt at gøre en indsats, så de forsat kan konkurrere med pigerne.

4.6 Diskrimination eller uretfærdighed

De unge mænd i interviewene omtaler forskellige steder, hvor de støder på en form for diskriminering udelukkende pga. deres køn. Her går gymnasiet igen hos flere af de unge mænd. I et fokusgruppeinterview bliver der bl.a. diskuteret, hvordan pigerne bliver hjulpet mere af lærerne, end drengene gør, udelukkende fordi lærerne tænker, at ” [...] vi [de unge mænd, red.] er vilde og vi... [Carl: dovne] dovne og vi snakker sådan [...]” (Bilag 3, p. 14), og derfor opfatter lærerne det, som værende de unge mænds egen skyld, hvis de ikke lærer noget i timerne. Dette står i modsætning til lærernes opfattelse af de unge kvinder, der bliver opfattet som dygtige, og hvis de ikke klarer sig så godt, så er det ikke fordi, at de unge kvinder er dovne, men fordi de blot har brug for lidt hjælp (Bilag 3, pp. 13-15; Bilag 5, pp. 8-9). Forståelsen af at blive forfordelt i forhold til de unge kvinder ses også i det eksempel fra gymnasiet, som oftest bliver hevet frem: karakterer. Der bliver i flere af interviewene talt om, at de unge kvinder konsekvent ligger en karakter eller to højere end de unge mænd (Bilag 1, p. 21; Bilag 2, pp. 12-14, 21-22, 45; Bilag 3, p. 28; Bilag 5, pp. 9-10). Generelt opleves de unge kvinders konsekvent bedre karakterer som uretfærdigt:

Mathias: Så på det punkt kunne det måske være svært at være dreng, og så det jeg snakkede med også med karaktererne.. at der er nogle lærer, der favoriserer piger måske ift. drenge, og giver drenge lavere karakterer [Moderator: mmm] for noget arbejde, der måske var ligeså godt eller bedre, end det pigerne havde lavet. (Bilag 5, pp. 9-10).

Hvis de unge kvinder faktisk leverer et bedre stykke arbejde, opleves der ikke noget problem med, at de unge kvinder får bedre karakterer end de unge mænd. Men det uretfærdige opleves, når: ”[...] sådan standpunktskarakter især mundligt [flere: ja] når piger ikke siger noget som helst, så får [...] de alligevel 7 og sådan noget lort [...]” (Bilag 2, p. 12). Her forklares uretfærdigheden igen med en forståelse blandt lærerne af de unge mænd som værende mere sløve og uengageret end de unge kvinder (Bilag 2, p. 12-13). De unge mænd føler sig dog ikke diskrimineret pga. deres køn, de oplever højst den ulige karakterfordeling som delvis uretfærdigt. En forklaringsmodel på dette kan hentes i den forskel mellem mænd og kvinder, der italesættes af de unge mænd i afsnit 4.1 *Forskellen mellem kønnene*. Her forklarer de unge mænd, at drenge i gymnasiet generelt har en mere afslappet holdning til karakterer end piger, fordi der ligger et større pres på pigerne for at få høje karakterer.

Et forventningspres som drengene ikke i samme omfang oplever, og derfor kan de have et mere afslappet forhold til karakterer.

Der kan dog også være en anden forklaring på, hvorfor de unge mænd ikke i udpræget grad oplever det som uretfærdigt, at pigerne konsekvent får bedre karakterer end drengene. Da snakken falder på netop dette, udtaler en af de unge mænd; ”[...] *det er ikke fordi jeg tænker, at vi er undertrykte eller noget på den måde, men der er alligevel en lille forskel, synes jeg [Konrad: ja] i hvordan øhm læreren opfatter.*” (Bilag 2, p. 12). I denne sætning ligger sandsynligvis en stor del af forklaringen på, at de unge mænd ikke omtaler eller opfatter sig selv som diskriminerede eller undertrykte pga. deres køn. En del af at performe kategorien *mand* accountable indebærer, at man ikke viser store tegn på svaghed, da styrke i den patriarkalske, hegemoniske maskulinitet tilskrives kategorien *mand*. Hvis de unge mænd derfor italesatte sig selv som diskriminerede eller undertrykte, så ville de ikke opnå accountability i forhold til deres kønskategori, da de ville indtage en offerposition som diskriminerede, og derved fremstå svage fordi de behøver hjælp som diskriminerede. Det virker til, at frygten for ikke at agere ud fra de evalueringskriterier der er til kategorien *mand*, gør det umuligt for de unge mænd at italesætte et område - opfattelsen af dem som dovne i gymnasiet - hvor de oplever et behov for en ligestillingsindsats. Dog ses det, at et par enkelte informanter faktisk italesætter en uretfærdig karakter over for læren (Bilag 2, p. 10; Bilag 5, pp. 9-10). Den ene informant får ændret karakteren til en karakter højere, hvilket læren forklare med, ”*at jeg var da også på vej mod den karakter*” (Bilag 5, p. 9-10). At der er nogle af de unge mænd, der delvist italesætter den uretfærdige tildeling af karakterer, kan være et tegn på, at en opblødning i mænds fokus på hele tiden at fremstå som stærke finder sted. Det kan også tolkes som et tegn på unge menneskers øget fokus på at opnå perfektion i alle aspekter af livet, bl.a. skolen.

Der findes dog områder, hvor de unge mænd ikke umiddelbart oplever det som et problem at italesætte behovet for ligestillingstiltag rettet mod mænd generelt. Der stilles i et fokusgruppeinterview spørgsmålstegn ved, hvorfor mænds massive overrepræsentation i kriminalitetsstatistikkerne ikke får større fokus på samfundsplan, da dette opfattes som en oplagt ligestillingsproblematik. De undre sig over, at man fra samfundets side ikke forholder sig til den kønslige skævhed i denne problematik (Bilag 1, p. 13). Skævheden bliver senere af andre informanter afvist som et

samfundsproblem, men i stedet forklaret ud fra en forskel mellem drenge og piger (Bilag 1, p. 14). Overrepræsentationen går altså fra at være et vigtigt ligestillingspolitisk emne til at blive opfattet som en mere eller mindre naturlig konsekvens af forskellen på mænd og kvinder. Her ses igen, hvordan den symbolske vold gør det umuligt for de unge mænd at performe deres kønskategori accountable, hvis de på samme tid ønsker at italesætte diskrimination.

Når de unge mænd i kraft af deres køn oplever, at de er dårligere stillede end de unge kvinder, bliver dette bagatelliseret. Det kan selvfølgelig forklares med, at de unge mænd ikke oplever det som voldsomt uretfærdigt, men man fornemmer dog, at det ikke er tilfældet specielt i eksemplet med karakteren. Derfor virker en mere sandsynlig forklaring, at deres frygt for ikke at performe deres køn korrekt, afholder de sig fra at påkalde sig diskrimination. En af de unge mænd kommer dog med en helt anden forklaringsmodel på, hvorfor mændene ikke italesætter den oplevede diskrimination:

Mathias: Jeg vil sige, der er hvert fald en forventning til, at jeg ikke udtaler mig om kønsdiskrimination som mand, fordi så bliver jeg stemplet som mandschauvinistisk i hvert fald måske af nogle af pigerne ik'? Hvor at hvis de snakker om, øhm, hvis de gør det samme bare omvendt med kønnene, så er der ikke nogen stemning på den måde, så der er måske en forventning til, at jeg holder mig ude af det der emne, hvis jeg ikke vil, det ved jeg ikke, hvis jeg ikke vil have noget... Dårlig tale om mig eller et eller andet, ik'? (Bilag 5, p. 11).

Den unge mand beskriver altså, at det faktisk ikke er muligt for mænd at italesætte, at mænd også bliver diskrimineret på baggrund af deres køn. Dette er af to grunde, dels fordi diskrimination på baggrund af køn er italesat som en diskrimination, kun kvinder kan blive udsat for, og dels fordi hvis en mand forsøger at italesætte, at han pga. sit køn har oplevet diskrimination, så risikerer han at blive kategoriseret som mandschauvinist; en titel han ikke vil have på sig. Dette uddybes efterfølgende ved at den unge mand peger på, at der er nogle begrænsninger for, hvad mænd kan sige, hvis de vil undgå at blive stemplet som mandschauvinister. Dette eksemplificerer han ved at forklare, hvordan han læste en artikel om en kvindes sexdrøm om en mandlig politiker. En sådan artikel er, ifølge informanten, ikke mulig for en mand at skrive (Bilag 5, p. 11). Generelt er kvinder ikke i risiko for at blive kategoriseret som kønschauvinister og er derfor ikke pålagt samme begrænsninger som mændene.

Hvis man anskuer det ovenstående i et ungdomsperspektiv, er det interessant, at når de unge mænd italesætter områder, hvor de oplever, at de har en ulempe i forhold til de unge kvinder, er det eksempel, der oftest bliver anvendt, gymnasiet og især karaktergivning. Andre potentielle emner som barsel eller uligheder på arbejdsmarkedet kommer sjældent op eller bliver kun behandlet meget kortvarigt. Man kan med Ziehes briller altså se, at de unge mænd i høj grad forstår ligestilling for mænd gennem deres egen selvverden. De unge mænd befinder sig i det sidste halvår af 3.G, og står over for afgangsprøver og standpunktskarakter, som kommer på deres eksamensbevis, hvilket kan få betydning for, hvilke videregående uddannelser, de fremadrettet kan komme ind på. Derfor må det forventes at karaktergivning har stor fokus hos de unge mænd, og derfor er noget der opfattes som signifikant i deres selvverden. Derfor er det i en Ziehe'sk optik ikke overraskende, at de unge mænd forholder sig til karakterer, når de bliver spurgt til, om de oplever en kønslig uretfærdig over for dem som unge mænd.

4.6.1 Opsummering

I interviewene ses der flere eksempler, hvor de unge mænd italesætter en diskrimination af dem udelukkende pga. deres køn. Her er det mest brugte eksempel, at de unge kvinder i gymnasiet konsekvent får en bedre karakter end de unge mænd. Det interessante er, at de unge mænd ikke oplever dette som diskrimination, men højst som delvist uretfærdigt. Forklaringen på dette skal sandsynligvis findes i, at hvis de unge mænd italesætter dem selv som diskriminerede individer, der har brug for hjælp, fremstår de som svage. Dette ønsker de ikke, da svaghed normalt bliver forbundet med det feminine og kvindelige, hvorved de ikke performer kategorien *mand* passende. Dog kan der i en enkelt informants bemærkning findes en anden forklaringsmodel, nemlig at kønsdiskriminering kun er noget, kvinder kan blive udsat for. Hvis en mand påkalder sig at være udsat for kønsdiskrimination, så risikerer han at blive kategoriseret som mandschauvinist af kvinderne, da han i kvindernes optik devaluerer begrebet kønsdiskriminering, fordi han som mand ikke kan blive kønsdiskrimineret.

5. DISKUSSION

I følgende kapitel vil pointer fra analysen blive diskuteret. Her vil der særligt være fokus på fremtidsperspektiverne for ligestillingskampen, de unge mænds holdning til ligestilling set i forhold til alder, samt en mulig fremkomst af nye maskulinitetsidealer.

5.1 Fremtidig ligestillingskamp

I analysen viste det sig, at de unge mænd har et stort fokus på, at ligestilling må vige for økonomiske hensyn og det frie valg alle steder i samfundet. Dette fokus skal sandsynligvis forstås ud fra den tendens i det nutidige samfund, som Ziehe benævner *den kulturelle frisættelse*, hvor en individualistisk tankegang hersker, med et højt fokus på individets frie udfoldelse. Der eksisterer i samtiden en forståelse af, at individets mulighed for frit at strukturere sin egen livsbane er blevet et grundvilkår, der skal værnes om. Umiddelbart lyder dette som positivt for ligestillingen, da både mænd og kvinder bliver fritstillede til at gøre, hvad de vil, og ikke skal leve op til traditionelle kønsforståelser. Men er det faktisk tilfældet?

Professor ved Aalborg Universitet Ann-Dorte Christensen beskriver i *Young woman's attitudes towards feminism and gender equality* (2008), at en af grundene til Rødstrømpebevægelsens store indflydelse på implementering af ligestillingslovgivningen i Danmark var, at det var en social massebevægelse (Christensen, 2008, p. 187). Hvis fokus hos de unge er, at individet skal have frie rammer til at gøre, hvad der føles rigtigt for den enkelte, vil ligestilling som et kollektivt projekt have svære vilkår, da dette vil kræve, at individet ofrer en del af sit frie valg for at skabe fælles fodslag. Ligestillingskamp som massebevægelse virker derfor usandsynligt. Dette ses også hos de kvinder Christensen har interviewet. Her beskriver hun, hvordan kvinderne opfatter ligestilling og diskrimination pga. køn, som en individuel problematik frem for et kollektivt ansvar (Christensen, 2008, p. 190). Det kan derfor diskuteres, om de unge mænds fokus på det frie valg kan virke mod hensigten, og faktisk være en hæmsko for øget ligestilling, da succes med ligestillingstiltag tidligere har været funderet i en social massebevægelse. De unge mænd har en klar forståelse af det frie valgs emancipatoriske potentiale og ser derfor kollektive bevægelser som overflødige, da individet med det frie valg i hånden kan kræve sin ret.

Der kan også ses en anden problemstilling i forbindelse med fokuset på både det frit valg og ligestilling. Når de unge mænd taler om det frie valg, så er det på baggrund af, at individet skal have lige rettigheder og muligheder uanset individets køn. At den juridiske ligestilling, og dermed også rettigheder, er tæt på at være opnået i Danmark er sandsynligvis rigtig, men om der strukturelt er ligestilling, og dermed lige muligheder, er straks langt mere tvivlsomt. Derfor kan der argumenteres for, at hvis

de unge mænd sætter det frie valg over ligestillingstiltag, der har til hensigt at ændre de diskriminerende strukturer i samfundet, eksempelvis kønskvoter eller øremærket barsel, så vil dette besværliggøre en skabelse af lige muligheder for kønnene. Der kan altså i fremtiden være behov for positiv særbehandling, for at få ændret de diskriminerende strukturer i samfundet. Det kan dog diskuteres, om disse tiltag er realistiske at gennemføre, da de ved første øjekast kan virke begrænsende på individets fri valg, og derfor imod logikken i det frie valg. At logikken i det frie valg er en fremherskende diskurs i samfundet, kan bl.a. anes i det argument den socialdemokratiske ledede regeringen brugte, da de droppede den øremærket barsel, der ellers lå som en del af regeringsgrundlaget fra 2011. Denne regeringens begrundelse var, at øremærket barsel vil forringe familiernes eksisterende rettigheder (Institut for Menneskerettigheder, 2014, p. 6). Her ligger der implicit et fokus på familiernes eksisterende rettighed til selv at tilrettelægge barsel. Om der faktisk er behov for at gennemføre strukturændrende tiltag, kan dog diskuteres, da de unge mænd som beskrevet udtrykker, at de oplever ligestilling som nærmest opnået, hvilket kun bliver bedre med tiden qua, at de indskriver sig i *på-vej-metaforen*. Hvis deres fokus på det frie valg faktisk giver individet, ligegyldigt køn, frie muligheder til at forfølge den livsbane de ønsker, vil der sandsynligvis med tiden opnås mere ligestilling mellem kønnene. Hvis logikken i det frie valg dog ikke ændre på de diskriminerende strukturer, vil ligestillingskampen fremadrettet få trange kår.

5.2 Udvikling i holdningen til ligestilling

Spørgsmålet er, om de unge mænds fokus på det frie valg og indskrivning i *på-vej-metaforen*, vil udvikle sig gennem livet i takt med, at de får mere erfaring med arbejdsmarked og parforhold. De unge mænd er i en alder, hvor de juridisk er voksne, men hvor de stadig ikke har stiftet bekendtskab med mange aspekter af voksenlivet. Derfor er det relevant at diskutere deres holdninger i et aldersperspektiv.

I analysen er det blevet beskrevet, hvordan de unge mænds forståelser og holdninger til ligestilling og køn til tider er noget modsætningsfyldt. De ser, at vi i Danmark mere eller mindre har opnået ligestilling, samtidig med at de beskriver, hvordan kvinderne til tider har ringere vilkår, f.eks. på arbejdsmarkedet, hvor kvindernes lønniveau ikke matcher mændenes. De beskriver ligestilling som vigtigt samtidig med, at de ikke ser det som videre relevant at lave en ligestillingsindsats på de områder, hvor de oplever,

at kønnene ikke har de samme vilkår og muligheder. Men den grundlæggende forståelse hos de unge mænd er, at så længe begge køn har lige muligheder og rettigheder, så er ligestilling opnået. Generelt ser vi derfor en forholdsvis positiv opfattelse blandt de unge mænd til spørgsmålet om, hvorvidt ligestilling er opnået i Danmark. De unge mænds opfattelse af, at ligestillingen er opnået i det danske samfund er i tråd med tal fra en opinionsundersøgelse. Den peger på, at mænd i overvejende grad mener, at mænd og kvinder er ligestillede på arbejdsmarkedet, i uddannelsessystemet og i hjemmet. Endvidere peger rundspørgen på, at der er en markant forskel på mænds og kvinders holdning til, om ligestilling er opnået på disse tre områder, hvor kvinder i langt mindre grad har opfattelsen af, at ligestilling er opnået (Morgenavisen Jyllands Posten, 2015). Som beskrevet i afsnit 4.4.3 *Det frie valg i hjemmet* forklare de unge mænd hertil, at der gerne må være en meget ulige fordeling af arbejdsopgaver i hjemmet, så længe begge parter er indforstået med denne fordeling, og så længe denne fordeling ikke beror på stereotypiske kønsforståelser. Grundet informanternes unge alder er det dog muligt at stille spørgsmålstejn ved, om deres holdninger til ligestilling og forståelse af hvad dette indebærer vil ændre sig, når de begynder at stifte bekendtskab med det voksne liv, og de ligestillingsproblematikker der følger med.

Selvom om flere af de unge mænd har kærester og derfor har erfaring med at indgå i et parforhold, har de ikke oplevet, hvordan det er at indgå i et voksent parforhold eller et ægteskab med børn, som stiller langt større krav om ansvar. De unge mænd har også kun i begrænset omfang stiftet bekendtskab med arbejdsmarkedet i form af fritidsjob ved siden af gymnasiet, og har altså ikke haft fuldtidsjobs. Når de unge mænd bliver ældre, bliver de sandsynligvis i ægteskabet, på arbejdspladsen og i samfundslivet generelt præsenteret for aspekter af livet, der kan gøre dem mere bevidste om ligestillingsproblematikker og kønsforståelser, da disse i højere grad vil blive mærkbare senere i livet.

Tal fra LO viser, at den ældre befolkning er mere skeptisk i spørgsmålet om, hvorvidt ligestilling er opnået. I aldersgruppen over 50 år er der kun 8 %, der i høj grad mener, at ligestilling er opnået, mens tallet for unge mellem 15-29 år ligger på 18 %. Ligeledes mener 24 % af aldersgruppen over 50 år, at vi slet ikke har opnået ligestilling mellem mænd og kvinder, mens samme tal for de unge mellem 15-29 år kun ligger på 13 % (LO, 2015). Forskellen på den unge og den ældre generation kan

delvist forklares ud fra ovenstående betragtning om, at man gennem livet møder forskellige ligestillingsproblematikker. Dog kan det diskuteres, om de unge så derved vil ændre holdning i takt med, at alderen stiger. Tallene skal sandsynligvis også læses i forhold til den tid, den ældre generation er vokset op i, og de rammebetingelser der eksisterede dengang. Denne generation er vokset op i en tid, hvor Rødstrømpebevægelsen havde sin storhedstid i Danmark, og kvindernes kamp for ligestilling derfor er mere present hos den ældre generation (Christensen, 1998). Med Ziehes forståelse af, at selvfølgeligheder og baggrundsoverbevisninger gælder samfundet som helhed, men optages forskelligt fra generation til generation, kan det derfor diskuteres, om det er muligt at lave en kausal-forklaring mellem alder og holdning til ligestilling, hvor individer automatisk med alderen bliver mere skeptiske overfor, om ligestilling mellem kønnene er opnået. Derfor er det ikke sikkert, at de unge mænd med tiden også vil blive mere skeptiske, da de er vokset op under nogle andre rammebetingelser, som de har bearbejdet på denne generations særlig vis.

Flere af de unge mænd fremlægger under interviewene endvidere, hvordan de ønsker at læse videre på universitetet. Tallene fra LO viser her, at gruppen med lange videregående uddannelser er langt mere skeptisk overfor, om ligestilling er opnået. Ingen i denne gruppe erklære sig enige i, at ligestilling mellem kønnene i høj grad er opnået, mens hele 35 % i denne gruppe slet ikke mener, at ligestilling er opnået (LO, 2015). På baggrund af dette er det altså muligt at forestille sig, at de unge mænd, qua deres ytringer om at læse en videregående uddannelse, også med tiden vil blive mere kritiske overfor, om ligestilling mellem kønnene er opnået.

Fra politisk hold ses der en øget interesse for at videreuddanne flere og flere unge (Statsministeriet, 2011, p. 16). På baggrund af tallene fra LO kan dette - set i et ligestillingsperspektiv - altså betyde, at der i samfundet bliver en større befolkningsgruppe, der er skeptisk overfor, om ligestilling er opnået. Den kønslige fordeling på optag på de videregående uddannelser lød i 2014 på ca. 44 % mænd og 56 % kvinder, hvilket faktisk er en stigning i antallet af mænd siden 2006 hvor tallene lød på ca. 38 % mænd og 62 % kvinder (Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2014). Der kan altså siges at være sket en udjævning mellem kønnene. Kvinder er dog stadig stærkest repræsenteret i uddannelsessystemet; men i og med at kvinderne uddanner sig længere end mændene, kan det så betyde, at vi kommer til at se en udligning i den kønslige fordeling i lederstillinger og topposter? Ofte anvendte

argumenter som glasloftet og rip-rap-rup-effekten kan forklare, hvorfor vi ikke oplever denne udligning, som de unge mænd i nærværende speciale ellers ser som en naturlig udvikling qua de unge kvinders arbejdsomhed. En udligning i den kønslige fordeling i toppen af erhvervslivet kan endvidere forklares modvirket af en tendens beskrevet af Christensen (2008). Christensen forklarer, at nutidens unge kvinder lægger vægt på retten til at fokusere på familielivet og hjemmet, modsat deres mødres generation, der kæmpede for retten til at deltage i den offentlige sfære. Dog handler fokus på familielivet ikke om de huslige pligter, men er i stedet rettet mod børnepasning. Familielivet har hos de unge kvinder positive konnotationer og bliver ikke set som en barriere for deltagelse i det offentlige liv. De unge kvinder laver, ifølge Christensen en genetablering af grænsen mellem det private og det offentlige, men de har ikke genetableret grænsen mellem manden, som den primære forsørger og kvinden, som den primære omsorgsgiver. I de unge kvinders konstruktion af familien ser de sig selv som den primære forsørger, men samtidig ser de, at arbejde og karriere kan blive en barriere mellem dem og familielivet (Christensen, 2008).

De unge kvinders fokus på familielivet samt de ovennævnte forhindringer som glasloftet og rip-rap-rup-effekten kan derfor betyde, at det kan blive udfordrende at øge ligestilling i toppen af erhvervslivet.

5.3 Køn som orienteringspunkt

Gennem analysen blev det klart, at de unge mænd brugte meget energi på at definere, hvad der ansås som maskulint og feminint. Her trækker de unge mænd på både traditionelle og mere moderne kønsforståelser. Dette blev eksempelvis tydeligt ved, at de på den ene side mente, at mænd sagtens kunne tage barsel, men samtidigt også gav udtryk for, at dette kunne være svært, da manden sædvanligvis er vigtigere for arbejdspladsen. At de unge mænd brugte så meget tid på at forsøge at skabe en forståelse af, hvad der var maskulint og mandigt, kan, som der blev argumenteret for i analysen, forstås ud fra Ziehes begreb behovet for nye rammer. De unge mænd er opvokset i en de-traditionaliseret verden, og derfor forsøger de, at skabe faste kønsforståelser som orienteringspunkter.

Der kan argumenteres for, at dette behov for at italesætte kønsforståelser, for at skabe orienteringspunkter, kan anskues som, at den patriarkalske, hegemoniske maskulinitet

ikke står så stærkt længere som Connell beskrev i *Masculinities* (2005). Hvis Connells hegemoniske maskulinitet stod stærkt, ville det være oplagt for de unge mænd at anvende den som orienteringspunkt. Spørgsmålet er derfor, om der er ved at tegne sig en ny hegemonisk maskulinitet eller måske flere? Ud fra de unge mænds - nogle gange modstridende - definitioner af, hvad der er maskulint og mandigt, kan det derfor argumenteres for, at der eksisterer flere forskellige legitime maskulinitetsforståelser, der på samme tid påvirker hinanden og interagerer (Reinicke, 2013, p. 37). Dette kan yderligere underbygges med forståelse af, at evalueringskriterierne til sociale kategorier er situerede og kontekstafhængige. Derfor kan der herske forskellige 'rigtige' maskuliniteter alt efter kontekst og situation. Dog vil det være at gå for langt, hvis man konkluderer, at den hegemoniske maskulinitet, som beskrevet af Connell, har spillet fallit. Som beskrevet trækker de unge mænd nemlig også på den mere traditionelle maskulinitets forståelser, hvor kvinden er undertrykt. Dette er blandt andet tilfældet med stemplingen af pigerne som billige, hvis de unge mænd oplever pigerne som promiskuøse. Her ses den traditionelle symbolske vold mod den kvindelige seksualitet.

6. KONKLUSION

I følgende kapitel vil der blive konkluderet på analysen, hvilket vil blive gjort for at kunne besvare nærværende speciales problemformulering: *Hvilke opfattelser har unge, danske mænd af ligestilling mellem kønnene i Danmark, og hvilke forståelser af ligestilling og køn bygger disse opfattelser på?* Afslutningsvis vil holdningerne til ligestilling i denne besvarelse kort blive perspektiveret i forhold til det fremtidige arbejde for ligestilling.

6.1 De unge mænd om ligestilling og køn

I de unge mænds italesættelse af ligestilling og køn bliver kategorierne *pige/kvinde* og *dreng/mand* gentagende gange ukritisk tildelt forskellige karaktertræk, der i høj grad får en aura af essentialisme, og derfor kun i begrænset omfang er til forhandling. *Piger/kvinder* bliver eksempelvis italesat som havende et omsorgs-gen, mens *dreng/mænd* tildeles stor fysisk styrke og et overlegent intellekt som særlige karakteristika. Herved bliver det traditionelle kønshierarki reproduceret, da det kvindelige omsorgs-gen italesættes som i høj grad opnåeligt for mænd, hvorimod mandens overlegne fysiske styrke italesættes som umulig for kvinden at opnå. Her er det dog interessant, at der faktisk er flere af de unge mænd, der udtrykker, at de føler sig presset af de flittige unge kvinder i gymnasiet. Dog er der lige så mange af de unge mænd, der ikke ser de flittige unge kvinder som en udfordring. Der er altså på samme tid nogle af de unge mænd, der føler deres overlegne position udfordret, mens andre sandsynligvis ubevidst føler sig sikret af det patriarkalske samfunds kønshierarki. At denne underordning delvist ufrivilligt og uvidende accepteres af kvinderne kommer bl.a. til udtryk, når de unge mænd beskriver, hvordan en kvindes værdi devalueres, når hun betragtes som promiskuøs, hvilket ikke er tilfældet for mænd. Det beskrives af de unge mænd, at de unge kvinder også abonnerer på denne holdning, hvilket er et udtryk for den mandlige dominans indlejring i kvinderne.

Disse mere eller mindre essentielle forståelser, som italesættes af de unge mænd, kan opfattes som et forsøg på at konstruere et orienteringspunkt i en de-struktureret verden, der kan hjælpe de unge mænd med at navigere. Derved ses, hvordan de unge mænd indskriver sig i den hegemoniske maskulinitet; men samtidigt kan man også se, at de unge mænd indskriver sig i en mere ikke-traditionel forståelse af maskulinitet, da de også italesætter, at manden kan varetage traditionelt feminint konnoterede opgaver som f.eks. børnepasning og madlavning.

Selvom de unge mænd i høj grad italesætter forskelle på mænd og kvinder, så er de ikke altid konsekvente i, om de anskuer mænd og kvinder som havende forskellige kompetencer eller som besiddende de samme kompetencer. Dog ses det tydeligt, at uanset dette, så opfatter de unge mænd at ligestilling indebærer, at begge køn skal have samme rettigheder og muligheder både på arbejdsmarked og i hjemmet. Der eksisterer hos de unge mænd altså et fokus på, at ligestilling skal udspringe på baggrund af lige muligheder og rettigheder, og ikke være kønsligt betinget. På trods af

at de betragter ligestilling som vigtigt, bemærkes det dog gentagende gange, at de unge mænd mener, at ligestilling må vige for økonomiske hensyn og logikken i det frie valg. Det er også med dette for øje, at man skal forstå de unges modstand mod ligestillingstiltag som øremærket barsel og kønskvoter, da dette ifølge dem er at tvinge ligestilling frem på en unaturlig måde, fordi det begrænser individets frie valg, og sætter køn før kompetencer. Fokuset på det frie valg kan sandsynligvis forklares ved, at individets frihed til selv at vælge opfattes som et grundvilkår for de unge mennesker. Herved ses der også hos de unge mænd et begrænset fokus på strukturel ulighed, da de ikke finder de politiske tiltag, der fremmer positiv særbehandling som hensigtsmæssige. Her er det dog interessant at bemærke, at de unge mænd italesætter en strukturel diskrimination af dem selv, der eksemplificeres ved, at de unge kvinder konsekvent i de unges optik får bedre karakterer i gymnasiet for samme arbejdsindsats og præstation. Dette italesættes dog blot som en mindre uretfærdighed, hvilket kan forstås ud fra mandens traditionelle modvilje mod at fremstå som offer og svag. En informant præsenterer dog en anden forklaringsmodel, nemlig at manden risikerer at blive kaldt mandschauvinist, hvis han påkalder sig kønsdiskriminering. Dette fordi det kun er kvinder, der legitimt kan indtage denne position, og derved får manden devalueret begrebet kønsdiskriminering ved at påkalde sig diskrimination på baggrund af køn.

Når de unge mænd italesætter lige rettigheder og muligheder for kønnene, som springbræt for at opnå ligestilling i Danmark, er de på rette spor. I denne opfattelse kan der dog spores en manglende bevidsthed om strukturel ulighed, da dette sjældent har fokus i informanternes udtalelser. Denne blinde vinkel skal dog ikke opfattes som et problem, der udspringer fra de unge mænd; men i stedet skal det sandsynligvis forstås som en konsekvens af, at der i Danmark hersker en diskurs om, at ligestilling mere eller mindre er opnået. Hvis der skal gøres op med den strukturelle ulighed, må vi som samfund først erkende, at ligestilling langt fra er opnået. Derfor må vi tage et opgør med diskursen om, at der er ligestilling i det danske samfund. Dette kan for eksempel ske gennem øget politisk og samfundsmæssig interesse for emnet. Inspiration hertil kunne hentes fra vores nordiske naboer, hvor ligestilling på strukturelt niveau fylder mere i den politiske og brede samfundsdebat, og derfor også opfattes som et samfundsområde, der er legitimt at lovgive indenfor.

7. BIBLIOGRAFI

- Albrecht, T. L., Johnson, G. M., & Walther, J. B. (1993). Understanding Communication Processes in Focus Groups. In D. L. Morgan (Ed.), *Successful Focus Groups*. California, USA: Sage Publications.
- Alt for damerne. (2014). Myte aflivet: Kvinder må gerne tjene mere end mænd. Retrieved March 2, 2015, from <http://www.altfordamerne.dk/mit-liv/samfund/myte-aflivet-kvinder-ma-gerne-tjene-mere-end-mand/>
- Beck, M. V., & Madsen, S. A. (2011). *30 forslag - en politik for drenge og mænds ligestilling*. Retrieved from http://www.taenketankenvm.dk/wp-content/uploads/2011/11/VM_30-forslag_udvidet_udgave.pdf
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (2004). *Den sociale konstruktion af virkeligheden - en videnssociologisk afhandling* (1st ed.). København: Akademisk Forlag.
- Bourdieu, P. (2004). Gender and Symbolic Violence. In N. Scheper-Hughes & P. Bourgois (Eds.), *Violence in War and Peace* (pp. 337–342). London: Blackwell Publishers.
- Burr, V. (2008). *Social Constructionism* (2nd ed.). New York: Routledge.
- Christensen, A.-D. (1998). De unge og fremtidens ligestillingspolitik.pdf. *Kvinder, Køn & Forskning*, (2), 48–61.
- Christensen, A.-D. (2008). Young women's attitudes towards feminism and gender equality. In *Gender Equality and Welfare Politics in Scandinavia : The Limits of Political Ambition?* (pp. 183–198).
- Christensen, A.-D., & Larsen, J. E. (2003). Mænds ligestilling - om behovet for en differentieret ligestillingsforståelse. In A. Borchorst & D. Dahlerup (Eds.), *Ligestillingspolitik som dkskurs og praksis* (pp. 125–143). Samfundslitteratur.
- Christensen, A.-D., & Larsen, J. E. (2008). Gender, class, and family: Men and gender equality in a danish context. *Social Politics*, 15, 53–78. doi:10.1093/sp/jxn004
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2nd ed.). Cambridge: Polity.
- Dahlerup, D. (2002). Er ligestilling opnået? Ligestillingsdebattens forskellighed i Danmark og Serige. In A. Borchorst (Ed.), *Kønsmagt udner forandring* (pp. 226–244). Hans Reitzels Forlag.
- Dahlerup, D. (2005). Hvorfor ligestilling? *Kvinder, Køn & Forskning*, (4), 68–73.
- Danmarks Statistik. (2012). *Indkomster 2012*. Retrieved from <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/18672/indk.pdf>
- Farquhar, C. (1999). Developing Focus Group Research - Are focus groups suitable for “ sensitive ” topics ? In R. S. B. & J. Kitzinger (Ed.), *Developing Focus*

- Group Research* (pp. 47–63). London: Sage Publications.
doi:10.4135/9781849208857
- Frey, J. H., & Fontana, A. (1993). The Group Interview in Social Research. In D. L. Morgan (Ed.), *Successful Focus Groups*. California, USA: Sage Publications.
- Gubrium, J. F., & Holstein, J. a. (1995). Individual Agency, The Ordinary, and Postmodern Life. *The Sociological Quarterly*, 36(3), 555–570.
- Gymnasieskolen. (2013). Når sandheden skal frem. *Gymnasieskolen - Medlemsblad for Gymnasieskolens Lærerforening*. Retrieved from <http://gymnasieskolen.dk/n%C3%A5r-sandheden-skal-frem-0>
- Halkier, B. (2009). *Fokusgrupper*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Holstein, J. A., & Gubrium, J. F. (1995). *The Active Interview*. Thousand Oaks: Sage Publications. doi:10.4135/9781412986120
- Hutters, C., Nielsen, M. L., & Görlich, A. (2013). *Drenge og piger på ungdomsuddannelserne - Hvad betyder køn for elevernes uddannelsespraksis?* Retrieved from http://www.cefu.dk/media/349182/drenge_og_piger_pa_ungdomsuddannelserne_2013.pdf
- Institut for Menneskerettigheder. (2014). *Fædre og barsel*. Retrieved from http://menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/analyse_af_oeremaerket_barsel.pdf
- Johansson, T. (1999). Hvad gemmer sig bag masken? - Bodybuilding og maskulinitet. *Social Kritik*, 61, 72–83.
- Justitsministeriet. (n.d.). Ny rapport kortlægger kvinders kriminalitet. Retrieved June 9, 2015, from <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2014/ny-rapport-kortl%C3%A6gger-kvindes-kriminalitet>
- Järvinen, M. (2005). Interview i en interaktionistisk begrebsramme. In N. Mik-Meyer & M. Järvinen (Eds.), *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter* (1st ed., pp. 27–48). Hans Reitzels Forlag.
- Knodel, J. (1993). The Design and Analysis of Focus Groups Studies: A Practical Approach. In D. L. Morgan (Ed.), *Successful Focus Groups*. California, USA: Sage Publications.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview - indtroduktion til et håndværk* (2nd ed.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Kvinder, køn & forskning. (2005), 4.

- Kvinfo. (2015). Kampen for stemmeret. Retrieved March 30, 2015, from <http://kvinfo.dk/2015/kampen-stemmeret>
- LO. (2015). Vi er i mål med ligestillingen mellem mænd og kvinder i Danmark. Retrieved June 8, 2015, from http://www.lo.dk/Nyheder/Nyhedsarkiv/2015/06/Ligestilling_LRI.aspx
- Madsen, S. A. (2015). *Unge mænds trivsel og sundhed*.
- Megafon. (2013). Partnerprojekt: Manden og hans liv med kvinden anno 2014. Retrieved March 2, 2015, from <http://www.megafon.dk/735/manden-og-hans-liv-med-kvinden-anno-2014>
- Mik-Meyer, N., & Justesen, L. (2012). *Kvalitative metoder - I organisations- og ledelsesstudier* (1st ed.). Letland: Hans Reitzels Forlag.
- Mik-Meyer, N., & Järvinen, M. (2005). Indledning: Kvalitative metoder i et interaktionistiske perspektiv. In N. Mik-Meyer & M. Järvinen (Eds.), *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter* (1st ed., pp. 9–23). Gylling: Hans Reitzels Forlag.
- Morgan, D. L. (1996). Focus Groups. *Annual Review of Sociology*, 22, 129–152.
- Morgan, D. L. (1997). Planning and Research Design for Focus Groups. In *Focus Groups as Qualitative Research*. Sage Publications.
- Morgan, D. L., & A. Krueger, R. (1993). When to Use Focus Groups and Why. In D. L. Morgan (Ed.), *Successful Focus Groups*. California, USA: Sage Publications.
- Morgenavisen Jyllands Posten. (2012, February 10). Mændene er det ekstreme køn. *Morgenavisen Jyllands-Posten*, pp. 3–6. Retrieved from <http://www.jyllands-posten.dk/protected/premium/aar/ECE5052116/maendene-er-det-ekstreme-koen/>
- Morgenavisen Jyllands Posten. (2015, March 8). Ligestilling afhænger af øjene, der ser. *Morgenavisen Jyllands-Posten*, p. 2015.
- Reinicke, K. (2012). *Drenge og mænd i krise? - perspektiver og indsatsområder*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Reinicke, K. (2013). *Mænd - Køn under forvandling*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Skjeie, H., & Teigen, M. (2003). *Menn imellom - Mannsdominans og likestillingspolitikk* (1st ed.). Gyldendal Akademisk. Retrieved from <http://web2.gyldendal.no/media/Ga/Makt/Menn.pdf>
- Skjeie, H., & Teigen, M. (2005). Nødvendig – Nyttig – Rettferdig ? Likestillingsargumenter i offentlig debatt. *Kvinder, Køn & Forskning*, (4), 30–41.

- Statsministeriet. Et Danmark, der står sammen (2011). Denmark. Retrieved from http://www.stm.dk/publikationer/Et_Danmark_der_staar_sammen_11/Regeringsgrundlag_okt_2011.pdf
- Staunæs, D., & Søndergaard, D. M. (2005). Interview i en tangotid. In N. Mik-Meyer & M. Järvinen (Eds.), *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter* (1st ed., pp. 49–72). Gylling: Hans Reitzels Forlag.
- Sørensen, N. U., Nielsen, J. C., & Osmec, M. N. (2010). *Kapitel 11 - Unge og Kriminalitet. Når det er svært at være ung i DK - unges trivsel og mistrivsel i tal.* doi:978-87-7430-211-7
- Uddannelses- og Forskningsministeriet. (2014). Notat nr. 13 - Køn. Retrieved June 10, 2015, from <http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/statistik-og-analyser/sogning-og-optag-pa-videregaende-uddannelser/notat-13-kon.pdf>
- Uddannelsesministeriet. (2014). Studentereksamen (stx) - Undervisningsministeriet. Retrieved March 13, 2015, from <http://www.uvm.dk/Uddannelser/Gymnasiale-uddannelser/Fakta-om-gymnasiale-uddannelser/Kort-om-de-gymnasiale-uddannelser/Studentereksamen-stx>
- West, C., & Fenstermaker, S. (1995). Doing Difference. *Gender and Society*, 9(1), 8–37.
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender and Society*, 1(2), 125–151.
- Ziehe, T. (2004). *Øer af intensitet i et hav af rutiner* (1st ed.). København: forlaget politisk revy.
- Ziehe, T. (2012). Normale læringsproblemer i ungdommen - på baggrund af kulturelle overbevisninger. In K. Illeris (Ed.), *49 Tekster om læring* (1st ed., pp. 537–555). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Ziehe, T. (2014). Betydningen af orienteringen mod selv-verdenen - aktuelle træk i de unges identitetsudvikling. In K. Illeris (Ed.), *Læring i Konkurrencestaten - Kapløb eller bæredygtighed* (1st ed.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Ziehe, T., & Stubenrauch, H. (1983). *Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser.* Politisk Revy.